

Ku-ku-liae, unde indigenii sărbătoresc marea serbare anuală a „Mamei Balene”!

Primirea fu caldă, entusiastă.

Pentru întâia oară un alb venea de bună voie a petrece iarna și noaptea celor șase luni printre nenorociții aceia.

Gaspar Valenciello fu foarte sărbătorit. În *barabara* (odaia oaspeților), pe care i-o alesese ca locuință, erau înțesate piei de foc, blănuri scumpe, etc., cari i se deteră ca dar.

Nu voi nici el să rămână mai prejos, și-și goli și el cuferile împărțind hainele și rufăria.

În vremea asta soarele mărilor arctice, avea să apună pentru șase luni întregi.

Spaniolul se puse cu stăruință să studieze dialectul. Chiar de la primul sfârșit de săptămână știa destule cuvinte pentru a începe cu gazdele lui. o conservatie.

Locuința lui era lipsită de confortul pe care îl dorea, și curățenia nu prea era cunoscută pe acolo.

Dar neavând încotro, își luă inima în dinți, și ca să omoare urâtul, începu a învăța să taie în os și în fildeș, și să facă bibelouri foarte curioase.

Nu trecuse 15 zile, când se produse un incident ciudat care turbură liniștea coloniei: un eschimos fu apucat de odată de niște friguri violente.

Chiar de a doua zi, boala se întinse la vreo douăzeci de inși.

Nenorociții erau apucați de fiori cari îi frământa, le zguduiau membrele; urlând de durere, își rupeau hainele după ei și alergau de se tăvăleau prin zăpadă.

Cel dintâiu care muri fu adus în casa lui; cadavrul, de o culoare cenușie, era cu pete albe. Ingrozitorul adevar isbi ochii spaniolului; hainele lui, așa de generos distribuite, purtau în cutele lor germenii încă vii ai îngrozitoarei ciume. Vărsatul acela îngrozitor, epidemia teribilă care a ucis popoare civilizate, intrase în Saint-Laurent.

Progresul flagelului fu repede.

De geaba medicilor tribului alergară numărul victimelor creștea din zi în zi. Cadavrele erau acoperite cu zăpadă, și spaniolul, care își petrecea zilele și nopțile a îngriji bolnavii, constată cu groază în curând că nu mai avea alți tovarăși de cât câinii flămânzi: toți locuitorii insulei, toți fără excepție, se prăpădiseră...

Această oribilă tragedie a mărilor arctice, nu fu cunoscută de cât în primăvara următoare. Jumătate nebun, Gaspar Valenciello se lăsase în voia unui kayak, pe care curentii îl duceau spre Kulg's Island, unde fu primit de niște pecari.

Atunci se făcu o anchetă judiciară

care descoperi identitatea și trecutul nenorocitului Valenciello, unul din cei mai buni avocați din Madrid, care avusese durerea, cu un an înainte de a-și pierde în aceeași săptămână pe tânăra lui soție și pe cei doi copii de o epidemie de vărsat.

Și, hotărât a-și ascunde durerea într-o insulă deșartă a mărilor arctice, transportase fără voia lui germenii îngrozitoare bolii.

Durere de plâns, dar durere criminală care transformă insula Saint-Laurent într-un cimitir.

PLECAREA LA SMIRNA

— Urmare și sfârșit —

Interiorurile noastre vor păstra astfel caracterul românesc, industria casnică va câștiga în această direcțiune și banii vor rămâne în țară.

Când industria aceasta va fi astfel în floare la noi, am dreptul a crede că ne-am putea gândi a exporta și în Europa, căci sunt numeroși aceia cari le apreciază într-un mod atât de favorabil, încât oare-care fabrică din Viena, țese astăzi stofe pentru mobile și cu deosebire pentru perdele, cu desemnuri românești.

Regiunea Smirnei este foarte bogată și sunt numeroase produsele ce se fac în acea parte, din cari multe se exportă și la noi.

Printre produsele cari fac baza comerțului se află cu deosebire portocale, mandarine, smochine și struguri.

Mai este renumită de asemenea Smirna pentru răcușorii numiți „Crevete”, cari sunt destul de abundenți aicea, gustoși și de o talie cu mult mai mare decât în alte regiuni.

Portocalele nu sunt însă de o calitate superioară și nu pot concura cu acele ce vin din Italia și mai ales de la Iafa.

Mandarinele sunt de o calitate bună, dar nu sunt numeroase și nu pot fi comparate celor de la Malta.

Curmalele de asemenea nu pot fi comparate cu admirabilele curmale pe cari, prin selecțiune, le-au obținut francezii în Algeria și cari mai au avantajul de a fi pregătite curat și așezate în mod estetic.

Curmalele vândute la noi în blocuri și de o culoare cam închisă, de o curățenie nu numai dubioasă, dar cu siguranță orientală, vin din Smirna. Carnea lor e gustoasă, dar au desavantajul de a avea pelița prea groasă.

Dar toate aceste fructe ar putea fi înobilate prin introducerea altor specii sau selecționarea locală a celor mai bune varietăți, de oare-ce regiunea e admirabilă și nu așteaptă decât mâna omului priceput pentru a da roade înzecite.

Fructele alese aici, pentru moment, sunt smochinele și strugurii.

Smochinele se cultivă pe o scară mare și sunt gustoase și adesea-ori de dimensiuni mari.

Producțiunea lor e compromisă, cum a fost chiar în anul trecut, când, după cât se pare, principala casă de export a acestui articol a pierdut 3 milioane.

Fructul este cărnos și se conservă cu ușurință; se poate expedia la nord cât de departe, fără a se strica prin îngheț și se utilizează atât în țările calde, unde, prin numeroasele sale semințe, ajută evacuațiunile alvine, cât și la toate populațiunile ortodoxe, care îl consumă în cantități mari în timpul postului sau îl utilizează pentru pomeni la înmormântări.

Aceste smochine sunt clasificate după lungimea fructului în centimetri, unele depășind 6—7 c.m.

Pierderea mare a exportului din anul acesta provenise tocmai fiind-că contractase a procura un anumit stoc de smochine de mărime superioară, ceea-ce nu se putu efectua, de oare-ce producțiunea era caracterizată prin fructe de o mărime mijlocie.

Smochinele sunt uscate cu multă îngrijire și cele vândute izolat, de calitate superioară sau în cutii, sunt prăfuite cu zahar pulverizat.

Un cunoscător al localității imi dădu indicațiunea de a cumpăra totdeauna de cele puse în săculețe, de oare-ce, zicea el, „dacă ai vedea cum le pun în cutie, nu le-ai mai mânca niciodată”.

Având în vedere starea lucrurilor de acolo, nu fac nici o rezervă pentru a crede tot ce mi-a spus.

Avis deci amatorilor.

Chiar la noi în țară smochinele și stafidele, singure sau cu năut, au alcătuit multă vreme articolul de cofetărie cel mai răspândit care facea fericirea copiilor, pînă când acadelele, introduse tot prin turci și mai în urmă prin austriaci, au servit ca tranzițiune la ființa actualilor cofetarii cari fac cinste țării noastre, căci declar, că produse similare celor din București se găsesc în puține orașe din Europa.

De altfel românul iubește dulcele și aceasta denotă chiar firea sa aleasă și spiritul său de observațiune, grație căruia el simte îndată de ce are mai multă necesitate.

Stafidele și pastele dulci de zarzăre, caise sau prune au fost totdeauna consumate la noi în diferite timpuri și în cantitate mare, ca și dulceturile și compoturile.

Pe vremuri eram renumiți pentru cantitatea mare de miere ce produceam și care intra pînă și în articolele cu cari plateam haraciul la Poartă.

Cu toate că mai producem miere în țară și cu toată sărăcia noastră relativă, totuși în puțin timp consumațiunea za-

hărului la noi, cu toată scumpetea lui mare, a trecut de 4 kgr. de cap.

Chiar băuturile alcoolice se făceau la noi foarte dulci; astfel vuttele și vișinatele noastre renumite, erau adevărate murse din cauza cantității mari de zahăr ce conțineau.

Dulcețurile ne-au scăpat pe noi în mare parte de flagelul beției, căci pe când în străinătate se oferă cognac, vin sau bere, noi dăm dulceața și aceasta într'un climat unde vara bem mult și prin urmare cognacurile cu apă s'ar repeta des.

E demn de observat că beția la noi, cu toți țuicagii și consumatorii de basamac, e un flagel mai puțin rău ca în străinătate și de sigur efectele rele ar fi și mai neînsemnate dacă ne-am hrăni mai bine.

Măncarea de substanțe dulci se explică la noi atât prin rigorile erneli, când organismul arde mai mulți hidrați ai carbonului, cât și prin faptul că în timpul verei se cere la un moment dat o muncă mai încordată, care iarăși nu poate fi produsă decât prin o alimentație avută în același principiu.

Și dacă s'ar da lucrătorilor noștri mai mult zahăr, de sigur că ei ar simți mai puțin nevoia țuicei, care a ajuns astfel indispensabilă în rațiunea lor alimentară.

Strugurii din regiunea Smirnei sunt feluri; în genere se observă varietatea albă și e de multe categorii; ei sunt foarte dulci și unii destul de timpuriu, astfel că pot fi exportați chiar din lunie.

Prin Constanța primim coșurile cunoscute pe piața noastră, cu niște struguri cu boaba mică, primii ce se vând la noi și care vin din această regiune.

Cultura viei, începând de la țarmul mării și ridicându-se destul de sus pe coline, face ca la Smirna să se găsească struguri toată vara din lunie și până în Octombrie.

Strugurii ce sosesc la noi tot în panere, albi, cărnoși, dulci, chihlibărui și cam tari, din care cauză rezistă mai bine transportului, vin tot din această regiune.

Pe când din Grecia ne vin stafide ordinare, ce sunt cu deosebire întrebuințate la noi pentru facerea vinului artificial, ceea ce se practică contra tuturor regulamentelor, din București și până în depărtate comune rurale, din Smirna din contra ne vin stafidele galbene, de o calitate superioară, fie ele mici sau mari.

Cele mari numite «sultanine» sunt admirabile și dacă ar fi uscate curat și prezentate în mod cuviincios, ar constitui de sigur un articol de comerț mondial și ar putea face, o concurență teribilă strugurilor uscați de Malaga din Spania, care prin casa L. Murcjano hijo, cu deosebire, sunt prezentați consumatorului într'un mod cât se poate de plăcut.

Sultaninele sunt mai frumoase la aspect și au posghița mult mai subțire, ca strugurii de Malaga, dar și în această

direcțiune se observă nepăsarea, murdăria și nepriceperea.

Chiar în principala magazie din Smirna am văzut pe un grec ce nu se jena de loc, cu mâna plină de petrol punând în saci cele mai frumoase sultanine care mai aveau și darul că trăgeau mai greu la cântar, din cauza pulberii ce le acoperea și care provenea din uscarea și păstrarea lor defectoasă.

Aceste stafide ar face deliciul consumatorilor și s'ar vinde foarte scump, dacă ar fi preparate și prezentate cuviincios.

Vinul de la Smirna, cu toate că regiunea aceasta se află cu două grade mai la nord de cât Malaga, este de o calitate superioară și ar putea cu siguranță concura cu cele mai bune vinuri din sudul Europei.

Chiar așa ordinar cum este pregătit, reamintește aproape vinul de Madera.

Cu siguranță că această coastă a Asiei-mici, așteaptă și ea o administrație și exploatațiune Europeană, căci așa cum stau lucrurile acum, cu greu vor putea să meargă într'alt mod; nu ai de cât să vezi oamenii și curățenia generală ca să înțelegi restul.

Vasul nostru se oprise la oare-care depărtare de țarm și imediat după obiceiurile regiunii, zecimi de bărci se întreceau și luptau cu violență pentru ca să apuce cel dintâiu la scara de scoborâre a vaporului. Din fericire pentru noi, un vaporas, al agenției noastre din Smirna sosi spre a ne lua, eșindu-ne într'un întâmpinare, atât d. Van der Zee, iratele agentului nostru de acolo, cât și alte persoane, printre cari d. Nicolau, de la aceeași agenție.

D. Van der Zee, agentul nostru, este de origină olandez, nascut în localitate, mi s'a spus chiar că nu mai cunoaște limba olandeză, vorbind însă toate limbile portului și se află în fruntea unei mari case de comerț.

Este o persoană serioasă și bine văzută, astfel această alegere a fost bine făcută.

Tot, printre cei ce ne-au întâmpinat, se afla și un interpret de origină evreu, vorbind bine românește, căci a fost nascut în țara la noi. El mai vorbea turcește și grecește, așa că are specialitatea de a face, pentru un preț modest, între altele și pe ciceronele conaționalilor noștri.

Căutarăm mai întâi să avem o idee generală despre oraș, lucru ce am făcut la ambele mele treceri prin Smirna.

Ne duserăm mai întâi prin str. Francă, care este Lipsanii localității, stradă îngustă, orientată, încărcată cu tot soiul de mărfuri europene, necesare nu numai populațiunii locale indigene, dar cu deosebire numeroșilor străini, mai ales englezilor, cari constituiesc un cartier aparte.

Am căutat în urmă să vedem bazarul turcesc din localitate, care este mare,

alcătuit din câteva stradele, acoperit cu învelișuri de lemn ca niște magazine ordinare și cu diferite cotituri și stradele laterale acoperite la fel. Pe aceste stradele circula în afară de călăreți și pietoni, și trăsură.

Vara, desigur, căldura trebuie să fie nesuferită în această localitate și sub aceste construcții.

Pentru moment era destul de murdar, cam și Bucureștiul nostru de acum 30 ani, cu toate că trebuie să recunosc, Smirna este incomparabil mai curat întreținută ca Constantinopolul.

Chiar cheiul și cu liniile de tramvai sunt cu mult mai bine întreținute.

În acest bazar se găsește de toate și căutând să văd cu deosebire industria indigenă și obiectele vechi, am putut descoperi o placă de marmoră cu sculptură bizantină, reprezentând bine pe Sf. C-tin și Elena. Am mai găsit un cap în piatră ordinară ce se crede ca provenind din săpăturile din Efez, care deși foarte stricat, denotă o admirabilă lucrare de artă; am găsit de asemenea și o statueta în teracotă, cu o mică inscripție grecească în spate, ce mi s'a dat ca provenind de la Pergam, și care, desigur, era purtată într'un băț sau pusă pe un picior de altar.

Regiunea este avută în resturi antice, dar ele sunt oprite la esire, pe cât funcționarii turci de la vamă pot să oprească acest comerț.

Desigur că unui călător, dacă nu cunoscător, dar cel puțin curios de lucruri importante, îi va fi peste putință a sosi în această regiune fără ca să se oprească trei patru zile spre a vizita în detaliu Pergamul, (unde se fac săpături), și cu deosebire Efezul, unde în prezent o comisiune arheologică germană face lucrări de cercetare și desgropare.

După fotografiile acestor săpături și după descrierea ce mi s'a făcut, ruinile Efezului sunt grandioase, arenele sunt impunătoare, arătând că orașul care era unul din minunile antichității, trebuie să fi fost vast și locuit de o populație avută.

S'au găsit sculpturi admirabile. Ape-ductele aduceau apă de baut și apă pentru curățenia stradelor, sau destinată a servi la producerea fortei motrice, și aceasta acum 2 mii de ani! Erculanum și Pompeiu, sunt neînsemnate pe lângă cele ce se găsesc la Efez, unde totul este grandios.

Se poate călători cu trenul, plecând dimineața la ora 7. Te întorci seara înapoi. Tot cu trenul te poți duce și la Magnesia și chiar a vizita ruinile de la Pergam; însă atunci trebuie să rămâi noaptea acolo.

În Smirna am căutat să ne suim în partea de sus a orașului, dar pentru că același lucru l'am făcut mai bine la întoarcere, îmi rezerv această ocaziune de a descrie și preumblarea făcută în vecinătatea orașului.

Am vizitat în aceeași zi drumul și podul Caravelor, pod pe o mică gârlă ce se varsă în golful Smirnei.

Toate caravanele ce vin din centrul Asiei mici la Smirna, trebuiesc, pentru a intra în oraș, să treacă pe acest pod.

De fapt cămilele se perindează neconținut în ambele direcțiuni, încărcate cu produse ce vin din interior la port, sau ce pătrund din port în această regiune.

Am vizitat chiar locul unde se opresc aceste cămile, care mi s'au părut mult mai frumoase și mai chipoase ca acele din Egipt și anume un mare grajd de lemn, în care stăteau pe două rânduri, în formă dreptunghiulară, cu o curte la mijloc și în care încap numeroase din aceste animale. Acolo se odihnesc ele și își iau reserva de apă, consumând o alimentațiune foarte eficientă și săracă și anume paie tocate.

Aceste animale sunt docile și relativ destul de efine, astfel că s'ar putea aduce din ambele varietăți, cu una și două cocoșe, pentru grădina zoologică de la Filaret, unde cu siguranță, unite în caravane mici, cu măgarușul înainte, cu clopoțeli clasici și înhamate cu scaune mici, ar putea să facă fericirea copiilor și să scoată larg cheluziala de înțepinare.

Tot lângă podul caravelor se află ruinele unor picioare de piatră rămase, se zice, din podul lui Alexandru Macedon, dela care se mai găsește în apropiere un admirabil apeduct, prin care mai sosește încă apă.

Lângă aceleași ruine, pe țărnușul aceluiași pârâu, într-o grădiniță vecină, călăuza nu uita a atrage atențiunea asupra localității unde s'a născut Omer.

Nu știu dacă s'a stabilit exact existența lui Omer, dar sunt vre-o 7 localități care sunt indicate pentru a arăta locul în care s'a născut el.

Un învățat francez, a socotit că adunând la un loc bucățile de schelet ce se află în mănăstirile rusești, ca aparținând măgarului pe care a intrat călare în Ierusalim, Domnul nostru Isus Cristos, s'ar reconstitui astfel 7 animale asemenea.

Dacă Domnul Isus Cristos, pentru această intrare solemnă ar fi putut pe rând să călătorească pe 7 măgari, cu greu însă s'ar putea admite ca mama lui Omer în 7 localități, atât de depărtate, să fi născut pe același om.

Când văd câtă nesiguranță avem pentru lucruri ordinare, îmi vine adesea să râd, de cei cari știu așa de multe, în cât pare că au fost prezenți chiar și la facerea lumii.

În Smirna se găsesc numeroase persoane cari știu românește și cred că acest port care este de mare viitor, va fi un bun deșeu pentru numeroase produse de la noi și în același timp o haltă importantă pentru vapoarele noastre de pasageri, căci numărul călătorilor euro-

peni, va crește în raport cu pătrunderea căilor ferate spre centrul Asiei.

Vaporul nostru însă se pregătește de plecare și după o zi destul de obositoare, ne reîntoarserăm cu plăcere pe el, care pentru noi nu era numai un hotel confortabil, cum nu se găsește prin aceste regiuni, dar părea o bucătică chiar din țara noastră cu care călătoream împreună.

Era noapte când vaporul se puse în mișcare și nori numeroși se vedeau în direcțiunea Mediteranei către care ne îndreptam.

Smirna era luminată cu mult mai bine de cât Constantinopolul, de oare ce acolo este introdusă lumina electrică și orașul cu chejurile sale se întindea în cerc în jurul vasului pe o întindere de câțiva km. Efectul era admirabil, căci aici se vedeau cheurile și străzile luminate cu regulă și mai intens ca în Constantinopol, lumini cari se ridicau, din ce în ce mai rar, până pe vârful colinelor din jur.

Marea era destul de liniștită și cu toate că vântul, produs, mai ales prin înaintarea vasului, era simțitor și destul de rece, nu ne puteam despărți de această vedere frumoasă care se asemena unui decor de teatru, depărtându-se neconținut de vasul nostru.

Întâlnirăm farurile cari ne dădeau direcțiunea și încetul cu încetul pătruserăm în întunericul mării, pentru a coti în urmă la stânga, după ce înconjurărm coasta care înaltea în mare la sudul regiunii Smirnei.

IN CE AN SUNTEM ? 1911 ori 1912 ?

Iată o întrebare curioasă, căci toată lumea știe că acum ne aflăm în al 1911-lea an dela nașterea lui Hristos.

Cu toate acestea un american, profesorul universitar David Sion, directorul unui muzeu științific, s'a îndoit de adevărul acesta, și cercetând amănunțit documentele și datele istorice a descoperit că suntem în urmă cu 3 ani și că prin urmare în loc de 1911 ar trebui să avem anul 1914.

Profesorul David Sion aduce mai multe dovezi în sprijinirea spuselor sale, dar proba cea mai simplă este următoarea dovadă istorică :

Hristos s'a născut cu un an înainte de moartea lui Irod.

Acesta însă, după cum arată toate documentele, a murit la anul 750 după fondarea Romei, iar nu la 752 după cum în mod greșit s'a socotit până acum. Încă o dovadă, că Irod a murit la 750 și nu la 752 este și faptul că cei doi fiți, cari după moartea lui Irod au împărțit imperiul în două, s'au urcat pe tron la 750, iar nu la 752. Istoria în tot-

deauna a mărturisit la fel în privința aceasta.

Așa dar, dacă Irod a murit la 750, iar Hristos s'a născut cu un an înainte morții lui, urmează, că anul nașterii lui Hristos este de 749 d. f. R. iar nu 752.

Vrea să zică data nașterii lui Isus Hristos a fost socotită în minus cu 3 ani și prin urmare noi trebuie să adăugăm trei ani la cei 1911, pentru ca să avem numărul esact al anilor erei creștine.

Așa dar, după calculele americanului suntem în anul mântuirii 1914.

Din centrul Africei

Mă aflam acum 25 ani în ținutul Uharanga, în gazdă la un negru.

Multe lueruri minunate îmi spuneau gazda mea, în orele de repauz.

Intr-o zi de Iunie, pe când stam la umbra unui curmal, îmi povesti cum în satul vecin numit Uzaramo, oamenii trăiau în cele mai bune relații cu lei; aceste animale se plimbau printre colibe fără să facă cel mai mic rău cui-va.

Când se întâmpla să moară vre-o fiară de acestea, locuitorii o plângeau ca și când le-ar fi murit vre-o rudă.

Intr-o altă zi îmi povesti că tot în acel ținut se află 13 copaci foarte înalți și cu niște frunze foarte late. Dacă se întâmplă să treacă vr-o caravană și poposește sub unul din acei pomi, a doua zi toți locuitorii de sub pom sunt morți; afară de aceasta, nu poate să treacă pe lângă pomi nici un fel de ființă. Nu există pe acolo nici iarbă. Sub un pom e un izvor numit Karahwah. Dacă vre-un călător bea din acest izvor, în 13 ceasuri este mort. La rădăcina unui alt pom este un izvor numit Kupșin. Din acest izvor dacă bea cineva apă timp de 13 zile capătă lepră. Toți locuitorii din apropiere sunt plini de lepră. Ți-e mai mare groaza să-i vezi: unii sunt orbi, alții ologi, unii ciungă și în fine care mai de care mai sluiți.

CĂTRE CITITORI

Anunțăm pe cititorii noștri că vom publica ori-ce articole interesante privitoare la călătorii sau vânători, în țară sau străinătate, ce ne vor fi trimise.

Articolele, scrise pe o singură parte a hârtiei, în scrisori francate, vor fi adresate direcțiunii «Ziarului Călătorilor», strada Brezoianu, 11, București.

TESAURUL DIN MUNȚII STÂNCOSI

FRIGURILE AURULUI

Dacă ar fi posibil să se organizeze un fel de *reverendum* între bravii pe cari frigurile aurului i-au târât în viața de aventură, s'ar putea constata

care a pus mâna pe un tezaur de o bogăție fabuloasă, după ce a suferit trei-zeci sau patru-zeci de ani toate neajunsurile soartei, este minunat altele spre a înflăcăra ardoarea debutanților.

Vom povesti aci acest caz.

Acum două sau trei ani, un miner cu numele Stewart, descoperirea la poalele Munților Stâncosi, la o distanță mică de canalul Portland, adică în extremul Est al continentului american, importante gisamente metalifere.

Noutatea se răspândește cu repeziunea fulgerului. Și în mai puțin de un an după descoperire, se fondase deja un oraș

nu-î surăsese norocul, descoperise, se zicea, la câteva leghe de tânăru oraș, un munte de aur!

Natural, noutatea fu primită întâi cu scepticism. Un munte de aur! Mina cea mai bogată din lume! Noul Eldorado al secolului al XX-lea! De sigur că Lade exagerase importanța descoperirii lui!

Inginerii guvernului canadian fură însărcinați să deschidă o anchetă și, în toate câmpurile miniere din Columbia Britanică, din Statele-Unite și chiar din Alaska se aștepta cu nerăbdare raportul oficial, înainte de a porni la drum spre Bitter-Creek. Către sfârșitul iernii din 1910 — se vede că vorbim de evenimente cu totul recente — inginerii, după ce se întoarseră din această regiune, nu putură să-și ascundă zăpăceala. Și înainte ca ei să-și depună raportul către guvern, se înțelese că noutatea nu era exagerată, că filonul descoperit de Lade era de mai mulți metri și că toată valea Bitter-Creek-ului era, ca să zicem astfel, un imens depozit de aur!

Gold fever-ul, frigurile aurului, izbucni de odată în tot Estul Canadei și al Statelor-Unite cu o intensitate extremă. Orașe se depopulară, ca prin vis, și echipagiile vapoarelor ancorate în porturile aceluiași regiuni dezertară în masă. Chiar Stewart-City, care era foarte mândru că număra deja patru mii de locuitori, pierdu trei sferturi în mai puțin de două luni! Un exodiu formidabil, care amintea pe acela din 1849, când mii de

Spre a pune stăpânire pe locul ales, e destul să infigă un par.

Cel mai luxos restaurant întâlnit în cale de căutătorii de aur.

că cea mai mare parte din ei au regretat enorm că și-au părăsit căminul părintesc.

Ceeace îndură un miner care pornește în scopul de a se îmbogăți, trece peste dragostea care îl îndeamnă să apuce pe acea cale. Dar încercările fără isbânzi ale unui explorator cuprins de frigurile aurului nu-î descurajează activitatea.

Il îndreptățește să fie așa exemple glorioase și speră fără încetare ceea-ce nu e de sperat.

Uită mii de camarazi morți de mizerie, morți de foame, morți de sete și nu se gândește decât la rariile aleși cari au descoperit un Pactol, după o serie lungă de căutări infructuoase.

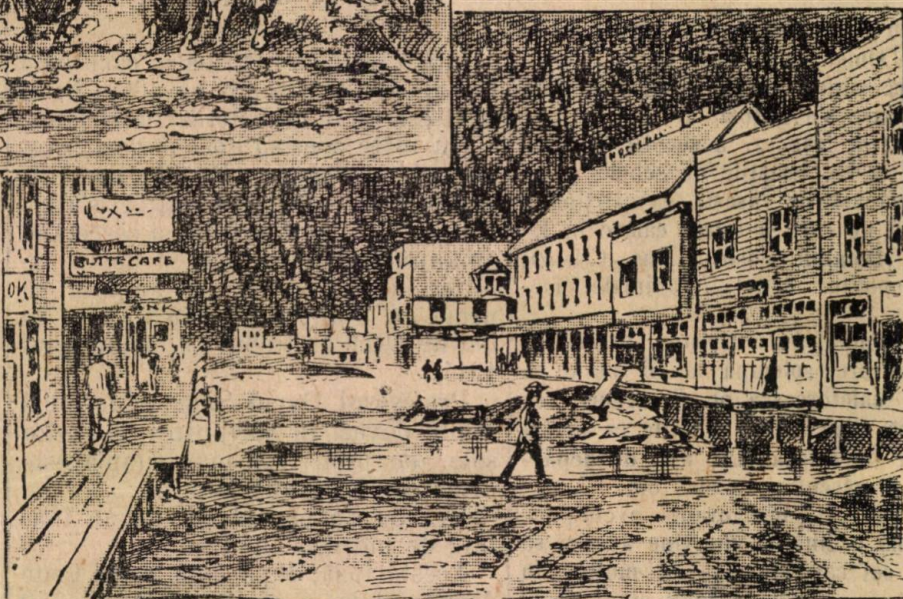
Și, desigur, cazul unui sexagenar

în centrul acestor gisamente, luând numele de Stewart-City.

Și deodată, ca o frenezie puternică, cuprinse pe toți. Un miner, Lade, bine cunoscut pe coasta Pacificului ca prospector și căruia până atunci

emigranți porniseră la drum pentru cucerirea bogățiilor din California, se organiză repede. Din Canada orientală, din New-York, din Europa chiar, căutătorii de aur alergau.

Vor ajunge la timp să pună mâna

Strada principală din orașul Stewart.]

pe tezaur? Speranța îi împingea înainte. Și porturile vecine cu Bitter-Creek n'aveau vapoare spre a transporta pe toți căutătorii de aur la Stewart, prima etapă spre noul Pactol.

Neezitănd să plătească de zece ori mai mult prețul normal al locului, să cumpere de zece ori cât valoarea un echipament de prospector, gata să înfrunte trecerea ghetarilor inaccesibili, un mare număr din acești aventurieri sosiră efectiv prea târziu.

Primii sosiți puseseră stăpânire pe cele mai bune gisemente, și enorme bogății se formară la Bitter-Creek în timp de câteva luni. D. Lade, vagabondul de ieri, vându una din concesiunile sale cu 100.000 dolari, mai mult de o jumătate milion de lei!

Un alt prospector, venit la timp, realizase un milion și un sfert de lei! Alții își dăduseră concesiunile la diferite syndicate de capitaliști pe sume variând între 400.000 lei și un milion.

Cum voiți ca în fața unor asemenea cifre frigurile aurului să nu continue a face victime?

Fără să căutăm a face reclamă câmpurilor aurifere de la Bitter-Creek, trebuie să spunem însă că ele pot să furnizeze tinerilor energiei bune ocaziuni de a se îmbogăți.

Mai trebuie însă să adăogăm că bogăția nu se găsește numai în pământ. Pentru un miner care descoperă un pactol, se socotește zece comercianți și 20 meseriași cari fac avere pe lângă mină!

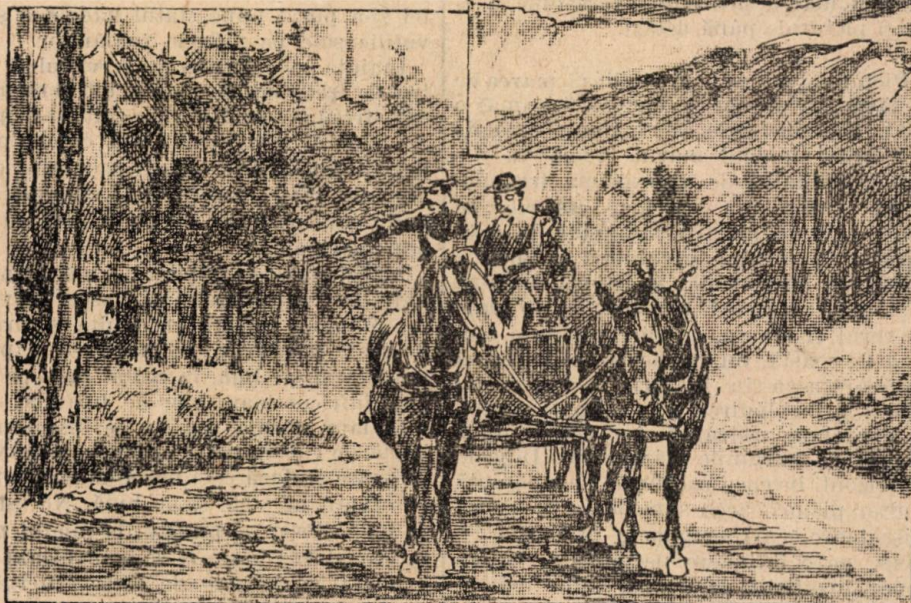
rieului, unde un inginer francez foarte experimentat, d. Felix Charlaix, descoperise gisemente importante. Aveam atunci ca bucătar un sânguior Martinichez, anume August Marengo.

Ei bine, am aflat de curând că își vânduse șorțul spre a instala o distilerie în vecinătatea minelor. Cultivă treștia de zahăr, transformă melasa în rom, pe care îl vinde minerilor cu două sau trei sute la sută câștig! Și e hotărît să se întorcă în scumpului țară, Martinica, bogat acum! !

Am cunoscut în Guiana olandeză

corat la Paramaribo, un chintal de... cârnați de Lyon, pe care îl grămădi într'o pirogă.

Norocul făcu să ajungă pe câmpurile aurifere cu cârnați proaspeți, vânzându-i acolo cu cinci-zeci de lei livra, realizând astfel peste toate chela-

O simpiă cutie pe arbore servă de... «biurou de postă».

Și îmi amintesc acum, cu privire la aceasta, de o mulțime de lucruri. Acum 15 ani autorul acestor rânduri fusese cuprins chiar el de o criză de gold-fever în pădurile virgine ale Da-

dează pe un tânăr francez care, licențiat în litere, s'a gândit să-și fructifice economiile — o mie de franci cel mult! — în chipul următor: cumpără pe bordul unui vas francez, an-

Va descoperi cu târnăcopul prețiosul metal?

Căutătorii de aur au trebui să treacă ghetari imensi.

tuelile, un beneficiu de 6000 lei, cu care sumă cumpără o fermă. După doisprezece ani era milionar.

Iată un alt caz a cărui autenticitate o garantez. Un Corsican care își încercase norocul în câmpiile aurifere ale Coloradului, fusese victima unei exploziuni de dinamită care îl slujise pentru toată viața. Fără să se descurajeze, își consacră economiile spre a face un han în plin deșert, aproape de un izvor care servea ca punct de reper al caravelor de căutătorii de aur.

Intr'o zi un om veni la han și spuse că a descoperit o mare bogăție în munte. Dacă n'ar fi sosit la timp în orașul cel mai apropiat spre

a-și face declarația la *registrar-office*, alți proprietari ar fi putut să-și fure descoperirea.

Și atunci el propuse d-lui Pascal Tinto, corsicarul, următorul ciudat târg: dacă îi dă un cal, îl face coproprietar al minei.

Afacerea se încheie. După mai puțin de o lună, prospectorul își vindea concesiile pe 350.000 lei!

Vetor.

DIN LARGUL MĂREI

O priveliște în Mediterana

Ziuă de astăzi are în aer ceva din seninătatea sfântă a zilelor de sărbătoare. Atâtă e de dulce culoarea mării, atâtă e de caldă atmosfera. Mă întreb de multe ori care sunt cauzele adevărate care pun pe întinderea mării albastrul safirului, verdele smaraldului sau varietățile sidefiș ale periei. Sunt atâtea mistere în acest amestec de culori și nuanțe, atâtea corpuri, atâtea luminii și raze, atâtea bogății ale naturii, pe care nu le poate urmări și înțelege spiritul nostru de cât în lungul observațiilor necontenite. Tabloul ce ni se înfățișează la răsăritul soarelui pe cer senin curat, fără pic de nor, are căldura mistică a unei priveliști de răsărit, pe un cer inundat în praf de purpură, sfâșiat deasupra orizontului cu gene subțiri de nouri, printre care razele aurii se strâng în mănunchiuri de lumină ca niște curcubeie aprinse. Și amurgul sângerat, zare de luminii palide, foc de aur topit pe valuri, apoteoză de strălucire care-și pierde lumea de raze în pacea serei care se așterne, — și nopțile de lună plină, cu ogindiri fermecătoare în adâncul undelor pline de vrajă și jocul de valuri albastre, cu creștete pline de minuni și frumusețe, așa cum graiul nu poate să le spună, nici lira să le cânte și nici penelul maestru să le zugrăvească cu desăvârșita lor comoară de poezie și farmec.

Pe o zi caldă întinderea mării e mai albastră ca de obicei, pe o temperatură ridicată culoarea devine de un intens albastru, din cauza corpurilor numeroase ce compun apa mării; albastrul trece în verde, în regiuni cu fundul neted și aproape de coastă. Și pe lângă înclinarea razelor de soare, vecinătatea coastelor calcaroase, cretoase mai ales schimbă reflexele mării în tonuri deosebite. Cerul prin imaginile boltei sale albastre sau nouri, care pătează întinsul său ținut, amestecă în undele mării culorilor și reflexe ciudate, de la albastrul cel mai cald și dulce, până la negrul de catran lucitor sau albastrul cel mai intens de lavandă. O explicație științifică, ne spune că apa mării primește razele roșii din spectrul luminii solare și emite raze albastre. Sunt fenomene de transparentă sau de fosforescență, care de asemenea măresc nesiguranta acestor probleme a culorilor mării, totuși s'ar putea spune în câteva cuvinte, ca pictorii maștrii care se întrec să ne arate marea ca cea mai desăvârșită

operă de luminii și imaginii a naturii, sunt: *Cerul, soarele, undele și fundul mării*.

Zugrăvirea artistică a tablourilor marine, este dar o cestiune de cunoștință a stărilor deosebite ale acestor patru elemente. Pictorul marin trebuie să aprofundeze mult și amănunțit psihologia realității, în toate arătările de umbră așa cum reiese din amestecul soarelui și cerului în undele mării. Imaginația și tehnica de a reproduce tabloul numai prin mijloace de invenție, nu sunt îndestulătoare pentru a reda pe o pânză majestatea grozavă a furtunii sau dulcea înfățișare a mării line. Nu ajung nopți de veghe și zile de studiu îndelungat până când ochiul să hotărască în închipuire, cum trebuie pus albul snomei pe fruntea valului, care se pleacă mângâietor pe sânul auriu al tărâmului, cum trebuie întrunite efectele unui vârtej amătitor, în care valul se ridică gemând spre cer, ca să împreune pentru totdeauna zarea cu anele mării; pictorul marin, trebuie să meargă în mijlocul furtunii, ca să cunoască caracterele și culorile naturii măniate, căci nu este așa de bizară, cum și-o cari o arată ca pe un învălmășag de închipuiesc unui maștrii al penelului, sfânci negre, cer și mare înfășurate în valuri de ceață, linii de orizont pierdute, nemărginire de fum și vârtej, în grozăvia căruia se amestecă o pânză spânzurață de un catarg, o mână plutind lângă un butoi sfărâmat și valuri încărcate de alb, negru și ultramarin. Se istorisește că maestrul recunoscut fără seamă în mărirea nuanțelor tablourilor marine, Jules Verne se legă de un catarg, pe vasul care-l purta pe valuri, ca să poată observa în toate amănuntele sale o groznică furtună; numai așa se explică puterea cu care genialul artist știu să împacă toate capriciile artei cu detaliile grandioase ale naturii, ca să dea despre mare, cea mai desăvârșită expresiune a operei picturale până astăzi.

Pictorul care vede și studiază marea de la tărâm, va ajunge să cunoască numai o parte din misterele ce alcătuiesc arta de a zugrăvi tabloul marin, adică va dobindi abilitatea de a exprima transparenta și mișcarea undelor, efectele de soare și lună asupra câmpului de apă, caracterele cerului în calmuri și timpuri apropiate de furtună, va ști să unească o stâncă, un castel, o ruină, sau o plajă cu cerul și marea, ca să combine o marină de coastă, nu va face însă de cât să desăvârșescă în lucrări, care deprind ochiul și închipuirea cu realitatea mării, pe o regiune restrânsă, închisă de toate părțile de marginile orizontului. Dincolo de orizont, începe însă lumea necunoscută multor pictori, acea sumedenie de valuri mișcătoare, care se gonește în largul imens, pe o întindere necuprinsă, ca un popor însuflețit de dragul altor orizonturi mai bogate.

Acolo, în vaele stășiettoare ale vântului, sub cerul întunecat și negru, se începe și sfârșește drama feroasă a furtunii; fiecare val e o ființă necăjită cu suflet și viață, cu înfățișare definită, fiecare colț de nor păstrează bine caracterul furiei ce sfășie natura, culoarea mării nu e un văl nesfârșit de aburi, toată firea e hotărâtă și ochiul deosebește bine

adevăratele detalii care compun opera estetică a furtunii.

Mă uit la văile largi ce se deschid în calea noastră între valuri și rămân adâncit pe gânduri sub dulcea înfiorare a creștelor albe, ce răsar pe această câmpie de safir, ca niște crizanteme desfăcute, abia de curând înflorite.

PE COASTELE AFRICEI

Suntem în vederea capului Bon, de pe înălțimile căruia, ochiul sângerat al farului ne privește cu prietenie, ascunzându-se din când în când sub pleopa eclipsei de 55 secunde.

Sunt cuprins de o dulce melancolie, ce simt că mi se strecoară în suflet ca un parfum pe care îl miroși cu nesățiu, știind că îți face bine. Pe fereastra întredeschisă a salonului, se revărsă în liniștea nopții, câteva note tremurătoare dintr-o melodie tristă; comandantul țese pe strunele mandolinei visurile sale depărtate.

După câteva acorduri, ofițerii unesc glasurile lor cu gingașele sunete ale mandolinei și cântecul corului răsună plin de armonie, din ce în ce mai blând, mai rugător, ca o cântare de orgă.

Sub bolta albastră, brodată cu fluturi de aur, cu aripi scânteietoare de luceferi, în această pace infinită, cântecul corului mă țintuește de puncte, imi ridic fruntea spre cer și pare că mă găsesc într-o măreață catedrală. Gândesc la țara mea și la ai mei.

Dar cântecul sfârșește, clopotul sună miezul nopții, unul dintre ofițeri ese la cuart, comandantul intrerupe firul viselor sale suind pe comandă, spre a releva farul travers cu vasul.

Comandantul este o fire de om aleasă și cu bună știință în meseria sa. Serviciul nostru maritim a știut să atragă în totdeauna pe vasele sale, elemente foarte de seamă din marina militară și numai astfel și-a putut pune statul nădejdea și avuțiile sale pe mânele românilor.

Înainte la înființarea serviciului nostru de transport pe mare, tot personalul era străin și vasul era un colț cosmopolit de pământ românesc; sub cutele pavilionului românesc auzai echipajul compus din toate națiunile, vorbind câte limbi sunt pe lume, căci românul nu era bun marinar.

Astăzi, dela comandant până la marinar, toți sunt români și vasele serviciului maritim navigă cu multă siguranță pe toate timpurile, în mare, ca și pe ocean, pe mare lină, în ceață, ca și pe cele mai înfricoșătoare zile de furtună.

În larg, poziția vasului se înseamnă pe hartă de câteva ori pe zi, prin observații de soare și dacă este nevoie noaptea, prin observații de stele și de lună. Nu este zi să nu se însemne punctul la miezul zilei, la ceasul 12; peste zi se controlează din moment în moment de către ofițerul de cuart, deviația magnetică, pentru ca să se știe bine drumul ce trebuie urmat.

În călătoria aceasta, e o întrecere între noi, ofițerii aflați pe bordul vasului pentru practica navigației, ca să vedem sfârșitul observațiilor ce facem în timpul zilei. Sfârșitul pentru mine este determinarea exactă a unei poziții în mare, cu elementele bine definite, adică soarele, să fie bine vizibil, spre a se măsura unghiul

înălțimeii sale la orizont cu precizie, cronometrul însoțit de o bună valoare de corecție, spre a putea avea ora la meridianul origine, fie el Greenwich sau Paris, o rizontul clar ca un fir întins deasupra apei, pentru ca imaginea soarelui să-i atingă deslușit linia și împrejurările matematice ale observației dintre cele mai favorabile.

Zilele toate ce am trecut în Mediterana, au fost bune de observat și bietul soare nu a scăpat o săptămână întreagă de noi; la momentele hotărâte îl luam la ochi cu sextantul, nedeslipitul aparat făcător de minuni al marinarilor și scăldându-l imaginea prin valuri, ne strângeam datele de calcul și determinam în tăcere punctele călătoriei vasului nostru pe mare.

Pentru toți aceia care nu pot să cunoască toate amănuntele artei de a naviga pe mare, este bine să se știe că vasele noastre de comerț, merg mai riguros pe mare, chiar de cât multe vase de război, care trebuind să îndeplinească alte cerințe al instrucțiunii militare navale, răpesc navigației multe din momentele sale de liniște și calcul.

Corăbiile, străbunele pasări plutitoare ale vasului cu abur de astăzi, întind în aer aripile de pânză și duse de vânt, nu își controlează drumul decât prin stele și busolă.

Câte vase de comerț cu abur din societățile străine de transporturi pe apă, nu navigă numai cu o bună busolă, un aparat de arătat iuteala vasului, adică locul metalic și foarte puține observații astronomice; — dar câte naufragii sinistre nu vin să îmbogățească cartea neagră a dramelor maritime, lista nesfârșită de catastrofe omenești, pe care o cercetează și o dă la lumină în fiecare an „Biroul Veritas”.

Vasele noastre au lumina științei moderne și comandantii sunt neconțenți atenți pentru preciziunea călătoriei, așa cum se cade să fie elementele marinei noastre de război, care se poate mândri cu ofiterii săi.

Un grec bogat din Smirna, îmi spunea odată, că deși costă mai puțin pe unul din vapoarele străine, ca să facă călătoria Constantinopol-Constanța, totuși el merge totdeauna cu „Regele Carol” pentru că acolo e un maior de marină, care conduce vasul cu o dibăcie rară și îl mănuește în porturi ca o jucărie.

Dacă la larg, mersul vasului pe mare este așa de riguros, la coastă e și mai îngrijit. Toate farurile se recunosc, și fața de lumina sau poziția turnului lor, se înseamnă pe hartă toate punctele unde se găsește vasul.

În drum toate merg ca piesele unui ceasornic. Barometrul ne arată timpul, hărțile ne arată locul unde ne aflăm și unde mergem, cărți numite piloții mării, ne spun capriciile mării și vânturilor în regiunea unde navigăm, busola ne arată drumul ce urmăm față de nord sau numărul milelor străbătute. Ofiterii fac, unul după altul, serviciul de patru ore (cuart) în care timp au grija drumului ce se urmează, vegheză în depărtări, ca să descopere lumina vaselor ce călătoresc în vederea lor și vestesc pe comandant, despre toate evenimentele principi-

pale care cer chemarea unei persoane mai experimentate în deslegarea lor.

În același timp mașina răsucesce mereu pe axul elicei, firul drumului urmat. La gura căldărilor, care dau abur mașinei, fochiștii desbrăcați la piele, înfășurați în lumina roșie de căldură, aruncă para de jeratec de pe grătare peste dânsii, aruncă cu lăptășii bulgării de cărbuni, să întreție focul; căldura îi înăbușe, sudoarea le curge neagră pe fruntea acoperită de praf, făcându-și drum în șiroaie pe piept și pe umeri. Ochiul abia le sticlește în orbite, dinții le strălucesc albi ca fildesul curat, răsuflă din greu stergând sudoarea de pe frunte, pe când o boare răcoasă străbate prin capacele de tiraj, înșufletindu-le ființa.

Pe timp rău aerul de la căldări te omoară, te înneacă, mai covârșitor ca niciodată. Oamenii suferă în legănarea vasului, abia putând să mai toarne în focare cărbunii ce trebuiesc. Așa joacă în căldări isbită de pereți în toate părțile, mecanicii abia se țin în fața deschizătorului de abur, ca să micșoreze din când în când iuteala, spre a nu suferi vasul și elicea în jocul greoi al balansului.

Toți oamenii, marinarii, fochiștii, ofiterii și comandant, lucrează pe un vas ca într-un organism, cu funcțiuni bine determinate: de conștiință și experiență lor se leagă destinul bogățiilor ce țara le trimite pe vapoarele de marfă în lume și sumedenia de vieți ce se preschimbă în fiecare zi pe pasagerii liniei noastre maritime.

Dumnezeu ne păzește de nenorociri: ochiul său binefăcător a veghiat peste pricoperea oamenilor și a ținut totdeauna averta țării departe de dezastre și peire; — nu avem până astăzi nici un naufragiu printre vapoarele noastre, de când avem personal român și comandanți din marina de război.

SPRE GIBRALTAR

Se zărește în păjeenișul depărtării uscatul. Stâncile negre amestecă colțurile lor uriașe prin negura vântă a cerului, înălțând din limpezimea mării marginile Capului Gata. — M'am întins pe un capac de magazie și lăsându-mi capul leneș pe o mână, pare-că plutesc într-o boare caldă, parfumată din când în când cu mirosme de la țarm.

Privirea mi se oprește pe netezișul albastru al apei, care poartă în liniștea ei o taină adâncă și nepătrunsă. — O droaie de marsuină sar ca niște săgeți prin apă ca să ajungă în calea vasului nostru; s'au apropiat și se joacă pe lângă prova vasului. Alergăm să privim mișcările lor iuți și sprintene. Sunt grași ca niște cimpoaie umflate, negrii și lucitori, pe corp, pătați cu alb și mișcă cu putere aripile și coada, săltând mai în sus sau mai adânc îndreptându-se într-o parte sau alta, cu iuteală uimitoare. Sunt veseli și sar pe lângă vas ca pe lângă un prieten mai mare. Jocul lor prin unde, lenevit de căldură, pare însă molatec, nu-i vioi ca jocul marsuinilor din Marea Neagră. În apele reci ale acestei mări, marsuinul se resfată, îmbrăcat în haina groasă de grăsimi ce îl acoperă și sare prin valuri ca o nălucă, descriind în aer curbe frumoase.

Fugiți departe de acești lacomi inimiți, popoare de moluște timide ce împânziți

adâncul mărilor; turma a eșit la vânătoare și din dulcea voastră pradă, va face grozavul ei ospaț în câteva clipe.

Măine monștrii vor sălta mai vioi și veseli ca în totdeauna, după un ospaț bogat din corpurile voastre moii și fragede.

Câtă luptă de viață în această nemărginită și necuprinsă împărăție a mării. În apa aceasta se amestecă într-una, calciul, cadmiul, strontul, oxigenul, azotul, hidrogenul cu clorul, sodiul, magneziul, sulful și fosforul, ca să dea naștere esenței aceluși *mucus marin*, care unește într-ânsul germenii și principiile vieții marine. Din această esență gelatinoasă, generează și se transformă miile de infuzorii spre a forma lumea infinită de poaze marine: la acest lapte dător de viață se hrănesc colpodele și moluscele, crustaceele armate cu dinți și picioare tăloase, invizibili polipi și delicatele meduze, terminându-și în tăcere fibrele subțiri ce învâluie trupul, cu toată structura și organele ce le alcătuiesc menirea în viață și destinele naturii. (Michelet-La Mer).

Iată enigma originilor lumii și vieții, generațiune spontană nesfârșită și bogată, materie de însufletire minunată, care se transformă neconștient din germenii fără seamă, în organisme puternice, dominând întinderea și adâncul apelor mării.

Și nu e mai uriașă luptă, mai nesfârșit sbucium, mai grozavă intrigă și mai desăvârșit amor, ca în sufletul acesta plin de mister și melancolie, ca în acest adânc abis de ape, senin ca o mamă iubitoare și necăjit până dincolo de marginile închipuirii; războiul se desfășoară în întunecul nopții surd și fioros, piratii sfășie cu colții lor pradă, iar pe lângă ei trec în călătorie, nevăzute, popoarele de infuzorii, pătând noaptea mării cu străluciri minunate; — ele străbat apa ca o cale de lapte, mergând într-o climă mai bună, într-un loc luminat, ca să verse germenii unei lumi noi, pe urmele celei dispărute.

Dar această fecundație are vreodată un sfârșit? În sârul mării, meduza își joacă încă cu grațiozitate figurile serpuitoare, moluscele poartă încet carul de sîdef lucitor, cyclostomii aurii îmbogățesc culorile cu raze și lumină și amfibiele, sirene sensitive, înflorează tăcerea cu strigătele lor de dragoste aprinsă, gonind pe soțul decăzut, urmărind pe bărbatul cuceritor și plin de pasiune pentru dragea sa.

Ca și în lumile pământestii, în care însufletirea forțelor de viață, se curăță prin acele curenți de moarte, ce străbat omenirea la epoci destinate să premenească neamurile, în lumile oceanice, bande de pești voraci cutreeră marea de la un capăt la altul, regenerând rasele lor și micșorând animalculelor numeroase nesiguranta vieții în acest haos de apă și astfel fecundația continuă, lumea mărilor desfășoară înainte pânza nemuririi sale.

Întâlnim un contratorpilor englez, vopsit peste tot ca ceața sau fumul subțire, ca să poată să-și piardă formele în depărtare, făcându-se una cu apa, când este urmărit sau merge să recunoască o forță inamică.

Scoborâm pavilionul și salutăm la trecerea acestui vas de război pe dinaintea noastră. Ni se răspunde, scoborându-se pavilionul englez odată.

Mă cuprinde o bucurie copilărească gândind că voi vedea la Gibraltar escadra engleză a Mediteranei, căci în adevăr este o minune grandioasă, — o flotă de opt cuirasate, patru crucişătoare şi opt contratorpiloare.

Ne apropiem de canal. De o parte, stânca engleză se întinde în mare ca un uriaş tolănit pe brânci peste faţa apei, iar pe de altă ţărmul marocan îşi porneşte din scobitura coastei, marginile capului Ceuta, lăsând să se împreune în undele albastre ale Gibraltarului, nemărginirea Oceanului Atlantic cu apele calde ale Mediteranei.

Îmi închipuesc apele scăzute, printr'un fenomen de evaporare sau imensă scurgere şi pare că văd Spania unită cu Marocul, Mediterana închisă de toate părţile, Dardanelele şi Suezul porţi ferecate, dinaintea cărora mesagerile şi grănarele noastre uriaşe, ar găfăi în neputinţă de a trece graniţele stâncoase ale uscatului.

Şi ştiţi cât ar trebui să scadă Mediterana? Numai cu 1000 de metri (Vivien de Saint-Martin).

Bălănescu-Danubian.

MORFINISMUL

Cu cât un organism este mai fin cu atât mai lesne se poate strica ori cel puţin sminti. Acest lucru se adevăreşte mai cu seamă la creierul omenesc, ajuns în seria animalelor la cea mai mare precauţiune. E drept tot odată că pricinile care îi pot fi dăunătoare nici odată poate n'au fost mai numeroase ca în veacul nostru. Lipsuri şi boale, griji şi desiluzii, surmenaj şi frica zilei de mâine, toate le întruneşte cu belşug veacul nostru.

De acestea toate, se resimte cu prisos creierul omenesc. Această resimţire se arată printr'un fel de lipsă de forţă vitală, o slăbiciune asemănătoare cu o semi-moarte, o lăncezeală de care organismul caută să scape cu ori-ce preţ.

Că nici veacurile trecute nu erau tocmai scutite de asemenea stări nervoase, e dovadă vesitul monolog al lui Hamlet, pe care Ball îl citează: „A fi ori a nu fi, iată întrebarea. A muri, a dormi; a dormi, poate a visa. Cine ar mai suferi toate nelegiuirile vremii, nedreptăţile apăsătorului, batjocora celui îngâmfat, chinurile unei iubiri despreţuite, lungile termene ale procedurii, obrăznicia celor mari şi josnicele înfrângerii ce meritul răbdător suferă de la omul fără inimă, când printr'o străpungere ar putea căpăta liniştea? Cine ar voi să mai poarte toate aceste greutăţi, s'asude, să geamă sub poverile unei vieţi chinuite. Dacă ar lipsi groaza de ce va fi după moarte. Acest locaş de unde nimeni nu s'a mai întors?”

Da, asemenea lucruri aduc o slăbire de nervi pentru care numai moartea pare a fi alinătoare. „O străpungere

de pumnal şi s'ar pune capăt tuturor acestora”. Ei bine în veacul nostru prin o simplă împunsătură fără a căşuna moartea, imediat îţi aduci alina-rea şi liniştea sufletului zbuciumat. Aceasta se face prin vestita seringă a lui Pravaz; cu ea cel chinuit de melancolie îşi face sub piele o injecţie cu morfină, şi, ca prin farmec, toate relele şi neajunsurile nu se mai simt; omul capătă vioiciune şi veselie, lumea nu mai pare atât de nedreaptă, soarta atât de crudă... Dar apoi vai!

Morfina e un alcaloid scos din opiu. Popoarele orientale, mai ales Turcii, sunt mari consumatori de opiu, ei îl iaş sub formă de hapură de la cincă până la zece centigrame. Am spus altă dată că omenirea a simţit şi simte nevoe de excitante; religia lui Mahomed opreşte a bea vin, de aceea urmarea firească e de-a alerga la un excitant neoprit de profet, acesta-i opiul.

Cei bogaţi iaş opiul după masă împreună cu cafeaua, pentru cei săraci sunt în Stambul, cafenele cu lăi de jur împrejur. Ca ori-ce excitant, la început produce o aţătare plăcută, dar trebuind mereu să mărească dozele, nenorocitul se otrăveşte pe încetul şi ajunge la toropeală, prosteală şi lauciderea organismului.

În China, în Malesia etc., nu se mănâncă opiul, ci se fumează. Cu toată vechimea imperiului ceresc, acum câte-va sute de ani, opiul era întrebuinţat numai de clasele bogate; pentru popor este aspru oprit. Englezii însă, cultivându-l în Indii, au reuşit a-l iefeni şi a-l impune în China, în cât azi dă Englezilor vre-o 300 de milioane de franci pentru opiul primit. Urmările fumării opiului sunt îngrozitoare şi mult mai primejdioase de cât ale beţiei.

La început opiul produce o stare de veselie, grijele dispar ca şi durerile trupesti, pe urmă vine delir cu furie: insult, tipă, tipă şi sfarmă tot ce-i ese înainte.

Adesea pe fumător îl cuprinde adevărată nebunie şi ucide pe cine îi ese în cale. În China sunt cafenele, ca şi în Turcia, unde fumătorii de opiu se adună. De multe ori după un an de fumare omul pierde tot avutul, pe urmă începe să joace în cărţi, şi când nu mai are ce pierde îşi dă femeia şi copii, iar la urmă îşi joacă degetele de la mâini, pe cari le tae rând pe rând. Ajuns în asemenea hal fumătorul n'a mai duce mult şi moartea îl scapă de-o viaţă plină de zbucium.

Europenii însă, ca mai civilizaţi, au găsit un mijloc mai scurt şi mai simplu spre a se bucura de înşelătoarele plăceri ale opiului, anume injecţiile cu morfină, un alcaloid scos din opiu. Morfina e otrăvă puternică, ea nu poate fi luată prin stomac, fiindcă strică

pofta de mâncare, face vărsături şi-i cu totul neplăcută. Pe când luând-o sub formă de injecţii, cel ce şi le face simte chiar un fel de plăcere prin însăşi împunsătura făcută, deoarece morfina în cantitate anumită anesteziază imediat pielea.

Am spus că azi mai nu se găsesc oameni, cari să poată trăi fără de un excitant; cafea, ceai, alcool, tutun, morfină, etc., toate acestea sunt menite să aţâte nervii. Oamenii de ştiinţă, artiştii, scriitorii şi literaţi sunt mai mult predispuşi pentru excitarea nervilor prin morfină. Întăiul efect al morfinei e un sentiment de fericire şi de mulţumire, griji şi neajunsuri dispar ca prin farmec, simţi un prisos de viaţă, o vioiciune şi o trezire de spirit, inteligenţa însăşi pare mai vioae şi mai rodnică. Cu asemenea începuturi ademenitoare e vădit lucru că puţini mai pot scăpa de patima morfinei. Ca la orice excitant însă trebuie mereu să se mărească doza spre a avea efectele de la început, aşa că repede-repede morfinistul ajunge la doze înspăimântătoare, el ia într'o zi doze cu cari ar putea fi ucişi câţiva oameni nedeprinşi cu această otrăvă.

Respiraţia e une ori împedicată şi inima bate neregulat. De şi la început inteligenţa nu pare de loc atinsă, totuşi simţul moral e atacat îngrozitor: morfinistul cel mai inteligent şi cult minte, fură şi ajunge până la crimă. Efectele morfinei sunt îngrozitoare asupra întregului organism şi mai cu seamă asupra rinichilor, pe unde otrava este în mare parte eliminată. Cel puţin femeile ar trebui să se îngrozească de întrebuinţarea morfinei, cu toate acestea medicii din Paris spun că numărul morfinistelor e destul de mare, mai ales în clasele de sus, unde viaţa lipsită de ori-ce activitate, împinge la un fel de melancolie. Iată cum descrie Ball această manie. „Morfinomanul îmbătrâneşte repede. Amintiţi acest fapt femeilor cochete. Nimic nu stinge strălucirea feţei, cum o stinge această otrăvă. Ochii îşi pierd strălucirea. Faţa pare ca o mască fără expresie, pielea se îngălbeneşte şi capătă culoarea pământului, în fine zbărcituri acoper faţa înainte de vreme”. Din pricina numeroaselor injecţii toată pielea trupului e plină de invârtoşări şi bolve mari dese ori cât merele. La unii pielea trupului parcă-i de crocodil şi dese ori capătă tot soiul de buboae şi flegmonuri, cari une ori pricinuesc şi moarte. Unii morfinişti ajung de-o slăbiciune ne mai închipuită, par adevărate schelete ambulante, alţii nebnesc ori mor grabnic. Când morfinistul nu moare în scurt timp, atunci cade într'o prosteală, până ce la urmă moare de oftică ori de vre-o altă boală, care îl atacă mult mai lezne de cât pe ceilalţi oameni.

Morfinomanii au adesea halucinații. Mulți din ei devin cleptomani. S'au dovedit femei cari fură de prin prăvălii pentru a-și putea cumpăra morfină. Altele ajung cleptomane fără a avea nevoie: e o manie ca toate maniile, în care simțul moral și cel de datorie dispăre. Această otravă e destul de scumpă și costă pe unii morfiniști între două și trei mii de franci pe an. Am văzut că chiar în China patima opiuului a început mai cu putere în veacul nostru; de asemenea morfinismul s'a început în Paris, Londra, Berlin și toate orașele mari numai de câteva zeci de ani, totuși efectele sunt destul de simțite. În Paris un mare om politic ducea cu el siringa în consiliul de miniștri, spre a-și putea face injecții, când simțea nevoie.

Vina răspândirii acestei manii o pun unii în seama unor doctori cari prea lesne aleargă la proprietățile morfinei; d. ex. un bolnav are nevralgii puternice, doctorul nu le poate liniști astfel, și, spre ale alina, face o injecție de morfină, a doua zi alta; dar bolnavul pe lângă alinarea durerii simte aceea stare de fericire și multumire, de care am spus mai sus. Astfel începe o bicinuință, și omul face toate chipuriile să-și procure o siringă și morfină, cumpărate în secret, ori falsificând rețeta doctorului, sau cumpărând cu aceeași rețetă dela mai multe farmacii. S'a dovedit că o singură rețetă servește unui morfinoman ca să-și procure o cantitate enormă de morfină. Pe lângă această clientelă a morfinismului, mai sunt toți acei cari au prilejul de a face bolnavilor asemenea injecții. Acestia sunt doctoranzii, studenții în medicină, surorile de caritate și chiar gardiencele spitalelor. Inșiși doctorii, cari doar cunosc relele grozave ale morfinei, precum și îngrozitoarele urmări, totuși cad jertfa acestei manii.

Suprimarea ori lipsa morfinei e înfiorătoare pentru morfiniști. Cu toții am avut poate ocazie să vedem cum se zbuciumă fumătorii când n'au tutun Vorba lor obișnuită e că, mai bine să nu mănânce de cât să nu fumeze, și fumătorii formează între dânsii un fel de sectă; fără să se cunoască, și din ori-ce clasă ar fi, își fac, când e vorba de fumat, servicii reciproce.

Suferința celui lipsit de tutun e nimic față de suferința celui lipsit de morfină. Acesta e cu totul schimbat și par'că un duh rău a intrat în el. Acea simțire generală de fericire și multumire, care-l făcea să vadă viața numai în bine, dispăre pe neașteptate; toate chinurile și nefericirile iadului pare că-l sbuciumă și-l amenință. Morfinistul, dacă nu și-a făcut injecție la vremea obișnuită, e sfădăuș, cârtitor, vede toate numai în rău, e un om nesuferit. La Stambul e vorbă necunos-

cută, când vrea să arate unui om nesuferit: „asta-i un mâncător de opiu și nu-l are“. Suprimarea bruscă a morfinei aduce turburări grozave. Bolnavul e agitat, tipă, strigă, geme și năucește lumea cu vaetele lui. Alte ori are halucinații, nu poate dormi, iar alte ori suferă de somnolență. Dese ori se întâmplă turburări intelectuale foarte serioase, bolnavul are delir și une ori e pornit spre sinucidere, de aceea trebuie supravegheat de aproape. Alte ori apar nevralgiile cari îl împinseră la morfină. Vederea e atinsă, bolnavul tresare la cel mai mic vuet. Unii au accese epileptiforme, crize convulsive. La alții, opt ceasuri după suprimarea morfinei, se observă atacuri de *delirium tremens*. Un tremur însoțit de delir puternic cu o agitație întinsă și o furie extremă. Bolnavul sfarmă tot.

Cura obișnuită și are poate da oarecari rezultate e micșorarea pe încetul a dozei de morfină, întărirea organismului cu tonice și alte excitante mai puțin sricătoare, cum sunt: ceaiul, cafeaua, etc. Sunt însă bolnavi atât de pierduți din pricina morfinei în cât medicina nu le poate da nici un ajutor. Aceștia nebunesc și dese ori mor în cămașa de forță, ori organismul le e atât de slăbit în cât la o dosă oarecare de morfină, bolnavul moare de odată. Tot organismul e distrus de această otravă, nici o celulă nu-i cruțată. Iar creierul e cu desăvârșire degenerat.

În Paris, încă de-acum douăzeci de ani, era un întreg comerț, ba chiar arta bijuteriei se întrecea a da siringi cât mai perfecte și mai luxoase, dându-le diferite forme.

Sub chipul de „necessaire“, ori de port-tigară, sau chibritelniță. Unele sunt adevărate juvaeruri luxoase și mici ca să poată fi ascunse lesne; doamnele și domniile să le poată duce cu dânsii în adunări. La un moment dat, când simt puțină amorțeală ori lipsă de elocvență, se retrag lângă draperia unei ferești, își fac împunsătură, și toropeala se împrăstie ca prin farmec.

Am schițat relele acestei boale spre a preveni pe cât cu putință un rău care începe să se introducă și la noi. Mai bine zelul prea timpuriu spre a te apăra de-o primejdie, de cât prea târziu cum e cu alcoolismul. Să nu uităm că în veacul nostru de depri-mare, existentele stăpânesc omenirea, și cel puțin să le alegem pe cele mai puțin primjdioase.

Mai bine să suferim cele mai îngrozitoare nevralgii momentane, de cât să alergăm la siringa liniștitoare a doctorului, căci cel ce și-a făcut întâia împunsătură poate zice vorbele marelui poet: „Lasiate ogni speranza voi che intrate.“ Aice e mai bine de zis

„cominciate“. Omul cel mai cult și mai inteligent, sub farmecul acestei otrăvi, își schimbă tot raționamentul; el își zice: „De cât o zi de nefericire mai bine un ceas fericit... și dacă morfina e stricătoare, par'că însăși viața nu ne distruge pe încetul!... morfina cel puțin ne face fericiți, pe când viața, mai dese ori, nefericiți. Morfina înseamnă ceasuri fericite, pe când viața ani nefericiți!“ și între aceste două, morfinistul alege otravă datătoare de fericire momentană și distru-gătoare de viață.

O vânătoare de jder

— Și știi bine că e acolo?
— Pu! capul de n'o fi.
— Atunci haidem.

Și o pornirăm, înșirându-ne câte unul, tăind-ne parte prin zăpada până la genuchi.

Eram cu toții vre-o opt inși.

Cei cu cari ne întâlniserăm și cari cunoșteau ascunzătoarea jderului, mergeau înainte orientându-se după urmele lor făcute cu o zi mai înainte.

Merserăm prin pădure, urcând tot la deal, ca la vre o jumătate de ceas.

— Iată-i și urma, zise cel care mergea înainte, arătându-ne pe zăpadă urme de labe, cam ca acele de pisică și așezate tot două câte două. Urmele erau duse la un plop mare, uscat, fără crăci și așezate cam depărțitor de ceilalți pomi de prinprejur.

În sus pe pom se vedeau două găuri care-i serveau jderului de intrare în scorbura ce-i ținea loc de ascunzătoare.

Ne făcem roată în jurul plopului și începem deliberarea, ajungând la rezultatul că nu putem scoate jderul de acolo decât tăind copacul.

Unul dintre noi pune mâna pe topor și începe să lovească în trunchiu, aproape de rădăcină; când acesta ostenește altul îl schimbă, până când copacul aproape tăiat abia se mai ținea.

După părerea noastră, când copacul va cădea, jderul de frică o să iasă afară.

Mi se rezervă plăcerea de a-l împușca.

Și pe când toți ceilalți țineau câinii, unul dă lovitura de grație copacului care, cu un pârâit surd, se prăbușește.

Țin ochii țintă pe găurile prin care trebuia să iasă, pușca în mână, coșul ridicat.

Cu o sguduitură puternică plopul se izbește jos. Cu inima svâcnindă, aștept o secundă... două... nimic.

Ne apropiem, de plop și bătăm cu bețele în el, pentru a-l speria și a ieși afară!

Iarăși nimic.

Un moment ne îndoim că el este acolo și apropiem câinii de cele două găuri, presupuse ale ascunzătoarei. Câinii se pornesc pe un lătrat puternic, zgâriind cu ghiarele coaja plopului și nu se potolește decât depărându-l.

Nu ne mai rămâne altceva de făcut decât să despicăm plopul, lucru pe care unul din flăcăi îl face cu hărnicie.

Ne uităm în scorbura și dintr'un colț, ghemuit, cu părul zburlit, jderul ne privea cu niște ochi fricoși cari sticleau ciudat în semi-intunericul scorburei.

Am vrut să-l iau la ochi, însă ceilalți m'au oprit: «Nu trage că-i strică pielea; e prea aproape».

Se dă drumul unui câine, care îl ia la goană, lăsându-l să apu e înainte pentru a-l lua mai bine pe la spate.

Din câteva sărituri câinele îl ajunge și își înfige colții în ceafa lui ținându-l pe loc. Sărim cu toții într-acolo, iar cel care ajunge întâi, nebun de bucurie că l-a văzut prins, cată să pună mâna pe el.

Cu ultima putere pe care i-o mai dă desnădejdea, jderul își înfige dinții cei ascuțiți în mâna lui, iar el smucind mâna o fasie de carne rămâne în gura dihaniei.

Ajung și eu, fi trântesc piciorul pe cap și nu-l slăbesc, până când văd că nu mai răsuflă.

Cu mare greutate îl scoatem din gura câinelui care nu se îndura să-l lase prada.

Il iau în mână: o blană frumoasă, moale, pătată cu galben sub gât, iar în gură niște dinți foarte ascuțiți cu care—după spusa unui vânător foarte bun de gură—ar fi fost în stare să roază chiar fierul.

Mulțumiți că l-am prins, începem a chiui și a striga prin pădure, uitând pe tovarășul care, cu niște fultuială de pușcă, căuta să-și lege mâna rănită.

Nică-Buda

RENAȘTEREA COREEI

Coreea e moartă ca națiune!

Aparența de libertate și independență ce-i mai rămasese s'a sfârșit prin actul—în diplomație tratatul—de anexiune semnat de împărații Japoniei și Coreei.

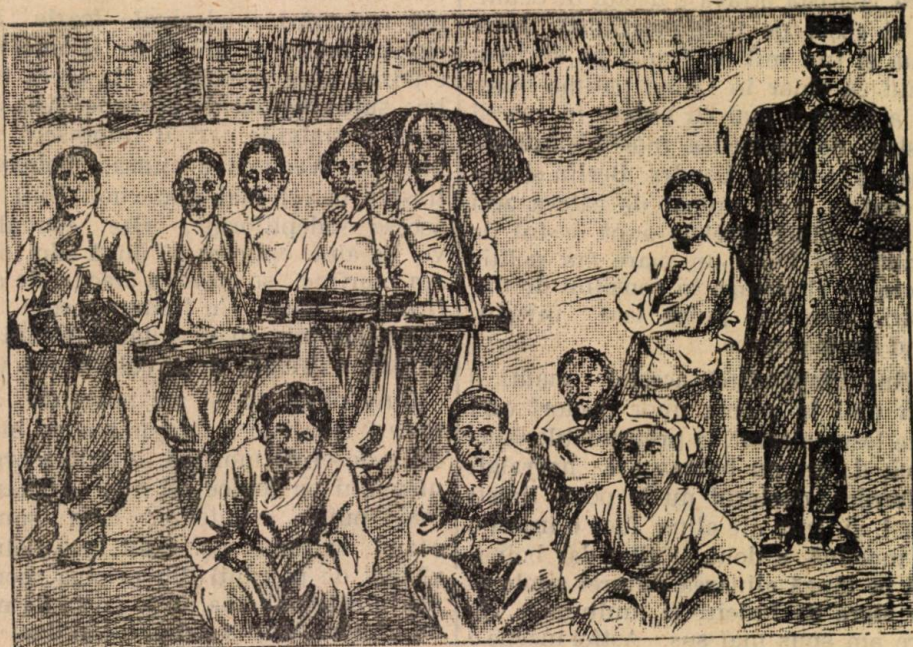
Acest soi de fapte, cari nu mai sunt rare în istorie, au darul de a ațâța mânia sau de a face să nască sentimente triste la un oarecare număr de inimi compătimitoare. Toate

acestea sunt foarte bune; dar, înainte de a plânge sau a se infuria, trebuie știut ce conținea acest cuvânt înșelător de independență, și care va fi soarta nouilor supuși japonezi.

Poate că nu este popor mai blând, mai afabil, mai simpatice în aparență

căci ar fi prea mare sfortarea. Coliba lui e un bordeiu infect, care la noi n'ar fi nici coteț de pasări. Coreanul nu vrea să și-o îmbunătățească.

La ce bun? Din vremuri uitate, nu numai prisosul, dar chiar necesarul, i-a fost răpit în numele legii,

Copii coreeni vânzând prăjituri sub supraveghierea poliției

ca poporul coreean. Dar când trăiești mult timp cu ei, se vede ușor că toate calitățile coreanilor sunt mai mult calități negative, o lipsă de defecte. Isvorul de viață și energie, pare de mult secăt la ei.

de către agenții fiscalului. Numai să-și susțină mizerabila viață, să-și poată fuma luleaua. Mai mult nu cere. Dorința de a se instrui nu o simte, căci nu știe că prin știință omul se liberează de tiranie.

După ce au făcut o gaură în gheață, pescarii coreeni se pun să fumeze liniștiți.

Țăranul își sgârie pământul numai cât să producă orezul sau grânele de peste an. O face fără convingere. El nu-și îngrașe pământul,

Neputința a produs la el resemnarea; resemnarea, lenea, o lene fără perechie. Nu voiu uita niciodată spectacolul a patru oameni cari ridică o

lopată de pământ. Unul umple lopata, altul o ține de coadă și ceilalți doi o ridică cu funia. Este diviziunea infinitesimală a muncii, ca să se ajungă la minimum de efort. Totuși, fizicește coreanul e foarte bine făcut; în corpul acesta însă e un suflet de copil.

Artiștii, dacă mai există, au pierdut secretul artelor ce au ilustrat Coreea cu mult înainte ca Japonia, noul ei stăpân, să fi eșit din barbarie. Coreanii nu manufacturează, nu mai fabrică nimic de seamă și nimic nu e mai trist decât o vizită în cele două sau trei mari orașe ale peninsulei.

Despre comerț nu trebuie să se vorbească. Puținul ce se făcea, era întreg în mâinile chinezilor.

De viață intelectuală aproape nici o urmă. Ultima rămășiță de înaltă cultură erau nobilii, dar la ei această superioritate era pretextul tiraniei care a ucis poporul.

La acești înalți funcționari, mandarinatul militar nu era în onoare, ca și exercițiile fizice. Oamenii clasei bogate își petreceau vremea la ei acasă, pe strade, cu vorba.

Nu va fi lucru greu Japonezilor să facă pe Coreeni să uite că și-au schimbat stăpânul.

Pierderea independenței va fi, pentru Coreeni, un fapt absolut nominal, care le va procura mai multă bună stare materială și morală de cum am avut vre-o dată.

Anexarea Coreei, dacă nu e justificată de partea Japonezilor pe care Coreenii nu i-au provocat niciodată, se explică perfect prin starea de descompunere socială a Coreei, pradă sortită fatal unui vecin mai sănătos și mai robust, a căui datorie e, nu de a nimici un popor muribund, ci de a-l pune pe picioare.

Regină de-o zi IN ȚARA SOMALILOR

— Urmare —

Până la miezul nopții, nimic nu turbura lungă așteptare.

În tăcere și nemiscare, câți-va din păzitori erau aproape să adoarmă, afară de Landrin și Courville care priveau unul în dreapta și altul în stânga.

De odată Courville crezu că zărește la o distanță de cinci metri un fel de pachet, pe care nu-și amintea să-l fi văzut pe vapor.

Era gata să previe pe Landrin, când acesta îl apucă de mână și-i șopti la ureche:

— St! Pregătește-te!

Se arăta un cap. Era negură, așa în cât capul în chestiune se confunda cu un zid, și trebuia să ai ochi buni ca să-l distingi. Intunecul adânc care înfășura scena, instinctul unui război sălbatic, care trebuia să izbucnească, de vreme ce Abou-Bakar părea că nu îndrăznește un atac pe față, câteva gânduri sinistre, născute din răspunderea lui, toate astea făceau să bată cu putere inima căpitanului.

Căpitanul privea acel cap cu amândoi ochii și se miră că nu se înalță mai repede, când văzu din potrivă că se micșorează, că se lasă după zidul unui fier al bastimentului și dispăre de tot.

În partea lui Stefan pachetul se mișca, nu mai încăpea îndoielă. Mișcarea aceasta se opera încet, ca un vis.

— Acolo este un om, șopti el lui

Landrin, care aproape ghici mai mult decât auzi.

Landrin voi să facă o schimbare, ca să-și poată da bine socoteala, când auzi deodată strigând:

— Păziți! Păziți!

În același timp apărură Tartufume pe punte, urmând un fel de fantomă care aluneca cu repeziciune.

Pachetul lui Courville se ridică dintr'odată și o luă spre bord; se auzi un foc.

Toți marinarii eșiră cu torțe pe care le aprinseră cu iuteală.

Cinci sau șase Somali, jumătate goi, se împrăștiară înainte, dar imediat dispărură fără a se ști cum. Îi căutară prin toate părțile, pe stânci, prin scorburi, nimic. Se făcuseră de tot nevăzuți. Prin intrarea lui Nour nu se arăta nici unul.

Marinarii alergau la întâmplare în toate părțile. Se auzi că doi dintre Somali, strecurându-se în locul unde erau merindele, avuseseră de-aface cu Vaillant și Savinian și nu putuseră fura și nici a goli din sticle, doar spărseseră câteva fugind.

Se întrebau acum, firește, pe unde au putut intra? Bine înțeles aveau un drum necunoscut de naufragiați.

Acum ei se vedeau la cheremul Somalilor. Această cugetare venise în mintea comandantului, când deodată se auziră țipete și strigăte venind de jos, din fundul «Oceanului».

— Iată-i! Pe ei! Trageți!

Marinarii alergau prin toate unghiurile. Era învălmășeală mare. Un nou sgomot le isbi urechia. Somalii se aruncaseră în mare și totul se sfârși. Era prea întuneric ca să-i fi putut vedea înotând. Deodată se auzi din nou alt sgomot.

— Iacă unul! strigă Gobert.

— Il ținem pe asta. Hoțul, el are să plătească pentru toți!

— În învălmășeală însă se auzea mereu o voce care repeta:

— Jâ! Jâ! Jâ!

Era arapul care se arăta.

De oare-ce hoții, puși de Sultan, fuseseră siliți să apuce drumul pe mare pentru a scăpa, Jâ surprinse misteriosul conduct pe unde ei veneau și se duceau.

Ceva mai mult, el le tăia drumul și le ținea piept, așa că ei fuseseră nevoiți a da înapoi. Și-l luaseră pe el, săracu, la hărțuială.

— La moarte! strigau marinarii infuriți.

— Așteptați, așteptați! urla Tartufume, puindu-i revolverul sub nas.

— Jâ! Jâ! repeta nenorocitul, știind bine că altcineva nu-l putea pricepe.

Courville și Vaillant ghiciră adevărul.

— Nimeni să nu-l atingă! Aduceți o torță să-l vedem!

Toți recunoscură pe Jâ, mai mult mort decât viu și tremurând din tot corpul.

În momentul de a intra în orașul care slujea de capitală Sultanului, văzuse șapte soldați eșind dintr-o casă, al cărei proprietar era Abu-Bakar, și îndreptându-se spre plajă.

Intrigat, Jâ se luase după ei. Noaptea fiind foarte întunecoasă, îi era favorabilă.

— Veneau în spre stâncile genurilor, adăogă arapul. După ce cotiră, se opriră la un punct, situat la câțiva pași de mare. Nu știam ce aveau de gând să facă acolo.

— Era dar aproape de intrarea lui Nour?

— Nu, în partea cealaltă, în spre apus; intrarea lui Nour este spre răsărit.

— Urmează.

— Ascuns după un bloc părăsit, îi văzu că răcăiau nisipul, lângă picioarele zidului. Făcură o gaură mare și dispărură.

Toți ascultau pe somal sau mai bine pe Courville, care traducea.

Jâ reluă, cam scăzând tonul în mod instinctiv:

— Nu le spune asta: crezusem că veneau să fure comoara lui Abu-Bakar.

Stefan dete din umeri și-i zise:

— Mergi înainte!

— Atunci o luați și eu în spre gaură. Oamenii Sultanului nu mai erau.

— Imi veni în gând să mă scobor și eu în gaură, dar la început imi fu frică să nu mă omoare dacă mă vor prinde; cu toate astea riscau. Și văzuți acolo stânca, ca o poartă, că se deschidea pe o subterană, pe care n'ai fi bănuț-o, atât era de ascunsă în nisip, dar care devenea ușor practicabilă; numai decât măturală măr-ginele, cum făcuseră și ei.

Courville stete un moment la îndoială de a traduce în fața tuturor această descoperire, dar se gândi că ori-ce mister era acum de prisos și nu mai ascunse nimic.

— Numai decât, urmă Jă, înțelese că oamenii aceia puteau intra pe acolo înăuntrul stânței, pe vapor sau colo sus și mi fu frică că veniseră poate pentru a ucide pe șef sau de a fura pe d-șoara cu părul ca spicul de aur...

Courville tresări la aceste cuvinte.

— Comandate, porunciți să se urce sus vre-o zece oameni ca să păzească mai de aproape femeile.

— Eram să mă strecur după ei în subterană, reluă Jă, ca să vă dau de veste, când auzii pe luptătorii Sultanului că alergau ca să fugă. Atunci am eșit din gaură și adunai repede nisipul. Când cel dintâi veni acolo, fugi, dându-se înapoi.

Restul se înțelege de la sine: crezându-se prinși, s-au întors și, profitând de un moment favorabil, au trecut pe lângă noi ca săgețile pentru a se asvârli în mare.

Eu voiam să vă vestesc și am îndrăsnit să intru în subterană... care este destul de lungă, și când am ajuns în marea scorbura unde suntem, erați să mă omorâți.

— Du-ne și pe noi pe unde ai venit, zise Landrin.

Jă se supuse.

Subterana era una din acelea care mai fusese explorată, dar căreia nu i se găsisse nici o ieșire. În fund de tot, la capătul unui povârniș, se ridica un fel de arcadă, prin care Vaillant putu ajunge la gaură, jumătate acoperită de nisip de Jă.

Descoperirea acestui nou coridor născu în mintea lui Landrin nouă griji.

Era a doua oară când se vedea că stâncile aveau și alte ascunzătoare necunoscute, deci siguranța lor putea fi considerată ca îndoiioasă.

În fața acestei situații înfricoșătoare, nu erau decât două lucruri de făcut: a descărca bastimentul, a arunca în mare tot ce conținea și în urmă a se cantona pe platformă în așteptarea vre-unui ajutor; sau a se rezemna, a păzi vaporul dislocat și a-l apăra ca o altă fortăreață.

Landrin nu știe ce să aleagă.

— Toată lumea să se ducă să se

culce, zise comandantul, și în caz de alarmă să fiți toți în picioare.

X

Landrin părea foarte îngrijat. După toate socotelile făcute, nu mai rămăneau decât vre-o 60 de sticle de sodă, 200 de rom și vre-o 4-5 sute de litri de vin. Pe căldura aceea mare, abia dacă puteau să le ajungă vre-o 7-8 zile.

În șapte-opt zile, dacă trimisul de Jă parvenea să ajungă la Djibouti, bine, erau scăpați; dar dacă vârul lui Jă întâmpina cine știe ce piedici în drum?

Abu-Bakar nu mai da nici un semn de viață. Fără îndoială că spurcatul păgân aștepta fără nerăbdare ceasul când setea va aduce desordine și nedisciplină în mica trupă.

Însfârșit traiul pe vapor devenise o oboseală de prisos, o monotonie omorătoare, care fălăia ca o ceață pe acest microcosm pierdut între oceanaul deșert și regiunile necunoscute, în care bălăia și moartea puteau izbucni dintr'un moment în altul.

Cu toate acestea, într-o dimineață naufragiații fură înveseliți printr-o diversivune neașteptată.

Abia se sculară. Nu sunase încă orele opt, când se auziră strigăte de bucurie în cortul d-rei Angerolles.

Glasul Micșunichii exprima o mare bucurie. Aproape mai toți marinarii și călătorii în mare număr, intrigați, se îndreptară spre colțul terasei.

Deodată Blanșeta apără radioasă pe prag, cu fruntea și ochii desfăcuți de legătură.

— Tori, Tori! Văd, văd! Unde ești tu?

Urișul nu era niciodată prea departe de Micșunica, mai cu seamă dimineața, când îi pândea prima ei apariție pentru a primi sărutările care i se cuveneau.

El se repezi spre copiliță, care alerga în fața lui și sărea în sus de bucurie, repetând:

— Văd, Tori!

A, cum se mai mângâiară amândoi! Tori vărsă lacrimi de bucurie!

Toată lumea era încântată de acest desnodământ. D-ra Angerolles avusese cea dintâi fericita veste.

Toți o sărutară pe rând fiecare; apoi s'globia fetișoară trecu și la marinari, la cari le întinse la fiecare mânăta ei. D-rul examină ochii Micșunichii și trebui să recunoască că alifia adusă de negrul Jă, făcuse minuni.

— Vino de sărută pe acela care te-a vindecat, îi zise d-ra Angerolles.

— Pe d. Barrison? l'am sărutat.

— Nu pe d-rul, ci pe bravul negru care ți-a adus alifia.

Jă tremurând, dar înecat de o be-

ție ideală, recunoscător Jeannei ca înaintea unei divinități binefăcătoare, Jă care nu visase nici o mulțumire, căzu la genunchii ei.

Micșunica, puțin speriată, și luă inima în dinți însă și întinse amândouă mânuțele ei, negrului, zicând:

— Mulțumesc, d-le, te iubesc mult că m'ai vindecat.

Jă, sta nemișcat și nu zicea nimic; atunci Micșunica întrebă:

— Dar de ce nu-mi vorbește?

— Pentru că nu știe franțuzește, și nu pricepe ce-i spui.

— A! săracul! zise Micșunica, apucându-l de mână, și scuturându-l zdravăn în fața coloniei, care zimbea veselă.

Fericita și neașteptata vindecare a Blanșetei avu un rezultat foarte mulțumitor, pentru toți, în a căror privire se citea buna dispoziție... Torix era în culmea fericirii. Toți glumeau și râdeau; hotărât, Micșunica era idolul lor, căci făcea să fie numai vreme frumoasă.

Toată ziua o petrecură în aceste dispoziții, fiecare consacrând un ceas sau două a sonda cu privirea adâncimile nesfârșite ale orizontului, în speranța de a zări înălțându-se fumul bastimentului liberator.

Apoi această speranță sfârșită, ca și celelalte, se strânsă cu toții sub corturi în jurul d-rei Angerolles și al Blanșetei.

Aceasta voise ca Torix să se așeze lângă ea, în stânga, pe când artista era în dreapta.

Una din mâinile ei, o ținea în mâna Jannei și alta în a lui Torix; copila era ca și beată de fericire, că vedea.

Uitându-se când la unul când la altul, le puneă fiecăruia întrebări uimitoare.

Cineva chemă pe Vaillant pe nume: George.

Micșunica, deodată începu să bată din mâini și săltând de bucurie, zise:

— La Bordeaux, aveam și eu un bărbătel, pe care l'chema tot George.

Toți începură a zâmbi, apoi Micșunica se întoarse către Jeanna și o întrebă:

— Dar tu ai un bărbătel?

D-ra Angerolles, turburată puțin prin această ciudată întrebare, o sărută pe amândoi obraji.

— Dacă nu ai, am să-ți dau eu unul, dacă vreți, reluă copilărește Micșunica, aruncând o privire lui George Vaillant, pe când Courville, Landrin, Barisson, Savinien, și lăsau ochii în jos, ca să nu li se vadă flăcările cari izbucneau.

Jeanna Angerolles era prea fină ca să nu fi ghicit la admiratorii ei, secretele pe cari de altfel fiecare din ei lăsase să se vadă fără voia lor.

(Va urma)

Toți abonații la „ZIARUL CALĂTORIILOR“

Participă cu începere de azi, la următoarele mari și de valoare premii:

1) O sobă «Godin» No. 3, cumpărată de la cunoscuta casă: Industria Metalică «Marcu», B-dul Elisabeta, No. 5.

2) Una pușcă fină de vânătoare, cu 2 țevi, cal. 12, din vechia și renumita fabrică Pieper-Bayard.

3) Un pistol automat de buzunar, Pieper-Bayard, modelul cel mai nou, fiind de calibru mare, 7.65, însă format redus, foarte portativ.

4) Una carabină de mare precizie, cal. 22, Pieper-Bayard, semi-automată.

Toate aceste 3 arme sunt cumpărate de la marele magazin B. D. Zisman, 44, calea Victoriei, furnizorul Curții Regale.

5) Una oglindă mare venețiană de cristal;

6) Una măsuță de toaletă, cu oglinzi de cristal;

7) Una mașină de cusut de mână;

8) Două frumoase tablouri.

Toate aceste 5 obiecte sunt cumpărate de la marele magazin de mobile Marco Dattelkremer, str. Carol, No. 62.

9) Una pendulă de biuro;

10) Una chisea de argint de China, foarte frumoase obiecte, cumpărate de la magazinul de încredere Schmith & Stratulat, calea Victoriei, 53.

11) Un gramofon perfecționat;

12) Una mandolină, din lemn de palisandru, ornată cu sidef, cumpărate de la marele magazin de muzică Jean Feder, calea Victoriei, 54.

13) Una fructieră, argintată și aurită, cu 12 cuțite pentru desert, aurite, cumpărată de la cunoscutul magazin de bijuterie Th. Radivon, B-dul Elisabeta, 9 bis.

14) Una toaletă de bambu veritabil, cumpărată de la bine asortatul magazin de mobile de trestie și bambu, D. Litmann, strada Lipscani, No. 3.

15) O duzină crema «Flora».

16) O » săpun «Flora».

17) O » pudră «Flora».

18) 2 ceasornice de argint, pentru bărbat.

19) 5 abonamente pe 6 luni la ziarul umoristic «Veselia».

20) 5 abonamente pe 3 luni la ziarul «Universul literar».

Toate aceste frumoase premii se oferă cu începere de azi, prin tragere la sorți, abonaților «Ziarului Călătoriilor».

Prețul abonamentului: Lei 5 pentru un an, Lei 2.60 pentru 6 luni.

NOUILE MARI PREMII

OFERITE DE ZIARUL

„UNIVERSUL“

ABONAȚILOR SĂI, CU ÎNCEPERE DE ASTAZI:

O NOUA VILA LA SINAIA

«Vila Theodora», construită anume pentru tragerea viitoare, pe strada I. C. Brătianu, în poziția cea mai splendidă din localitate

Un salonaș modern

compus din: o canapea, două fotoliuri, patru scaune și o masă de mijloc, foarte elegant, cumpărat dela fabrica de mobile de artă I. Brezoiu, calea Rahovei, 50, unde se găsește în permanență o bogată și aleasă expoziție de mobile de toate genurile

UN DORMITOR DE BRONZ

de mare valoare, cumpărat de la Industria metalică «Marcu», Bulevardul Elisabeta, No. 8.

O GARNITURA DE MOBILA PENTRU INTRARE

compusă din o canapea, patru scaune, două fotoliuri și o masă cumpărate de la cunoscutul magazin de mobile de trestie și bambu Littman, strada Lipscani, No. 3.

UN DORMITOR DE LEMN FIN

construit în marea fabrică de mobile de lemn Marin V. Ganea, șoseaua Mihai-Bravul, No. 37 și strada Șerbănică, No. 10.—Sucursala calea Victoriei, No. 107.

O SCOARTĂ ROMÂNEASCĂ ȘI O BLUZĂ (IE) DE MĂTASE

de la Bazarul Național de țesături românești de sub conducerea doamnelor Cosco și Duțescu, calea Victoriei, 110, cel mai estin și mai bine asortat magazin în toate felurile de lucrări românești de pânză, lână și mătase

UN SALONAȘ DE BAMBU

cumpărat de la cunoscuta fabrică de mobile în acest gen E. A. Pucher, calea Victoriei, No. 148.—Sucursala Bulevardul Elisabeta, No. 18, «La Cometa Haley».

O DORMEZĂ, DOUĂ FOTOLIURI ȘI UN PARAVAN ARTISTIC

lucrate în vechiul atelier de tapițerie Ioan Niculescu, strada Câmpineanu, No. 31.

O pendulă de stejar afumat și o tavă argintată,
cumpărate de la magazinul de încredere Schmidt & Stratulat, calea Victoriei, No. 53.

O bicicletă, o pușcă de vânătoare și un pistol automat,
cumpărate de la marele magazin de biciclete și arme B. D. Zissmann, calea Victoriei, No. 44.

Un gramofon, o vioară, un flaut și o harmonică,
cumpărate de la cunoscutul magazin de muzică Jean Feder, calea Victoriei, No. 54.

1 pendulă de perete și 6 lingurițe de argint suflăte cu aur,
cumpărate de la cunoscutul magazin «Ceasornicaria Colței».

O splendidă rechie albă,
lucrată artistic în ajururi.

O dormeză, 2 fotoliuri și un paravan artistic,
lucrate în vechiul atelier de tapițerie Ioan Niculescu, strada Câmpineanu, No. 31.

Un ceasornic de aur
cu trei capace pentru bărbat

1 brățară de aur 14 kt. cu 5 perle fine.

2 ceasornice de aur pentru doamnă.

1 inel de aur cu rubin pentru bărbat.

1 pereche de cercei cu diamante și rubine Capuchon, de o mare valoare.

O frumoasă și prețioasă broșă.

1 inel de aur 14 kt., pecetar pentru bărbat.

6 ceasornice remontoir de argint cu câte 3 capace

1 ceasornic de metal emailat.

1 binoclu fin, 6 ceasornice remontoir de metal.

1 elegantă compotieră argintată de mare valoare.

50 cutii de cremă, pudră și săpun «Flora» în cutii speciale făcute anume pentru abonații noștri.

2 aparate economice de încălzit inventate de d-nu căpitan Castano.

20 plachete argintate reprezentând fotografia Regelui și Reginei, comandate anume pentru premii.

Toți acei cari se abonează cu începere de azi mai primesc gratuit și un volum din: Memoriile Regelui Carol I.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

ȘI AL ÎNTÂMPLĂRILOR DE PE MARE ȘI USCAT

COSTUL ABONAMENTULUI

Lei 5.—Pe un an în toată țara
2.60 « 1/2 « « « «

Redacția și Administrația

No. 11, Strada Brezoianu, No. 11.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

Apare odată pe săptămână

— MARȚA —

MONȘTRII MĂRILOR.—Vezi pag. 4936.

ABONAMENT

LA

"ZIARUL CALATORIILOR"

Pentru 1 an 5 lei; jum. an 2.60

PESCUITUL IN AUSTRALIA

MONȘTRII MĂRII

Când locuiam la Sidney — povestește d. Herbert Perknis, unul din marii amatori ai pescuitului în Australia — închiriasem, împreună cu un prieten, un yacht cu pânze, ca să pescuim și să vanam pe coastele australiene.

Midale Narbour, în stânga portului Sidney, este un loc minunat pentru campare, și făcusem din el centrul tuturor excursiilor noastre.

Într-o zi, pe când proprietarul yachtului se coborâse pe uscat, luai pe Charley cu mine. Charley era un marinar tânăr al echipajului, care cunoștea bine toată regiunea. Hotărâram să mergem să pescuim țipari de stâncă, foarte numeroși pe acolo, și pe care îi prinzi făcându-i să iasă de prin gauri cu o momeala la capatul unui carig.

Deci, în dimineața aceea, ne coborâram pe coasta, care, în locul acela, era alcătuită din stânci mari ce cadeau în mare. La picioarele acestor granituri se găseau ici și colo platforme de piatră pe care nu le acopere apa de cât în vremea fluxului.

Pe când ne coboram, Charley și cu mine vazuram între blocurile de piatră grămadite o spartură, destul mare ca să poată permite unui om să treacă. De curiozitate, lasai pe Charley să exploreze împrejurimile și vrui să cercetez interiorul escavației.

Era un tel de grota circulară, largă de cinci sau șase metri, având în mijloc un baltoc de apă destul de adânc. De jur împrejur era un tel de potecă îngustă pe care era greu să mergi din pricina înclinării pereților către centrul grotii.

Când intrați, constatai că nu era acolo nici un țipar de pescuit și mă întorsei către ieșirea grotii. Din nenorocire, avui reaua inspirație de a mă opri pe marginea apei ca să-i admir limpezimea. O stâncă, ca o insulă în miniatură, eșea din apă de o transparență minunată, și, de jur împrejur, era cea mai frumoasă vegetație submarină ce se poate închipui.

Trebue să spun că eram cu brațele și cu picioarele goale. Rezemat de pereții grotii, mă cufundai în contem-

plarea acelor frumuseți naturale, când simții odată că pe pulpa mea dreaptă se înolăcise un molusc moale și totuși puternic, eșit din apă ca prin farmec.

Vă puteți închipui spaima mea când, plecând ochii, îmi dădui socoteala că era brațul unei meduze.

În spima mea, lăsați să-mi cadă în apă cârligul de pescuit. Era să mă plec ca să mă încerc să-l apuc, când îmi adusei aminte de cele ce-mi povestise un pescar din împrejurimi cu câte-va zile mai înainte. Se dusesse într-o zi să pescuiască între stânci și, cum se lungise pe pânze ca să prinză o meduză mică, groaznicul animal îl apucase de gât cu unul din brațe. Nu putuse să scape de cât cu mare greutate.

Înțelesei atunci că dacă mă plecam spre apă, nu numai că-mi pierdeam echilibrul, dar meduza ar fi înolăcit alt braț pe după mine, și nu o făcu. Încecai să-mi desprind piciorul în zadar. Abia îmi mișcasem piciorul când alte două brațe eșiră din apă și se înolăciră de-asupra celui dintâi ca să mă înlănțuiască și mai bine.

Ce era de făcut? Din când în când groaznicul animal apărea la suprafața apei și mă privea cu ochii lui mari, negri.

Trecură douzeci, apoi treizeci de minute. Venea fluxul. Rămăsesem ținut locului, rezemat de pereții grotii, cu picioarele desfăcute, pentru ca să nu-mi fie prins și piciorul stâng.

Deodată, constatai cu groază că și piciorul stâng îmi fusese prins de altă meduză, tot așa de mare ca și cea dintâi...

Situația devenea din ce în ce mai gravă și începea să-mi fie serios teamă. Aveam să fiu surprins oare de flux în această gaura de piatră, imobilizat de mizerabilele bestii?

Nu, nu se putea; n'aveam să mor de așa moarte stupidă. Lui Charley trebuia să-i dea în gând să-mi vină în ajutor...

Începu decă să țip, pe când cele două meduze se agătau pe marginile grotii. A! de ași fi avut un cuțit sau o bardă!...

În alte împrejurări, ași fi observat cu interes mersul metodic al bestiiilor care nu lăsați un punct de sprijin de cât după ce găsiseră, cu alt picior, alt punct de sprijin. Văi! n'aveam de cât o resursă: să urlu și să-mi agit brațele ca un nebun, ca să sperii meduzele și să le întârziez întru câțva apropierea.

Nu cred să existe vreun animal a cărui privire să fie mai diabolică de cât a meduzei. Toți cei ce au văzut de aproape aceste molusci uriași vor fi de acord cu mine asupra acestui punct.

O oră trecu. Nimic nu se schimbă în poziția mea; atâta numai că apa îmi ajunsese până la genuchi. Reîncepu

să strig, când observai la baza stâncii ce se ridica în mijlocul băltoacei, ceva care se târa și pe care îl luai drept un țipar de stâncă... Dar când îi văzu pe fața internă nenumăratele ventuze ce pătau pielea cenușie, un fior de spaimă îmi trecu prin tot corpul: *de data asta era o sepie uriașă, care venea în ajutorul celorlalte două și ale cărei tentacule măsurau cel puțin 1 m. 50.*

Din fericire, spaima mea ținu puțin. Auzii în curând glasul lui Charley, care răspundea la chemarea mea. Când apărui la intrarea grotii îi strigai să-mi aducă lancea pe care o lăsasem în luntre.

De cum mi-o dădu, infipsei lancea mai întâi între ochii uneia din meduzele cele mai mici, apoi în mijlocul corpului celeilalte. Instantaneu îmi lăsară picioarele și se înolăcră în jurul lemnului lancei. Numai după mari eforturi putui să-mi trag lancea și cele două bestii căzură în fundul băltoacei unde se înolăciră ca un mușuroi de șerp.

Ținând în respect cu arma mea sepie uriașă, care deja mă amenința cu brațele ei enorme, eșii din grotă — apa îmi ajunsese până la brâu — și mă dusei să-mi încălzesc la soare picioarele înghețate de lungă ședere în apă.

Ajuns pe bordul yachtului, luai un cordial și mă fricționai cu putere. Lăcră curios, pulpele îmi erau acoperite cu pete rătănde și roșii lăsate de ventuzele moluscelor. Totuși nu pot spune că am suferit de pe urma celui contact. Ași compara bucurios senzația suferită cu niște furnicături, ca acele care intrerup circulația sângelui într-un membru. Ori cum ar fi, îmi voi aminti multă vreme de nesfârșita oră ce am petrecut în grotă monștrilor.

CALATORII IN ARDEAL

Mesteacănul și Tebea

De la Brad calea ne duce spre Baia-de-Criș, pe valea Crișului în jos, pe malul stâng al riului. În dreapta, dincolo de riș, se află așezată între dealuri comuna Vaca. La capul din jos al satului locul se cheamă „Gura-Vacii”. Se zice, că aici a fost odinioară o mânăstire românească.

În aretul Vacii, în stânga, se extinde comuna Mesteacăn. Aici, călătorule, oprește-ți pasul, căci locul unde te afli a fost martor la mari lucruri din trecutul nostru. În apropierea drumului vei zări o simplă *cruce de piatră*, fără nici o inscripție. Te închină la ea și pășește cu smerenie pe acest loc, căci aici, unde stă azi acest sfânt semn, a stat în veacul trecut vechea *biserica din Mesteacăn*, între pereții căreia a

plămădit la 1784 *Horia și cu soții săi* revoluțiunea română și a depus jurământ în fața sfântului altar, că vor lupta până la cea din urmă răsuflare, ca să sdrobească și să calce în picioare cruda tiranie, ce ținea apăsător la pământ pe biet iobagiul român. *)

Cu nimic mai potrivit nu se putea însemna acest loc, decât cu o cruce, căci crucea e semnul mântuirii, dar și al suferinții. Suferința a dat lui Horia arma în mână și pentru voința de a mântui, de a elibera de jug pe poporul român a suferit el și cu curaj și săi tovarăși moarte de martir!

Dacă, călătorule, asemenea cugete îți vor frământa sufletul tău românesc te înviorează, știind că libertatea popoarelor numai prin luptă și suferințe se poate câștiga! Semne de luptă și suferințe de ale poporului nostru vei afla în toate părțile Ardealului. Un astfel de semn, care-ți aduce aminte de lupte mari și mari suferințe, îți stă în cale, nu departe de la Mesteacănu. Dacă îți vei îndrepta pașii pe Criș în jos, vei da la satul vecin cu Mesteacănu de un mormânt, în care s'au astrucat multe și mari nădejdi ale unui neam întreg, al neamului românesc. Satul e *Teapa*, iar mormântul e al lui *Iancu*.

Iancu, viteazul eroi din anii 1848-9 și-a petrecut anii din urmă ai vieții sale desnădăjduite în Zarand, prin Baia-de-Criș, Brad și prin satele dimprejur. Pe aceste locuri umbla el răătăcitor, având de tovarăș nedespărțit un *fluer*, făcut de el însuși. Când pustiul îi apăsa greu sufletul, Iancu își scotea fluerul și cânta de jale, de jale adâncă și pătrunzătoare, de-ți rupea inima.

Iancu și-a dat sufletul său nobil, dar sdruncinat, la 10 Septembrie 1872 în Baia-de-Criș, în ioișorul covrigarului Ioan Liber, numit Arfă. De aci a fost transportat în casa oficialului Ioan Simion și apoi înmormântat cu mare pompă la 13 Septembrie în cimitirul comunei Tebea, lângă uriașul *Goronul lui Horia* **).

Ce minunată întocmire a lucrurilor! Marele Iancu își află odihna la umbra unui goron, sub care cu un veac mai înainte Horia făcea planuri spre a elibera pe Români. Nicăieri în Ardeal nu ar fi fost un loc mai potrivit pentru odihna vecinică a lui Iancu.

Dar să ne descoperim capul și să intrăm în acest cimitir, care nu mai e un simplu cimitir, ci un Pantheon,

unde se păstrează suvenirea celor mai mari martiri românești *Horia și Iancu*.

Comuna *Tebea* ee extinde în stânga drumului, ce duce la Baia-de-Criș, la poalele unui deal. Ea este o comună veche, avută, cu 1067 de locuitori, toți Români. Progadia sa cimitirul ei este înconjurat cu zid de piatră, în formă de cerc, dar o parte a lui se extinde și în afară de îngrăditura aceasta. În mijlocul cimitirului se ridică o pompoasă biserică română gr.-or. zidită la 1893-94. Dela poarta cimitirului duce o cărare la ușile bisericii. În dreapta de la cărare se înalță falnic „Goronul lui Horia”, iar în aretul lui, la stânga, zărim mormântul umilit al lui Iancu. De la Goron el se află în o depărtare de 16 metri, iar de la biserică (intrarea femeilor) 14 m. Mormântul e înconjurat cu grilaj de lați, și la cap are o simplă cruce de piatră, mai simplă decât a multora din miile înmormântați în acest loc. Crucea e 2 m. 35 cm. înălțime și lată de 29 cm., iar inscripția pe ea e următoare :

A V
R A M
I A N
C U
Adv. PREF.
LEG. GEM.
în anul
1848—9
† 1872. ***)

Atâta tot! Privind această cruce simplă și grilajul din jurul ei, în parte putrezit, o adâncă durere trebuie să-ți cuprindă sufletul, durere, ce ți-o însuflă ingratitudea oamenilor.

Și durerea ți-ar fi poate nesfârșită dacă barem în cânta nu ți-ar alina-o privirea „Goronului”, ce se înalță falnic alături. Da, „Goronul lui Horia” e străjerul mormântului lui Iancu! El, cu puternicile sale ramuri și crengi par'că a luat mormântul umil sb ocrotirea, sub paza sa.

Falnic arbore, poate fără seamăn în întreg Ardealul! La suprafața pământului are o periferie de 13 metri. Din trunchi se despart mai multe ramuri groase, îmbătrânite și ele și bătute de vijelii. Căci mulți ani s'au strecurat, de când el își ridică falnic coroana sa. Pe timpul lui Horia era tot așa ca și azi. Se zice, că el a fost plantat pe vremea când Ardealul era cutreerat de Turci. Alte două tradiții ne arată de unde își are frumosul nume.

Se spune adică, că sub el ținea Horia consfătuiri cu soții săi și hotărârile lor le lăfeau între popor, la târgurile vestite de la Brad. O altă credință este, că la rădăcina lui ar fi îngropată o

***) Adică: Avram Iancu, prefectul Gămin în anul 1848—9, mort la 1872.

mână de a lui Horia. Ori-cum să fie, o tainică legătură a fost între arbore și inimosul căpitan din veacul trecut; de aceea i-a dat poporul numele ce îl poartă și de aceea s'a datat a-l venera ca pe un lucru sfânt.

Da, pentru poporul din valea Crișului-Alb „Goronul lui Horia” e o relicvie, căreia e păcat să-i faci vre-o stricăciune. Dovadă e, că dușmanii neamului nostru au cercat să pue oameni, cumpărați cu bani, să-l truncheze și să-l jupoe de coaje, dar nimenea n'a cutezat a se atinge de el!

Sub „Goronul lui Horia” se fac la sărbătorile Paștilor nedee. Se adună popor mult din împrejurime și Români își petrec vesel împrejurul puternicului arbore; în timpul mai nou însă, din an în an, iaș parte tot mai puțini oameni la nedeia de la Tebea.

Depunând o lacrimă de pietate, o lacrimă de adio pe gliile mormântului lui Iancu, să ne cotinuăm calea.

Hălmagiul

O localitate însemnată a Zarandului este *Hălmagiul*, așezat în o vale laterală a Crișului; el acum se ține de comitatul Aradului și are 1041 de locuitori, dintre cari la 900 sunt Români, iar ceilalți unguri. Aici se află scaunul la două protopopiate române, gr.-oriental și gr.-catolic; cel dintâiu se ține de diecesa Aradului, iar cel din urmă aparține diecesei Lugojului.

Hălmagiul are târguri mari, vestite, la cari se adună locuitorii din 60—80 de sate, aflătoare împrejur. Unul din aceste este târgul său *bâlcuial Săn-Toaderului*, cel mai vestit dintre toate, pentru că la acest bâlcuie există un obicei, care nu se mai află nicăieri la români. E adică obiceiul ca la bâlcuial Săn-Toaderului nevestele nouă, venite la târg sărută pe rudeni, cunoscuți și streini, pe ulițe sau ori unde îi întâlnesc, iar aceștia le cinstesc cu bani. De la acest obicei bâlcuial Săn-Toaderului de la Hălmagiul se mai numește și *bâlcuial sărutatului, târgul de sărutat și târgul nevestelor*.

Iată cum ne descriu acest obicei curios d-nii *Teofil Frâncu* și *George Candrea* în prețioasa lor carte despre români din munții apuseni :

„Cât ține *fruptul*—așa numesc Crișeni dulcele, cășlegile, adică timpul de la Bobotează și până în prima Duminecă a păresemilor (postul mare), se fac o mulțime de căsătorii ca prețutindenea la români, vorba ceea, un june e „om ca oamenii” numai după ce se însoară.

„Muntenii țin mult la căsătorii și e o mare fală pentru un socru dacă are o noră frumoasă sau un ginere harnic și de neam, mergând de-a dragul cu noii căsătorii la târg, unde cunoscuții șoptesc : Cutare e nora cutăruia și i-a

*) Biserica de azi a Mesteacănuului, ce se înalță la marginea satului, sus pe deal, este o zidire mai nouă.

**) La înmormântarea lui Iancu au luat parte peste 10 mii de *Mosfi și Crișeni*, au servit 30 de preoți și au fost trase clopotele la toate bisericile din Zarand.

adus avere patru boi! Oare numai pe ea o are tată-său?

„Dacă în ziua de Sân-Toader e timp frumos, bălciul de la Hălmagiu geme de neveste tinere, care fiind fecioare s'au măritat în timpul fructului. La acest târg merg nevestele nouă din comunele Termure, Ociu, Ocișor, Poenari, Tuhești, Bănești, Hălmăgel, etc., și la care se alătură și nevestele nouă din Hălmagiu. Trebuie să însemnăm că numai nevestele cari au fost fete merg la târg, iar nu și văduvele căsătorite din nou.

„Nevestele cari au soacre, pleacă împreună, iar cari n'au, se însoțesc câte două și câte trei, foarte frumos gătite și cu cununile de mirese pe cap. De multe ori le duc socrii sau chiar bărbații lor cu carul și cu căruțele până la Hălmagiu, unde nu se preumblă de loc singure prin târg. Fiecare are în mână câte un ulcioruș frumos împes-trișat și umplut cu vin ars.

„Ajungând nevestele la Hălmagiu, târgul are o înfățișare interesantă. Voia bună, râsul și gluma e caracteristica acestui târg. Des de dimineață nevestele încep a umbla prin târg însoțite de soacre cu câte două și câte trei, și întâlnind rudeni și cunoscuți, sau văzându-i din depărtare, aleargă la ei și îi sărută; iar aceștia le cinstesc cu bani, începând de la creștari și până la florini. Cu streinii sunt în mare rezervă, căci a rămânea nesărutată e cea mai mare ocară. Numai când nevasta e sigură că nu va fi refuzată, sărută și pe strein. Sărutatul se întâmplă pe strade, prin birturi și prin case pe la cunoscuți. După sărutat, nevasta primind cinstea, ea mulțumește închinând din ulcior. A nu bea înseamnă a batjocori nevasta și pe ai săi. A fi sărutat de o nevestă în Hălmagiu la Sân-Toader, însemnează a fi un om de frunte și de omenie. Oamenii prăpădiți, ticăloșiți sau rău îmbrăcați sunt ocoliți.

Mulți scriitori, mai cu seamă streinii au scris despre acest obicei și unii, dușmănoși nouă românilor, și-au bătut joc de el, zicând că *târgul de sărutat* s'ar fi născut în urma poftelor de câștig al nevestelor, cari sărută pe cunoscuți ca să capete cinst; alții iarăși susțin, că decadența morală --ar fi dat naștere. Nici una din aceste păreri nu este întemeiată, pentru că la târg iaș parte și nevestele tinere cu stare, în rând cu cele sărace, iar de altă parte nu s'a pomenit nici când, ca să se petreacă lucruri rușinoase cu prilejul târgului.

Cum și în care timp și-a luat începutul acest târg nu se știe. Chiar și cei mai bătrâni oameni nu știu să dea altă deslușire, de cât că așa s'au pomenit cu el. Această împrejurare ne arată că origina lui este veche.

În privința aceasta iată ce ne împărtășesc d-nii Frâncu și Candrea, în cartea lor amintită mai înainte:

„Sunt unii, cari cred că târgul datează din timpul în care valea Crișului alb ar fi fost împoporată cu moți. Moții întâlnind pe neamurile lor în târgul de la Hălmagiu îi săruta; iar aceștia cinsteau cu bani pe cei cari se depărtase de țara lor, și astfel cu timpul datina s'ar fi generalizat. Alții iarăși susțin că crișenii fiind păstori, când eșeau primăvara cu oile la munte, soțiile lor îi însoțeau până la Hălmagiu, unde prin sărutat își luaș rămas bun de la ai lor, care în schimb le cinstea (dăruia) cu câte ceva.

„O altă versiune susține că această datină ar fi din timpul invaziunii turcilor, cari străbătând până la Crișul alb, la Ribita, Baia-de-Criș, etc., ar fi răpit o mulțime de femei crișene, dintre cari unele scăpând din robie și în-

torcându-se acasă, la Hălmagiu, s'au întâlnit cu cunoscuții lor, pe cari i-au sărutat de bucurie și aceștia le-au cinstit pentru vrednicia lor că-și iubesc limba și vatra strămoșească mai mult de cât ori-ce bogăție păgânească.

Ioan Slavici și scriitorul neamț R. Bergner, scriind despre acest târg, sunt de părerea a doua, că adevăratul început al lui ar sta în legătură cu viața păstorească a crișenilor.

De la Hălmagiu în jos Crișul curge prin frumoasa strimtoare dela *Tălacu* iar drumul făcând un înconjur, ne duce la Ciuci. Aici a fost odinioară o cetate și de aci pornește o cale spre Miază-noapte, spre Vascău și Beiuș, în valea Crișului-negru. Drumul de pe Crișul-alb merge dela Ciuci la Aciuța și apoi din jos de comunele Gura Văii și Răstoci trece granița de odinioară a Zarandului, în țara ungurească.

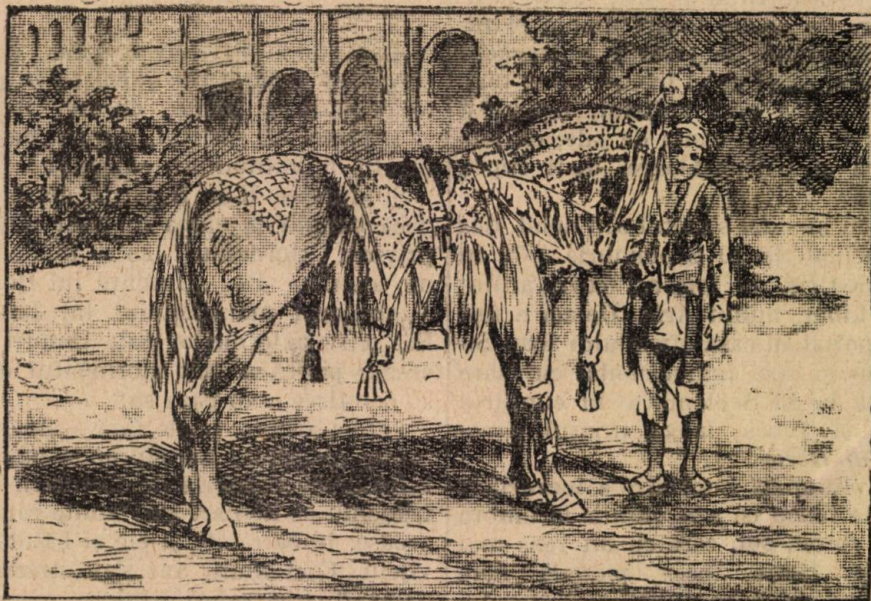
CALUL UNUI MAHARAJAH

„Imi dau coroana pentru un cal!“ strigă odată un monarh englez. „Imi dau calul pentru bogăție!“ ar fi putut să zică maharajahul din Gwalier dacă nevoia l'ar fi silit să-și pue ca zălog calul său de paradă cu hamurile lui.

brățările de aur masiv cari împodobesc picioarele de dinainte ale orgoliosului cursier.

Dar calul însuși, despuiat de toate ornamentele, prețuiește mult. E un cal arab de cea mai pură rasă, și scriitorii Curței i-au întocmit o genealogie cu nenumărate titluri de noblete.

Maharajahul din Gwalie nu înca-

Orî de câte ori se arată supușilor săi, maharajahul este precedat de superbul său cal magnific împodobit.

Cât ar fi fost prețuit? Mai multe sute de mii de lei sigur, și poate mai mult de 1 milion.

De sigur că ilustrația ce reproducem nu va putea să redea aspectul strălucitor al șelei cu ciucuri grei de aur fin, nici broderiile presărate cu pietre prețioase și perle fine.

Dar unele amănunte nu vor scăpa atențiunii cititorului; așa, de pildă,

lecă în totdeauna nobilul animal. Îl încalecă cu prilejul sărbătorilor solemne, când străbate capitala cu mare pompă.

Dar ori de câte ori își arată supușilor săi augusta sa față, fie în caretă, fie în palanchin tras de elefantul său de gală, frumosul cal, ținut de hături de către un servitor, îl precedă.

Doru

Amintiri din Constantinopol

Pentru ca să am Constantinopolul în priveliște totală, m'am urcat în turnul Galatei și în acel al Seraschieratului; amândouă servesc la observație pentru foc. Veghetorii arată prin semne locul unde a izbucnit focul. Uimitoarea priveliște ce se desfășură de jur împrejur face pe cine-va să întârzie mult acolo sus.

În turnul Seraschieratului a organizat căpitanul de Moltke, reposatul mareșal german, observații pentru schițarea planului Constantinopolului, când se afla în serviciul Turciei. Acea schiță este și azi baza tuturor planurilor orașului.

Cine nu poate sta mult într'un oraș, vizitează numai stabilimentele și edificiile vrednice de văzut. Eu însă mă gândeam și la unele locuri și clădiri de însemnătate istorică. Numai Roma și Atena au locuri așa bogate în amintiri și emoționatoare, ca Hipodromul din Stambul. Acea piață pustie (pe turcește Atmeidan), al cărei plan e cu câte-va picioare mai sus de cât vechiul hipodrom, arată, tocmai cu mărirea bizantină, schimbarea acestei lumi. Colo, pe temeliiile vechiului palat al împăraților bizantini, s'a ridicat o mândră moschee cu șase minarete înalte, de către sultanul Ahmed, dar și d'atunci este mult și astăzi minarelele au căzut și ele peste ruinele bizantine, iar imperiul viitor își pune deja asupra acestei cupole semnul biruinței: crucea. Dincolo, unde acum se afla o mică cafenea, se înălța odinioară, pe coloane, loja imperială în hipodrom. Pe coperișul lojei se aflau vestiții cai de bronz ai lui Lysip, duși de la Corint la Roma, de la Roma la Bizanț, de la Bizanț la Veneția. Pe terața îngustă care despărțea arena în lungime, o mulțime de statui și coloane vesteau biruință și glorie.

Din toate au mai rămas trei, liberate acum de pământ până la bază; acestea sunt:

Obeliscul împăratului Constantin Porfirogenit (950 d. Chr.), înalt de 25 metri, zidit din piatră și la început căptușit cu plăci de bronz; vestita coloană a șerpilor și Obeliscul de la Heliopolis.

Coloana șerpilor, înaltă de 5 metri jum., care reprezintă trei șerpi încolăciți unul de altul, suporta tripedul de aur pe care Elenii l-au înființat în templul lui Apolon la Delfi, după biruința de la Platea, (479 î. Chr.), și pe care împăratul Constantin-cel-Mare l'a adus la Bizanț după 800 de ani. Numele celor 31 de orașe cari au luat parte la bătălie sunt săpate, în scriere greacă veche, printre încolăciturile șerpilor.

Obeliscul de la Heliopolis, înalt de 30 de metri, dintr'o singură bucată de granit, a fost înălțat la anul 1600 înainte de Christos, de către faraonul Tutmosis al III-lea, înaintea templului Soarelui, din Heliopolis; împăratul Teodosiu-cel-Mare, după ce a învins pe Maxim (390 d. Chr.) l'a adus la Constantinopol; inscripțiile ieroglice s'au conservat foarte bine până astăzi.

Era o zi turburată când mă aflam înaintea acestor comemorative de mii de ani. Soarele-zeu nu trimitea nici o rază, cât de slabă, asupra lucrului sfânt furat, iar vijelia mugia împrejur de se părea că niște puteri nevăzute se mâniaseră.

Marile opere de artă și monumentele naționale își au soarta lor; emigreză și ele cu cultura, pe al cărei drum sunt ca niște pietre chilometrice. Monumentele celor vechi stau în muzeele noastre și pe piețele noastre publice. Unde oare va vedea posteritatea monumentele ce se ridică azi în orașele mari de pe malurile Tibrului, Senei, Tamisei, Vienei și Spreei!

M'am dus în apropiere, la Sfânta Sofia. După cum se știe, priveliștea ei exterioară este de puțină însemnătate, dar cu atâta-i mai imposantă înăuntru; spațiul colosalei cupole se vede chiar de la intrare, în toată mărimea și maiestatea sa.

În biserica Sfântului Petre, la Roma, trebuie să înaintezi până sub cupolă ca s'o vezi; la Sfânta Sofia se vede toată din ușă și e ceva fermecător. Am stat mult pe prag, adânc impresionat, apoi am admirat în trecere frumusețea celor o sută de statui de marmură și porfir așezate în cafasurele laterale, precum și tablourile în mosaic pe fond de aur; am zis încet: Tatăl nostru, pe locul unde se afla altarul cel mare. Planul de zidire al bisericii Sofia, care se compune dintr'o clădire patrată ce susține cupolele, a servit de model moscheelor trucești, atâta numai că cupolele acestora se înalță mai libere și mai sus. Cupola măreței geamii numită Suleimanië e cu cinci metri mai înaltă de cât biserica Sofia, prin urmare creștetul ei este la 61 de metri d'asupra pământului. Desfășurarea spațiului în acea moschee este admirabil de armonică, iar numeroasele geamuri dinnapo, picturate în cele mai vii culori după chipul oriental, dau interiorului un efect fermecător.

Pe lângă clădiri, m'am interesat într'un grad înalt și obiceiurile credincioșilor.

Cuvântul profetului, având de sigur ca scop curățenia și care zice că Alah nu ascultă pe nimeni dacă vine nespălat înaintea-i, a făcut ca toate moscheele să fie bogat înzestrate cu apă

curgătoare. Numai apa curgătoare este curată. Un musulman nu bea nici odată a doua oară din apa pe care deja a atins-o cu buzele. Paharul trebuie să fie umplut chiar atunci cu apă proaspătă și de asemenea mahometanul se spală numai în apă curgătoare, care din momentul atingerii devine necurată.

De aceea, neconținut țâșnește apă curată de izvor înaintea și în interiorul giamiilor, unde credincioșii, supunându-se poruncei religiei, își spală fața, pieptul, mâinile și picioarele, ceea ce presintă o priveliște curioasă.

Mahometanii distinsi se spală în giamie; cei mai de rând afară.

Chiar Turcul îmbrăcat europenește își scoate acolo gherocul și încălțăminte și se udă cu apa ce curge dintr'un stâlp, mai înainte d'a se duce să îngenunche la rugăciune pe rogojină ori covoare saș, dacă vrea să citească în coran, mai înainte d'a se așeza pe scaunul cătușit cu perini.

Ca și bisericile catolice, giamiile sunt totdeauna deschise. Acesta e în adevăr singurul principiu just. În așa numitele ceasuri de rugăciune, la amiază și la apusul soarelui, ne-musulmanul trebuie să evite d'a vizita o giamie. Și'n alte ore se găsesc închinători destui. Grupele ocupate în salele laterale cu tâlcuirea coranului au convorbit mai mult cu mine. Sunt de obicei profesori cari au adunat în jurul lor un număr de studenți în teologie. Profesorul șade cu picioarele stânse sub el, unul peste altul, pe o perină; ascultătorii stau tot astfel pe podeala goală; toți sunt cu căftane și turbane și formează un tablou pitoresc.

Dar nu numai profesorii ci și oricine se crede în stare să tâlmăcească coranul și găsește ascultători, îl tâlmăcește. Ast-fel am văzut un om cu niște ochi înfocați, cu barba lungă, cu trăsuri pronunțate de o aparență imposantă, care probabil își fascina auditorii. El avea un turban verde, semn că fusese la Meca, la mormântul profetului, unde probabil fusese „iluminat“.

Scene de soiul acesta amintesc pe aceea a lui Isus învățând în templu.

De alt-fel însemnează o mare transformare a lucrurilor în orient, cel puțin în Turcia europeană, faptul că oricine se poate preumbla prin giamii. În Stambul ne este interzisă numai giamia Eiub, ce se află clădită pe mormântul unui stegar al profetului. În ori-ce altă moschee poți să intri, fi-rește, supunându-te obiceiului: musulmanul vine la giamie saș cu picioarele goale, saș cu galoși pe cari îi lasă la ușă, saș își pune, ca noi, niște pantofi pregătiți de mai înainte.

E prea frumos, într'o după-amiază cu soare, să se preumblă cine-va pe

Cornul de Aur, în interior. Te urci pe un vapor local sau pe un caic. Inapoi se desfășoară, în schimbare continuă, grupări pitorești, precum panoramele strălucitoare de lumină și de colorii ale Perei, Galatei și Stambulului; înainte apare portul de război, unul dintre cele mai mari și mai sigure din lume, atât de adânc, în cât cele mai mari vase de război pot să tragă chiar la mal.

Pe malul dinspre nord-est se înalță clădirile marelui arsenal de marină de la Tershanë și pe undele ce se mișcă ușor se leagănă în liniște mândră vasele din flota turcă, cari se află acasă. Flota se compune din șase fregate blindate, opt corvete blindate, 22 vase neblindate de modă veche, 12 torpilor și mai multe avisuri.

În fața Tershanelei, pe cellalt mal, se află mahalaua grecească numită Fanar, cu mareașă biserica patriarhală Sfântul Gheorghe și școala națională grecească; apoi urmează mahalalele Balat, Haskioi și Aivan-Seraî (castelul boltit), se afla vestitul palat ce servia de reședință împăraților greci în ultimul veac al imperiului. Numai temelile se mai văd astăzi. Aci m'am coborât de pe vapor, care înaintează până la Eiub unde se află moscheea închisă pentru noi. Am întreprins o excursiune pe jos în jurul vestitelor ziduri ale Stambulului-Bizant. Cea mai impozantă parte din ele este aceea ridicată de împăratul Heraclie, între Aivan-Seraî și Tekir-Seraî. Cu toate cele 12 veacuri ce au trecut asupra-î, acest zid puternic cu 20 de turnuri rotunde sau în patru și opt colțuri, e admirabil conservat. Despre el se poate zice ceea ce spune mitologia despre zidurile troiane, că a fost clădit de zei.

Tekir-Seraî este vechiul palat Hebdomon, o clădire veche bizantină cu trei rânduri, din cari cel de sus trece d'asupra zidului cetății. De aci începe zidul împăratului Teodosiu, lung de 5650 de metri, cu o sută de turnuri mari și mai tot atâtea turnuri mici. Întărirea aceasta nu e într'adevăr așa uriașă în profil ca zidul heraclian, dar e tot atât de puternică, de oare-ce formează o dublă linie de apărare, șanțul de sus și șanțul de jos; acest din urmă e înalt de statura unui om, larg de 20 de metri și se umple cu apă printr'un sistem de stavilare. Puternicele turnuri ale liniei de sus se ridică la distanțe de câte 48 de metri între ele, iar turnurile mai mici ale liniei de jos se află în intervalele celor d'întâi.

Linia șanțului de jos a dispărut în unele locuri, mai bine conservat mi s'a părut zidul dintre poarta Top-Capu și Silivri-Kapu. Un drum singuratic duce când la deal, când la vale, pe lângă linia de ziduri acope-

rite de ederă ce se urcă și se coboară, și pe lângă turnurile crăpate mai mult de cutremurele de pământ, de cât de ghiulele.

Singurătatea acestor locuri armonizează foarte bine cu trista ruină a mândrei cetăți și cu tăcerea morților din cimitire. Acestea se întind dincolo de drum ca niște păduri de chiparoși și fac o impresie foarte melancolică.

Chiparoșii, neobișnuit desvoltați foarte mult, șoptesc în vântul serei; ramurile lor pârăie isbindu-se una de alta, ceea ce răsună ca niște susoane esite din morminte; petrele mormântale, câte două de fie-ce groapă, una la cap, alta la picioare, la bărbați având șapate fesuri sau turbane, la femei câte o floare, toate cu inscripții frumoase, lucesc într'un chip spectral în amurgul serei.

Odată cu întunecul am ajuns și eu la capătul de miază-zi al zidului de întărire, ce se întinde de la Cornul de Aur până la mare, adică pe o lungime de 6.671 de metri. Acolo se află Castelele celor Șapte-turnuri (turcește Iediculë), care, însă, de la repararea sa de către Mahomet al II-lea nu mai are de cât patru turnuri. De la Iediculë m'am întors în oraș.

Împrejurimile Constantinopolului oferă ocaziune pentru excursii minunate, cu deosebire Bosforul, care în vreme de vară este, ca să zic așa, o vilegiatură unică, admirabilă. Bosforul, îngust în unele locuri până la 550' de metri, larg în altele până la 2000 de metri, prin golfurile variate ce formează, prin dealurile mari și mici de pe maluri și cari se întind departe, aminteste cotiturile unui fluviu. Localitățile răpitoare de pe ambele maluri, casele de țară, grădinile, palatele, castelele și ruinile, înconjurate de chiparoși, platan și castani, precum și vasele ce circulă de la un mal la altul, îi completează iluzia că te-ai afla pe un fluviu.

La mal se observă că Bosforul are și el o curgere în marea de Marmara.

O altă plăcută excursiune ne aduce la insulele Prinților, o grupă de insule în Marmara, până unde sunt organizate curse zilnice de vapoare. Aerul curat, băile de mare escelente, și o vegetație bogată, fac din Prințipo, cea mai mare din aceste insule, un loc căutat pentru a petrece vara.

Ca mai completă priveliște a împrejurimilor Constantinopolului o are cine-va de pe dealul asiatic. Bulgurlu sau Ciamligë, înalt de 200 m. pe coasta căruia se află Scutari. Aceasta este o excursiune fermecătoare. Într-o zi senină, când Constantinopolul își desfășura toată splendoarea, m'am urcat cu mai mulți domni și doamne pe un vapor care ne-a dus îndată la Scutari, unde doamnele s'au

urcat în trăsură iar noi, bărbații, am încălcat pe cai mici tari. Fu o călătorie plăcută la deal printre case de țară, grădini și vii; numai vârful pleșuv treburăm să-l urcăm pe jos; acolo sus, sub trei platan piperniciți, se odihnește un sfânt turc, la al cărui mormânt nu ne-am închinat ci am sorbit câte o cafea minunată, pe care un cafegiu ambulant ne-a pregătit-o cu vestita apă din izvorul Ciamligei.

Priveliștea e nesfârșită mai măreață de cum s'ar presupune după înălțimea dealului.

La nord se zărește până departe întortochiatul Bosfor cu turnurile selipitoare ale castelelor de pe mal; la răsărit se vede o bucată bună a Asiei mici, precum și începutul căiei ferate spre India, care deocamdată ajunge numai până la Ismid, în Nicomedia; la sud se arată conturile negre ale munților Bitiniei și vârful Olimpului de la Brusa, acoperit mai totdeauna de zăpadă; la sud-vest strălucește în depărtare marea de Marmara, scăldând în planul întâi insulele Prinților; la apus stă pe coastă frumosul Scutari și de cea-laltă parte a Bosforului, brăzdat de vase, e Constantinopolul în toată splendoarea sa.

Pe o zi senină cum are numai Levantul și cum era aceea a excursiei noastre, tablourile acestea nedeșcriptibile te lasă înmărmurit. Cu mare greutate se poate cine-va hotări ca să se coboare. La întoarcere am văzut vestitul cimitir, care este o pădure de chiparoși ca și cele-lalte; ajungând la Cadikioi, un vapor ne-a luat la Constantinopol.

Ast-fel ne-am bucurat de o priveliște ca din povești. Se făcuse noapte și în depărtare sclipiau mii de lumină, iar sus pe cer stelele. Era ca și cum întreg Constantinopolul se iluminase, căci fie-ce lumină de la casele așezate în amfiteatru și având de obicei multe ferestre, se vedea de pe vapor. Și fiind-că nu se zăria în întuneric siluetele caselor nici ale dealurilor de dincolo de oraș, rămânea îndoielă asupra naturii luminelor; nu se știa dacă erau stele sau lămpi.

Cu adevărat Constantinopolul este frumos!

Ducele de Connaught în călătorie

Se știe că „Statele-Unite ale Africii Australe“, visul lui Cecil Rhodes și al lui Krueger, s'au format prin unirea celor cinci mari colonii africane: Capul Bunei-Speranțe, Natalul, Transvaalul, Orangele și Rhodesia.

Ducele de Connaught, fratele lui Eduard VII, a părăsit Anglia pe la sfârșitul anului trecut, spre a se duce

să prezideze deschiderea federațiunei parlamentare a Africeii de Sud și serbările din Capetown au marcat împăcarea definitivă între Boeri și Englezi. Bun și nepretențios, ducele se bu-

lington și acela de Patrick, patronul Irlandei.

Mai târziu Principele primi titlu de duce de Connaught, numele unui pământ care îi era destinat în Irlanda.

Defilarea Basutoșilor la serbările în onoarea ducelui de Connaught

cura în Englitera de o mare popularitate și era respectat ca un om foarte cordial și plin de voe bună.

Ducele este un mare călător.

El și-a petrecut mai toată viața departe de pământul natal, a vizitat mai tot domeniul colonial al națiunei pe care o servește cu o îndoită dragoste.

Este interesant, înainte de a cita câteva anecdote asupra vieții ducelui de Connaught în Canada, Indii sau Africa, să spunem cum i-s-a dat numele și pronumele.

Când Regina Victoria hotărî în 1849 să viziteze Irlanda, cei mai mulți din anturajul ei o sfătuiră să renunțe la această călătorie care putea să aibă urmări supărătoare, căci Irlanda era foarte agitată. Dar Regina era hotărîtă. Nimic nu putu să-i clatine rezoluțiunea și plecă.

Călătoria se petrecu fără incidente. Ea fu primită triumfal la Cork, la Dublin și la Belfast.

La Dublin o doamnă bătrână pronunță, în timpul unei ceremonii, aceste cuvinte care vor rămâne în istoria engleză:

„O, Regină venerată, numiți pe unul din copiii voștri prințul Patrick și toată Irlanda va fi gata să moară pentru Voi“.

Imprejurarea nu displăcu Reginei. Se gândi asupra ei. Anul următor naștea un copil regal care primi numele de Arthur, ca celebrul Irlandez Wel-

— Da...

— Ei, și ești mulțumit? N'ai vrut până acum nici un prilej de nemulțumire?

— Sunt mulțumit, replică ducele.

Atunci veteranul, cu un aer foarte convins, adăogă:

„Ei, ești tânăr, iubitul meu. O să vezi d-ta că lucrurile sunt astfel. Află de la mine că astăzi nu poate să ajungă cineva de cât cu protecție.“

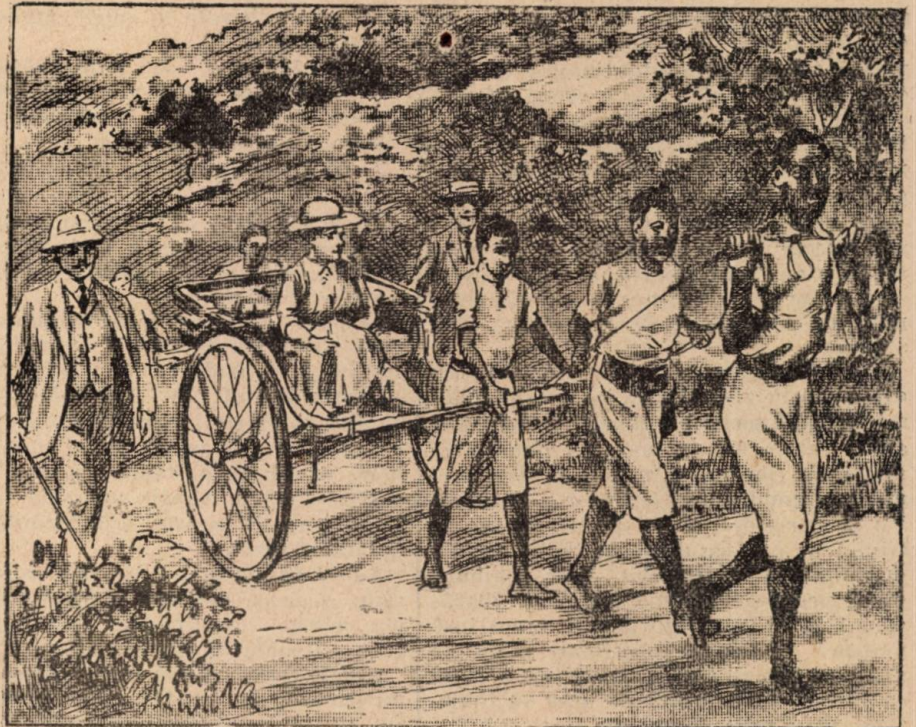
„Să ții seamă de vorba mea“.

Și ducelui, căruia îi place să flecărească cu tovarășii săi de călătorie, povestește adese-ori această anecdotă.

În cursul unei manevre în imensele întinderi de pământ ale Africeii de Sud, servitorii ducelui pierdură coșul cu merinde. Toate căutările lor fură infructuoase. Nu mai rămânea ducelui de cât să se lase a fi invitat de ofițeri ale căror proviziuni erau abundente. El descoperi după un tufiș pe trei tineri ofițeri cari începeau nu un dejun, dar un adevărat ospăț. Ducele de Connaught ceru o bucată de pâine. Fu invitat.

Se așeză pe iarba uscată și îndată ofițerii îi povestiră că coșul plin cu de-ale mănecării îl găsiseră și că nu cunoșteau pe posesor. Ducele răsă cu ei, mănecă cu poftă, și când terminară masa, el se sculă și zise:

„Ah! acum să ridicăm vâlul care acoperă misterul. Cunoasc pe posesorul coșului cu proviziunile excelente. Dar să n'aveți nici un fel de remuscări. Proprietarul sunt eu“.

Principesa Patricia de Connaught mergând în „djinrikisha“ la mormântul lui Cecil Rhodes

— Ești și d-ta, fără îndoială, în armată? întrebă veteranul.

Tinerii ofițeri se scuzară cât mai politicos, dar ducele îi asigură că lucru-

rile se petrecuseră cât se poate mai bine.

Ducele este foarte popular și printre ziaristi.

„Când aveți nevoie de informații, le zicea el, nu ezitați să mă întrebați“.

Ducele a fost în relații cu numeroși corespondenți de război. Odată, unul din ei, vizitând în Indii câmpul ducelui, s'apropie de acesta din urmă.

„Caut pe ducele de Connaught și nu-l găsesc. Vreau să-l întreb ceva“.

Ducele era îmbrăcat în costum de muftă.

„Ei, iată-mă. Îți dau orice deslușiri. Dar să nu scrii că m'ai găsit îmbrăcat astfel“.

S'ar putea înmulți anecdotele al căror a fost ducele de Connaught, dar acest scurt articol ajunge spre a arăta că unchiul Regelui George al Angliei este un statornic colonial. E cu siguranță personagiul regal care în cursul

Blaz

LUCIEN HUBERT

IN SENEGAL

— Note dintr-o expediție —

La 18 Ianuarie. — La 8 dimineata am plecat din Saint Louis pe „L'Isle“, vaporas care spera să urce fluviul Senegal până la Kacacdi. Temperatura este plăcută; cade de câteva zile o ploaie fină ce reîmprespătează atmosfera. Distanța pe fluviu, dela Saint Louis pînă la Bakul, este de 850 km. Dacă Senegalul ar fi navigabil tot timpul anului, comunicațiunile cu acest port ar fi foarte repede, 5 zile cel mult; dar drumul fluvial este oprit în timpul sezonului uscat pe o distanță mai mare de 400 km. Ca mijloc de transport se întrebuintează un vaporas.

La 19 Ianuarie. — Către ora 2 p. m., noi trecem Mafu; sondagiile sunt favorabile. Cam prin locurile acestea fluviul se strânge și curge între 2 maluri rezeși pline cu o vegetație de o bogăție fără seamăn.

La 20 Ianuarie. — Vaporasul nostru este propriu zis o barcă cu fundul plat, măsurând 6 metri lungime și 2 metri lărgime; foarte adânc însă, cu două mici platforme înainte și apoi pentru acei puși cu conducerea lopetilor și cârmef. Un acoperiș de paie în formă de arc de triumf ne proteje de soare. Echipagiul — disciplinat și matriculat — se compune din 7 negri și patronul lor. La scoborâș ei se lasă în voia valurilor, la urcuș însă munca e foarte obositoare. Putină ploaie și apa ce tindea să se urce a făcut ca într'un timp destul de lung să înaintăm abia 5 mile. Noaptea a fost senină și răcoroasă. Lucru curios, n'am auzit și nici n'am văzut hipopotamii; căpitanul m'a asigurat că n'o să întârzie.

La 21 Ianuarie. — Pe la 11 a. m. ajungem la Valde al cărui singur funcționar este un negru telegrafist.

Aspectul țării a devenit trist. Nu am plecat de aci decât la 3 p. m., spre Valde, situat la 3 mile depărtare. Aci cum ne zărim femeile și copiii, fugim scotând strigăte de groază, și se închiseră în case. Locuitorii refuzară să ne vândă pui și ouă.

La 22 Ianuarie. — Dimineata destul de răcoroasă — friguroasă chiar —; cerul acoperit doar cu nori negri și cenuși ne împiedică să zărim răsăritul soarelui și avem senzația unei zile de toamnă. Mergem destul de încet. Pe la 11 a. m. ne oprim pe o livadă a tărmlui drept, o imensă întindere înverzită; iar seara ponasul s'a făcut la marea unu set carecare; ospățul a fost cât se poate de vesel. Pământul mereu pustiu pe tărmlul stâng, ușor înmădurit pe cel drept.

La 23 Ianuarie. — Temperatura se întefeste; e frig deabinelea. La 5 seara sosim la Kacacdi, port militar. Pământul e tot monoton și stris; iar ca aspectul să fie variat, sunt câteva coline verzi catifelate, răzletite ici și colo.

La 24 Ianuarie. — Ne-am oprit o zi la Kacacdi. Locotenentul și medicul ne-au primit cordial. Cu doctorul — un „bon vivant de Paris“ — am rețrăit din noi câteva ceasuri dulci suveniruri. Si unde e Parisul?... pe când Kacacdi doar un nimic nesemnificativ.

La 25 Ianuarie. — Ne reluăm drumul. Fluviul face cotituri numeroase, tărmlurile sunt de astădată mai populate, fără să aibă cu toate acestea un aspect mai răzător. Găsim totuși tinuturi destul de bine îngrijite și cultivate, dar populația are aerul de a fi săracă. Ziua începe să fie foarte călduroasă și Kebir — unul dintre negri — are fricuri. Pentru prima dată am auzit hipopotamul. Ce fericire!?

La 26 Ianuarie. — Un vânt fericit nord-est ne târăște cu iuteală spre Matam; suntem la limita țării Bosea-sii. Ca și erii tărmlurile cultivate și satele numeroase. Putine friguri.

La 27 Ianuarie. — Vaporasul ajutat de vânt zboară. La 3 p. m. trecem prin Matam, port militar. Localitatea păduroasă cu vânat din belșug.

La 29 Ianuarie. — Din cauza frigurilor ne-am oprit 2 zile.

La 30 Ianuarie. — Pe la 3 p. m. plecăm și ne oprim doar pe la 7 lângă o mare insulă nisipoasă cu stânci care închide mai tot fluviul.

Lumina lunii în seninul sublim este de toată frumusețea. Stelele sunt ca niste candelă puse înadins pentru prea mărirea atototernicului; dar umezeala excesivă ne face să ne continuăm drumul după ce fiecare din noi ne-am scris numele cu litere uriașe pe o stâncă grozavă ce sta parcă să cadă. Grație umezelei, tărmlul drept este de o verdeată încântătoare. Caimani furnică.

La 31 Ianuarie. — Aceeasi vedere din ajun, aceeasi peisage de toată frumusețea, aceeași continuare panoramică a zilelor trecute; multe înainte!

1 Februarie. — Am decis să ne oprim nu departe de Arnolde ca să vizităm un sat situat la câțiva kilometri de mal. Pentru că însă n'am poposit decât spre inserat, preumblarea fu amănată pe mâine în zor. Localitatea e populată cu multe maiumute ce se apropiau de noi, pe când mâncăm, cu multă îndrăzneală.

La 2 Februarie. — N'am avut parte de

excursiune, deși timpul era calm și plin cu adierile duioase ale zefirului. Poate din cauza oboselii.

Pe locul unde stăm, fluviul descrie o curbă unghiulară ascuțită și atinge o lărgime considerabilă.

La 3 Februarie. — Suntem iar plecați. O după masă încântătoare; o veselie neobișnuită înveselește pe ziua de azi viața monotonă a vaporasului; fluviul furnică de hipopotamii și caimani. Bestii sălbatice.

La 4 Februarie. — Intrăm în altă țară a negrilor. Fizionomia lor se schimbă, nu însă și râul. Cerul este senin. Căldura năbusitoare în timpul zilei, umezeala excesivă în timpul nopții, o cuvertură singură n'ajunge.

La 5 Februarie. — Către 6 seara sosim la Derbankané, ultimul punct al Senegalului de mijloc. Măine în Sudan. În rezumat, țara traversată până aci posedă o fizionomie tristă monotonă; culturile reuesc doar în câteva puncte destul de rare. E o țară prea vastă pentru locuitorii pe cari îi are. Ideia de progres sistematic ar aduce bune foloase. Căile de comunicație rare și foarte putine bune, din cauza așezării lor. Triste regiuni.

La 6 Februarie. — Sudan! Câte amintiri nu evocă, si cu câte tablouri încântătoare în grozăvia lor nu ne apare. Suntem parcă mândri că putem și noi atinge această parte de pământ mort. Impresiunea ce ne-o face Sudanul de sud e bună; țară păduroasă, sate numeroase, ne tărmlurile unui drum destul de nădă; în fine cea mai mare parte din negri vorbesc frantuzeste. Caut în zadar, impresiunea mea, fluturii negri aducători de frișuri și de morți grozave. Nu văd nimic și adorm liniștit și fără vise rele.

La 7 Februarie. — Către 7 dimineata zărim de departe Bakul cu ajutorul ochiului, distingem poșta așezată pe tărmlul Senegalului pe o movilă pronunțată. Două turnuri — întăriturile franceze se zăresc în mijlocul numeroaselor case și printre cari un al treilea, mult mai înalt, domină orașul. Este cel mai vechi fort. Telegraful, casa poștei, se zăresc pe aceeași colină; puțin ridicate în orizont unde mai departe se zăresc muntii mai mici.

Fluviul a cărui albie este în locul acesta foarte lată, este plin de bancuri de nisip. La 11 debarcăm și ne luăm adio dela vaporas.

La 8 Februarie. — Poșta e în carantină: frigurile tifoidice bătute cu furie. Anul trecut, din 3 ofițeri cari compuneau statul-major, 2 au murit; locotenentul și doctorul. In aceeași proporție și soldații. Pentru ca să schimbe aerul, reședința s'a transportat provizoriu la margina satului pe cea mai ridicată movilă.

La 9 Februarie. — Satul este mai mult lung. Strada principală are 2 km. Pe o întindere de vre-o 800 metri, ne ambele părți, strada e acoperită cu mimoze, cari răspândesc un parfum subtil și agreabil. Lărgimea e de 8 metri și e suficientă pentru traseul trăsurilor. 2 poduri sunt de trecut: la dreapta când vii dinspre Matam, și în partea nordică.

La 10 Februarie. — Bakul posedă o piață acoperită, unde în toate zilele, dimineata și seara, indigenii vin și vând produsele țării: bumbac, curmale, nucă de cocos, etc.

Sunt și croitorii ambulanți cari se văd cusând în plină stradă. Piața, ce-i drept, e foarte animată. Fortul din Bakul este un tip după care s-au construit toate forturile în Sudan.

Tradus de Ioan D. M.

CÂTE-VA OBICEIURI

Trec veacuri și veacuri, credinți și obiceiuri se transformă, valorile vremii nimicesc pe unele, schimbă pe altele, dar cu toată această vrăjmășie de schimbare și transformare continuă totuși rămân o groază de credinți, datini și ziceri pe cari analizându-le, vedem că au fost puternice într-o vreme, având tăria religiei. În viața zilnică se trece cu ușurință asupra lor, crezându-le născocite de capritiul ori fantasia minții. Cu câtă ușurință, putem zice chiar puțină pietate, nu se zice azi vechea zicătoare latină: „Despre morți nimic, dacă nu bine“. Adică: să nu vorbim despre sufletele mortilor nici odată ceva rău. Pentru omul civilizat această zicere ar părea isvorită dintr'un înalt simț de pietate pentru cei morți, dintr'un fel de jale ce o simțim a nu critica faptele celui ce nu mai e între noi și nu se poate anăra ori nu ne poate pedensi pentru învinuirile ce i le aducem. Omul civilizat, coprins de jale la gândul celui ce nu mai este, la gândul că și el mai curând sau mai târziu va fi ca dânsul, simte o nevoe însoțită de pietate și se sunune vechii povești: *de mortuis nihil nisi bene*. Această zicere însă la cei vechi nu-i însuflă nici numai de dragoste, nici de datorie ori pietate, ci de frică, de groaza răzburărilor sufletelor. Această zicere își are origina într-o mare și întinsă religie, într-o credință veche a adorării strămosilor, adorare pornită, cum am zis, dintr-o frică pe care mintea omului de azi greu o poate înțelege.

Cei vechi credeau că sufletele după moarte capătă o putere dumnezească, că pot fi bine-făcătoare și rău-făcătoare de aceea toată grija celor vechi e de a și le face îndurătoare prin jertfe și laude. Grecii și Românii credeau că dacă nu se aducea mortilor jertfa datorită, îndată ieșeau din morminte, și umbre răătăitoare, se auzeau gemând în tăcerea nopții. Bănuiau viilor nelegiuirea că i-au uitat și cântau a-i pedepsi, le trimeteau boale ori foamete și nu le dau liniște până nu se aducea jertfa obicinuită mortilor. Morții erau mai a tot puternici de cât cei vii și de ei se temeau cei ce trăiau ca de niște zei. Ar fi răbdat ori-ce, dar trebuia să aducă jertfă, de mâncare, băutură și haine mortilor, altfel nu puteau, a-vea liniște: frica și groaza i-ar fi chi-

nuit zi și noapte. De aici se explică de ce poporul nostru se va îndatora, va răbda el și ai lui de foame și goliciune, se va vinde chiar rob numai să poarte rânduile și pomenile mortului. Groaza s'a pierdut pe încetul, dar a rămas un puternic sentiment de datorie.

Când cei vechi treceau pe lângă un mormânt ziceau: „tu care ești un zeu sub pământ ajută-mi“. Ei credeau că sufletul nu părăsește de loc trupul și, omul deși mort, sufletul e mereu lângă trup.

De alt-fel această credință e și la poporul Român, numai că creștinismul a schimbat-o puțin: astfel se crede că sufletul stă trei zile după moarte pe lângă mort, dar credința s'a pierdut fără să se piearză sentimentul căruia i-a dat naștere. S'a observat că în casa unde-i un mort toți vorbesc încet par'că n'ar voi să turbure liniștea celui pe veci adormit. Cine, fiind într'un cimitir, n'a simțit șoapta nemuritoarelor versuri: „*Pero non mi destar! deh! parla basso*“? (Nu mă trezi, decî vorbește încet).

Intre alte datorii, înmormântarea era socotită ca neînchipuit de mare, și nici odată vre-un poet vechiu n'ar fi rostit cuvintele:

*De vor, arunce-mă la margene de drum
Tot tml va fi mai bine ca'n ceasul de acum.*

Căci sufletul neîngropat își răzburăna ne mai pomenit de crud, bântuind ne rude cu boli, nenorociri și chiar moarte.

Noi credem că pricina principală, care a împins pe oamenii primitivi la obiceiul de a îngropa morții a fost credința că o dată cu trupul vor îngropa și sufletul, dovadă că Vergilius zice: „*Inchidem sufletul în mormânt*“. Această procedură avea două mari foloase pentru mintea omului primitiv. Întâiu că încheia sufletul să nu mai umble rătăcind și deci putea fi mai sigur de vizitele dese ori rău voitoare ale acestuia, iar închezându-l întrebuințau tot soiul de formule și rituri ca sufletul să nu poată eși din mormânt. Chiar azi avem moștenite sacramentalele cuvinte: „se pecetluște groapa robului lui D-zeu până în vecii vecilor amin“. Ast-fel fiind, închisă și pecetluită groapa, omul primitiv se simțea mai în siguranță. Mai avea însă și alt folos din îngropare, dacă întâmplător, poate din uitare, nu s'ar fi împlinit toate datorii către sufletul mortului și acesta ar fi venit să cerce pe cei vii cu boale și neajunsuri, atunci rudele avându-l la îndemână, știind unde-i îngropat, mergeau, aduceau jertfe, făceau din nou rugăciuni și împlineau ritualuri noi spre a-l îndura să-l lase în pace și să le fie

bine-voitor; iar, când aveau vre-o nevoe, puteau merge la mormânt rugându-se să le dea ajutor, să le fie îndurătoare și bine-voitoare sufletele. Chiar până azi în țările cele mai civilizate și tot s'a păstrat, nu vom zice abiceii, căci e prea puțin, dar cultul mormintelor, căci ce înseamnă acele flori presărate pe morminte, acele pelerinagii pioase care se fac aproape zilnic?

Omul, îndurerat sub povara unei grele nenorociri, se duce azi la mormântul unei ființe la care ținuse și ține încă, plânge, își perindează cu mintea toate nenorocirile, cu ochii minții vede ființa iubită, îi aude par'că povețele, și, după această supraexcitare, urmează o deprimare sufletească, o liniște aparentă.

Toate acestea își au opinia în vechiul obicei, când omul merge la mormântul rudelor, nu cu sufletul plin de o pietate jalnică, ci plin de groază, aducând jertfe nu din dragoste, ci doar a căpăta ajutorul lor a totputernic.

Sufletul care n'avea groapă, adică al căruia trup nu fusese îngropat, umbla rătăcind, de și ar fi dorit liniștea după sbuciumul vieții de aicea. Ca o stafie rătăcea din loc în loc neavând parte de darurile ce i se aduceau și de cari avea trebuință, iar de necaz chinuia pe cei vii, le trimetea boale, le pustia casele, îi înspăimânta cu vedenii îngrozitoare, le distrugea recoltele, și toate acestea erau săvârșite, doar ar face și sili pe cei vii să-l cante și să-l îngroape. Cei vechi erau atât de pătrunși de această mare grijă a îngropării mortilor în căt grecii condamnară la moarte pe generali victorioși cari ca elevi ai filosofilor crezuseră că-i tot una, dacă trupurile vor putea să rămână ori în mare. Această faptă a poporului atenian poate nouă să ne pară o rătăcire a minții, crudă și lipsită de ori-ce bun simț; dar îndată ce analizăm chestia din punctul de vedere cum judecău ei, cari aveau credința sufletelor, lucrul se schimbă. Din cele spuse mai sus ne putem face măcar o palidă idee de groaza ce a trebuit să cuprindă pe popor la gândul că atâtea suflete vor umbla rătăcind din pricina neîngropării trupurilor, vor aduce moarte, nenorocire, și pustiere de o mie de ori mai mare de cât nenorocirile unui război. Ce valoare putea avea în mintea omului primitiv o victorie, o biruință față de nenorocire de care se vedea amenințat. Și ca o răzburare, ca o satisfacere celor aruncați în mare, trebuia să urmeze jertfirea generalilor biruitori. Numai această groază ne explică grija de a-și îngropa fie-care morții. Un răsunet al acestei frici e credința că dacă se înecă ori se spânzură cineva, trei zile sufletul acestuia, pe alte locuri 9 zile, bântue cu furtună și vânturi în-

grozitoare. Tot aicea se leagă și credința ori datorita de a scoate înecații, de a-i căuta cu mare stăruință ca să poată fi îngropați. Nu e o pietate inocentă sau sentimentală, ci groaza de relele ce va aduce oamenilor sufletul celui înecat și care cere să fie îngropat.

Îngroparea, cum am zis, era o siguranță pentru cei vii, și totodată întrebuințată o mulțime de rituri cu cari credeau că fixează sufletul în mormânt. Iar pentru ca el să nu fie silit să iasă, aveau grija de a-i da toate cele trebuitoare, haine, obiecte de lux, hrană și băutură. Adesea udau mormântul cu lapte și vin pentru ca să le primească sufletul; îi puneau mâncări ca să-și potolească foamea. Solon făcu o lege prin care opea de a se îngropa împreună cu mortul mai mult de trei rânduri de haine. Pe vremea lui Cesar se ardeau morții, totuși dedeau pentru ei haine, arme și juvaeruri.

Una dintre formulele sacramentale era a dori sufletelor, după ce se îngropa mortul, să trăiască fericit sub pământ: de trei ori ziceau: „să fii sănătos!“ Iar pe urmă ajuta: „Să-ți fie țărâna ușoară“, formulă care s'a păstrat și până azi la noi precum și în toată Europa. *Să-ți fie țărâna ușoară*, azi pentru noi n'are nici o însemnătate, de oare-ce se crede că numai trupul se îngroapă, dar pentru cei vechi avea mare înțeles acest „să-ți fie țărâna ușoară“, căci ei credeau că sufletul stă în mormânt și deci poate să simtă greutatea pământului!

Tot de această credință se leagă și obiceiul de a pune monumente cu inscripții de laudă și de a scrie numele celui care odihnește acolo, pentru ca rudele și trecătorii să cunoască locul unde se află sufletul și să i se roage.

Această credință explică și obiceiul de a aduce în patrie trupul mortului, în pământul unde sunt îngropați toți ai săi, căci numai fiind și trupul său cu ai săi își va primi jertfele ce i se aduc. Istoria ne vorbește de Phryxos, care, murind la Colchida, se arată lui Pelias și-i poruncește să-i aducă sufletul în patrie, adică trupul de care credeau că se tine și sufletul. Pe morminte aduceau jertfă și credeau că sufletele vin din mormânt și se desfătează din mâncările și băuturile aduse. Și la noi era obiceiul de a se aduce jertfe pe morminte. La ruși, este o zi anumită când rudele merg la mormânt, aștern basmauă lor roșie, mănâncă și beau, iar pe urmă aruncă fărâmiturile și varsă rachiul pe mormânt. În legătură cu acestea, pare a fi obiceiul de a mânca pe iarbă verde în ziua de 1 Mai și de a arunca rămășițele. De și îndepărtată, dar nu poate avea altă origină, și prea sigur că se trage dintr-o credință puternică, dar putem zice că e greu de găsit în istoria credințelor

omenirei alta mai întinsă și mai puternică de cât cea în suflete. Cei vechi credeau că morții mănâncă și beau întotdeauna ca și cei vii. Poporul nostru păstrează și până acum această credință și cel mai mare păcat e de a nu da la anumite zile de sufletul morților și de a-i lăsa „cu țărâna în gură“. Acum crede această părăsire a grijei a sufletelor ca un păcat, neertat, mai de mult era groaza care-i silea la această îndatorire.

Încă un obicei care ne dovedește adorarea sufletelor strămoșilor și ridicarea lor la rangul de zeități, e că ori de câte ori se întâlnește ducându-se cu un mort, fie el ori din ce clasă socială, trecătorii se cred datori să-și descopere capetele, semn al cinstei și adorării, sigur adusă nu trupului ci sufletului care îl însoțește și care poate fi oamenilor îndurător ori rău-voitor. Romanii și Grecii adorați sufletele strămoșilor ca pe niște zeități. Cicerone zice: „Strămoșii noștri au voit ca sufletele morților să fie socotite între zei“. Grecii îi numeau zei subnămânțeni. Romanii *dii manes*. Tot Cicerone ne spune: „Dați zeilor Manes ceea ce li se cuvine. Aceștia sunt oamenii care au părăsit viața, priviți-i ca pe niște ființe sfinte. Romanii numeau sufletele morților cu epite de cinste: slăvite, cinstite, sfinte, etc. La noi se pare că numele de bun și bună se datorește tot acestui cult al sufletelor: de oarece nărinții, vorbind copiilor de părinții lor repotați, de obicei îi numeau cu epite de laudă și mai cu seamă de bun și bună, cuvânt care întrunește toate calitățile.

Am dat cititorilor câte-va obiceiuri mai mult răzlețe, spre a-și face idee cum o credință puternică, lasă urme chiar atunci când pare uitată, când mii de ani au trecut peste dansa.

POVESTE ARABA

Și cum vântul bătea înspre tufișul lui Agvab, toate păsările veneau spre pușca lui, care le ținea fără greș, ca o pușcă fermecată ce era. Și după ce și-a strâns tot ce vânașe, plecat-a spre curtea stăpânului. Când a ajuns, stăpânul sta la masă și rodea ultima bucată de friptură ce se mai zărea în farfuria de argint, uitându-se cu privirile lui arzătoare la Sanutscka, frumoasa și tână rusoaică, care dansa în mijlocul celorlalte dansatoare, toate negre și vopsite cu multe culori.

„Petrece strașnic stăpânul!“—gândi Agbav, bătrânul vânător, făcând semn unui servitor să-i ia vânatul din mână.

Și iată că pe când dansa Sanut-

scka, el îi făcu un semn din care ea înțelese că vrea să-i vorbească. După ce sfârși jocul.—căci stăpânul adormise în jiltu-i de bambu, împodobit cu sidefuri, -- frumoasa dansatoare, acoperită cu liane și cu flori de apă, se îndreptă spre Agvab, cu care se duse în fundul grădinei. Numai cu el era lăsată să umble sau să vorbească. O temea stăpânul, căci tot vecinul lui îl urau, fiindcă o avea pe frumoasa rusoaică și tot ar fi vrut să i o răpească.

Ajunși în fundul grădinei, ei se așezară pe un divan acoperit de o perdea subțire și albă, pe d'asupra căreia se țeseau diferite plante acătătoare ce porneau dela rădăcina a două curmăli cari țineau perdeana.

Și mirosea tare frumos în grădina stăpânului! Curtea aceea pavată cu marmură albă, băncile cu incrustațiile lor de sidef și eunucii înșirați în rânduri, salutau pe frumoasa stăpânului lor.

Dar Sanutsckei nu-i plăceau toate acestea. Ea dorea căsuța scundă a tatălui ei, cu lavitele acoperite cu scoarte rupte și pline de noroiul de ne încălțăminte celor ai casei. Dorea cinbotele de piele roșie, cu care juca Dumineca la hora din fața căminului lui Vasile Vasilovici. Ce-i folosea podoabele acestea, dacă nu-i iubitul ei Andrei s'o vază?

Toate acestea le spunea ea lui Agvab, plângând cu lacrimi mari cât boabele de mărgăritar dela brățara ce nura la piciorul ei stâng. Și vorbea cu Agvab așa de încet, că nu putea fi auzită de nici unul din numeroșii păzitori.

Totuși, tot se găsi cineva care să prinză ceva din șoptele ei: acesta era chiar fachirul stăpânului. Era el însă favorabil tinerei fete? Din fericire da. Fachirului îi era milă de sârmana Sanutscka, care era ținută acolo cu sila. El știa că fata fusese răpită de către un servitor numai din dorința de a se face cunoscut stăpânului spre a-i mări bunurile, lucru care se întâmpla ori de câte ori cineva îi aducea vre-un serviciu mai deosebit. Servitorul acesta nu era de loc credincios religiei lui, ba își bătea chiar joc de fachir când își făcea rugile.

Fachirul se prefăcu că n'a auzit convorbirea dintre fată și vânător și se hotărî să-l lase să fugă, ba încă să le înlesnească această fugă. Se duse deci în pagodă și începu să povestească slujitorilor fel de fel de lucruri noi, spre a-i ține locului.

Cei două fugari socotiră că cerul a făcut așa ca să poată scăpa. S'au repezit numai decât spre cai cari stau legați în grădina cu nucii de cocos, ce servea la pedepsirea celor ce gre-

șean cu ceva, bătându-l cu nucă pînă cădeau leșinați.

După ce s'au urcat pe cal, au luat-o la fugă. În goana lor, întorcându-și privirile înapoi ei zăresc o namilă neagră. Nu puteau ști ce este, de oare ce în noaptea aceea era lumină. Luna nu eșise încă. Fugeau mereu înainte. De odată însă Sanutscka în frântură de calu-i și când se ridică, observă că Agvab dispăruse, iar calul ei stătea mai la o parte lungit și suflând greu din cauza oboselei ce îndurase.

Văi, nu se poate descrie spaima tinereii fete. Nu stia dacă să se urce iar pe cal și să-l silească la fugă or să se oprească acolo. Nici namila nu mai era. Oare să se fi mulțumit să-l întoarcă îndărăt pe Agvab (dacă namila ar fi fost un om), dar dacă era un animal și s'ar fi repezit pe la spatele lui Agvab și l'ar fi sfășiat, fără ca acesta să se fi putut apăra. Nu auzise nici un sgomot. Era și greu de auzit când calul ei tropăia așa de tare fugind. Ridică calul și-l ascunse într'un tufiș, apoi lici urechea ei de pământ și ascultă. După mult timp auzi un tropot de cal. Să fi fost Agvab? Dar dacă ar fi namila aceea or vre-un slujitor trimis de stăpânul? Ea se plecă și șterse urmele de copită ce le făcuse calul mergând spre tufiș. Se ascunse și ea și așteptă. Și după puțin trecu un călăreț fugind nebunește. Era Agvab dar n'auzise vreme să-l strige așa de întrecuse. Se aruncă pe cal și fugi în urma lui Agvab strigându-l. Și îl ajunse. Era chiar el. Agvab bătrân și nepretenit vânător al stăpânului. Acesta îi zise ușor: „Tânără Sanutscka am trecut prin grele fante de când m'am despărțit de tine. Namila aceea era chiar slujitorul stăpânului, era chiar cel ce te furase pe tine. El a simțit, șarpele, că lipsești și alerga după noi. Apucase pe un drum mai scurt ca să-ți iasă înainte să te onrească.

Ei băgat-am de seamă și m'am repezit în urmă-i. Era strâmt drumul pe acolo de n'aveai cum te întoarce singur, dar încă cu calul. Și când m'a simțit aproape s'a întors și eu l'am impuns cu sulița aceasta, el, mi-a răspuns cu altă întepătură și mi-a zis căine. M'am răzbunat apoi căci după o luptă care a ținut câtar bate gangul de 3 ori pentru cina de seară l'am doborât. Și toate aceste fugind amândoi cât puteam. M'am întors apoi iar îndărăt și am apucat pe drumul acesta că să te aflui pe tine.

Dar tânără și frumoasă Sanutscka, întepăturile ce le-am primit, mă doboară, mă ard cumplit. Totuși trebuie să fugim, după ce mai întâi îmi voi fi spălat rănile cu apă sfântă.

După ce făcu toate aceste Agvab, după ce s'au închinat fie-care D-zeului lor, au plecat la drum. Fugeau călăreții de frică de a nu fi prinși, fugeau ca vântul. Dar de odată în fața lor se arătă prăpastia și înainte de a se putea opri se prăbușiră în fundul ei. Nici un țipăt nu s'a auzit, doar sgomotul căderii cailor cu bieții lor stăpâni. În urmă veni și stăpânul cu toți slujitorii lui. Dar moartea îi ajunsesse mai iute de cât el, pe cei doi fugari. Și plâns-a mult stăpânul, căci pierduse pe cea mai frumoasă dintre dansatoarele sale și chiar dintre fetele Rusiei și pe cel mai strașnic vânător din ținuturile sale.

În zadar cercau slujitorii lui să-l împace tot era în zadar. A plâns atât de mult în cât a murit, și pe locul acela s'a făcut un lac fără fund. Și cine se duce acolo în noaptea când se împlinește câte un an de la întâmplarea aceasta, aude cum vin caii în fugă și cum se prăbușesc în prăpastie, din lac aude suspinele stăpânului grozav. Toate acestea le aude, căci de văzut nu le poate vedea, cerul fiind înourat și furtuna ridică nisipul în națutul cerului. De la o vreme totul se liniștește și atunci se poate vedea în mijlocul lacului un crocodil ne mai pomenit de grozav care urlă ca un om uriaș. Acesta este sufletul stăpânului.

Mamele își duc fetele lor la prăpastia aceea, le pun să se roage și să arunce floră de apă și liane tinere cum îi plăceau sărmanei Sanutscka. Ele se roagă în taină și în ruga lor adaogă după cum le-a spus muma lor: să nu pătească și ele ca sărmana și frumoasa Sanutscka.

O. O.

FETIȘISMUL MALGAȘ

Un păzitor de idol

Dacă poporul hova, cel mai inteligent din Madagascar, a adoptat repede multe din obiceiurile franceze, lucrul acesta nu s'a întâmplat însă cu toate celelalte triburi din marea insulă.

Betsimisarakasii, de pildă, cari trăiesc pe coasta de est, au rămas în cea mai mare parte credincioși idolilor, cărora ei le zic „samy”.

Acești idoli sunt în cele mai dese cazuri niște statui de lemn grosolane împrejmuite de un fel de gard și pe cari le păzesc un vrăjitor credincios. Craniile de „omby” (boi) prevăzute cu coarne, constituie pentru gard ca un fel de întăritură de temut.

Păzitorii de idoli sunt aceia cari au

inventat la Madagascar „fady” spre a răspândi teama în jurul lor.

Acești „fady”, extrem de numeroși și variați, mai ales altă-dată, sunt toate lucrurile despre cari oamenii cred că le aduc neajunsuri. Dacă îi superi, te poți expune la toate calamitățile. Astfel Malgașii se încred în idoli lor ca în niște protectori ai lor contra boalei, războiului, trăsnetului, vântului, etc.

Idolul îngrădit cu pară este păzit de un vrăjitor credincios

Tot de la idoli au convingerea că primesc binefacerile: sănătate, bogăție, progenitură sau popularitate.

Unul din acești „fady” și cel mai ciudat dintre cei pe cari îi putem cita este cel al unui trib Imerina, care își interzisese să mănânce rinichi de animale pentru că strămoșii săi căpătaseră lepră după ce mănecaseră.

CĂTRE CITITORI

Anunțăm pe cititorii noștri că vom publica ori-ce articole interesante privitoare la călătorii sau vânătorii, în țară sau străinătate, ce ne vor fi trimise.

Articolele, scrise pe o singură parte a hârtiei, în scrisori francate, vor fi adresate direcțiunei „Ziarului Călătorilor”, strada Brezoianu, 11, București.

Regină de-o zi

IN ȚARA SOMALILOR

— Urmare —

Foarte grațioasă cu toți, se arătase poate mai puțin rezervată cu bunul Tartyfume, cu Courville, chiar cu Barisson... dar tocmai acela pe care părea că vrea să-l țină mai la distanță, era Vaillant.

— Ești o mică nebunică, Micșunico; la vârsta mea nu ai bărbat.

Toți deveniră foarte serioși. Fețița mirată și zăpăcită puțin, se uita la fiecare.

La un semn al Jeannei, Torix luă fata în brațe și o duse, sub un pretext...

Grupurile se împrăștiară și d-ra Angerolles rămase în tovărășia Celestei Corniau, visând

— Ce adorabilă este micuța asta, zise aceasta.

— Divină, adăogă Jeanna.

— «Bărbățul ei» m'a făcut să rad.

— D-ta ești măritată?

— Nu, sunt încă prea tânără; eu mă duceam în Indiă ca să mă mărit.

— Adevărat? întrebă d-ra Angerolles, d-ta călătorești cu scopul de a-ți găsi un bărbat?

— Firește!

— Ce te miri? urmă Celesta; este adevărat, că d-ta, dacă ai vrea, nu ai avea nevoie să te duci așa departe.

— Cum? întrebă d-ra Angerolles, întunecându-se.

— E! asta e! draga mea! ce mai faci pe copilița! Toți d-nii de aci țin la d-ta.

D-ta nu știi, dar, asta este secretul lui Rolichinelle. Eu cunosc unul care te-ar lua de nevastă în două timpuri.

— D-nă!..

— Este d-nul Cook.

— Destul! zise tânărul artistă ridicându-se.

— Știi că te-ai purtat urât cu el, bietul om, dar nu ai făcut bine.

— Te rog să nu-mi mai vorbești astfel, isprăvește. D. Cook este un mizerabil! urmă d-ra Angerolles.

— Poate că preferi pe cocoșatul... Cum poțtești.

Jeanna dete din umeri și Celesta Corniau era să plece, când apărură Ștefan.

— D-ta ești o vrăjitoare scârboasă, zise el.

Ți-a scăpat viața, noaptea, aci ești apărută de moarte sigură, ești nutrită și îndrăsnesti să insulți o femeie...

Celesta Corniau se ridică și era gata să răspundă, dar Courville o sili să meargă înaintea lui, o con-

duse până în cortul ei, și o vâră înăuntru zicându-i:

— M'ai înțeles, viperă?

Mânia lui Ștefan, nu era alăturată de gelozie; aceea ce l'iritase, era rolul care și-l ascunsese Celesta.

Cât despre d-ra Angerolles, ea nu arătase de cât dispref.

Cook și permisesse în primele zile ale imbarcării, să așeze pentru ea o admirație extravagantă; chiar i ceruse categoric și mâna.

Jeanna după ce i mulțumise cu răceală, îl făcu să priceapă că nu l' va agreea nici odată și l' rugă s'o lase în pace.

În Englitera însă, sunt câte odată și încăpățânați; Cook în loc de a renunța la proiectul lui, se inversună mai mult și o urmări. Trebui ca Jeana să l' ocărăscă de față cu toată lumea, ca să i dea în sfârșit, pace.

XI

Ziua aceasta așa de fericită. — afară de incidentul din urmă, — nu mai avu urmare pe a doua zi. Se părea că marinarii sunt stăpâniți în ascuns de chinuri îngrijitoare.

Nu doar că nu se mai supuneau, dar nu mai executau ordinele ca mai înainte. Era în fine, prin aer, nedisciplina.

Câțiva din ei, vorbeau a supune câteva propuneri comandantului; alți criticau, discutau măsurile luate.

Nu era nevoie să fii prea prevăzător, pentru a prevedea că o vorbă, sau cel mai mic vânt, putea aduce o tentativă de revoltă.

Vaillant crezu de cuviință a împărțiși temerile lui Landrin; acesta îi răspunse cu amărăciune:

— Da, o criză este iminentă.

— E mâna Englezului pe aci.

— Crezi.

— Ași jura. Din nenorocire nu am dovezi.

Ce crezi că e de făcut în asemenea împrejurări?

— Ce vrei să fac, decât să ținem pept. La prima încercare, sbor creierii celui care va începe.

— Și apoi? Toți sunt armați.

— Apoi întâmplă-se ce se va întâmpla.

D-ta ești hotărât, a mă sprijini?

— Din toate puterile până la moarte. Vaillant se duse și chemă și pe ceilalți tovarăși.

— Toți cu d-ta, răsără ei în cor.

— Vă mulțumesc, prieten. Acum

să așteptăm, și să fim mai ales cu urechile țintă.

Spre seară, după masă, auziră câteva tângueli dinspre sate, tângueli pe cari le făcu Celesta Corniau, vorbind când cu unul când cu altul.

Unii păreau că i soarbe vorbele, alții ridicau din umeri.

Afară de Torix și de alți două-trei nimeni nu mai supraveghia stânca geniurilor cu aceeași atenție, așa că în aceeași seară chiar, cu toate că se ivise luna, nu se observă indestul oare-care pete întunecoase pe nisipul galben al Dune. Fiecare era prea ocupat a-și supraveghia vecinul.

Și fețele negre se mișcau binisor, că de le-ar fi supravegheat, nu si-ar fi dat seama de manevra concentrică carei se aplica. Ceva mai mult, luna nouă scobora la orizont, gata să dispară. Deodată un grup de marinari începu a cânta cadențat:

— Apă! apă ne trebuie!

Landrin se duse drept la cel care țina mai tare și i puse mâna pe umăr:

— Dragul meu, bagă de seamă să nu-ți inghiți limba înainte de a fi băut apă. Să nu te încerci să răspunzi un cuvânt, că ești mort. De data asta vă ert, dar atât vă sunn; m'ai înțeles, așa e? Acum, 15 din voi se vor scobori pentru a păzi coridoarele și alți 15 vor păzi merindele. Gobert, Torix, Mathieu, Colombet vor face parte din primul detașament. Eu cu d. Vaillant voi comanda pe celalt. Acum formați rindurile numai decât.

Locotenentul Gobert, cu două revolve la cingătoare, cu sabia în mână, comandă:

— Arma pe umărul stâng! înainte! marș!

Primul pluton o porni. Torix, cu secura în mână mergea hotărât și mut, Mathieu și Colombet erau adevărat credincioși. Landrin dete semnalul scoborării oamenilor lui. Punctele strategice fură ocupate ca în fie-care seară, și totul recăzu în tăcere. Palangrotte, rămas pe pat-formă zise lui Tartyfume:

«În noaptea asta nu are să fie nimic, aidem să ne întindem pleoapele.

Și pe când se îndreptau în spre cortul lor, văzură de odată pe Englezul Saxon, care se despărțea de Celeste Cormiau.

— Uite, uite, făcu Tartyfume, șearpele mărei, care se învecinește cu șearpele pământului. Lasă-i în plata Domnului, și aide să visăm. Petele negre, despre cari am vorbit, se înmulțeau într'un chip ciudat, de când se întunecase.

Ele nu păreau că se mișcă, și cu toate astea, dacă cine-va s'ar fi uitat cu luare aminte, ar fi văzut bine, că păreau că se apropie încetișor.

Nici o mișcare, cât de mică, nu se auzea. Tot, pe pământ, în aer, era înfășurat într-o pace adâncă.

Cu toate astea tăcerea aceasta era greoaie.

Două ore trecură așa.

Nici o mișcare la poalele stâncilor, dar fetele se strâneau însă și mai mult în jurul lor. Altă oră și nimic. Pe la vre-o 12 și jumătate, Landrin, și Vaillant bodicăiau pe punte, fără a scoate vre-o vorbă. Încălțați cu pantofi ca să nu facă sgomot, păreau două stafiți. Noaptea era din ce în ce mai întunecoasă.

George, se înfioră. Ceva vag, străbătut înunecul. Se opri, cu inima sărită. De odată Landrin strigă:

— La arme! la arme! Tunete! Urlete îngrozitoare răspunseră, la apelul său.

Și din toate părțile, o ceată misterioasă, Somalii năvăliră în bastiment. Țipetele lor sălbătice și repetate, adaogau la groaza acestui atac neprevăzut.

Marinarii, cari cea mai mare parte în oarba lor nepăsare, se lăseseră în voia somnului, vociferau, cântându-se unii pe alții, ca să nu fie gătuți. Două, patru, opt descărcători de revolver izbucniră, cinci sau șase negri, căzură urlând de furie.

— Pe aci! pe aci! Nema George Vaillant, în speranța de a-și aduna oamenii de pe bord.

Dar pericolul cel mai mare, era de a împușca unii pe alții.

Somali, aveau cuțite.

— Toporul, copii! comandă Landrin!

— Cine-va care să înștiințeze pe Gobert și pe Torix, ordona Vaillant.

George, abia spusese cuvintele astea, când se auzi izbucnind o fanfără. Savinen deșteptat de Ja, auzise și el înfiorătoare țipete ale salbaticilor. Ghicind ce se întâmplă, sărise din pat, peste pistonul lui, și eșind din cort, sufla în el cu furie ca să dea alarma.

Courville, Barrison și Tartyfume se postase, în fața ușei d-rei Angerolles, cari deșteptată, vroise să iasă afară.

— Nu te mișcă d-ră îi zise Savinenii, noi suntem aci!..

— Și noi marinarii, strigă Palangrotte, cu pușca în bandulieră, cu toporul într-o mână și cu revolverul într-alta, în ajutorul camarazilor.

Bianșeta, adormită lângă d-ra Angerolles, cu capul rezemat de umărul arteșei, se deșteptase și ea la sunetul pistonului. Jeana, puțin liniștită de Savinen, vroia totuși să afle de unde venia atâta sgomot.

— În sfârșit, d-lor, le zise ea. Ce se petrece? vă rog, spuneți-mi adevărul?

— D-ră, îi răspunse Stefan, ade-

vărul nu'l șlim nici noi. Este probabil că tovarășii noștri, au între-prins o luptă serioasă cu somali.

— Pentru ce nu v-ați dus și d-v., cu cei-alți, d-le, mai ales d-ta d-le Savinen, și d-ta d-le doctor?

— Mă duc, răspunse Tartyfume, vexat că-l trimitea ca să se omoare.

Și se îndreptă spre coridor, cu speranța poate, că în inocența ei, d-ra Angerolles avea să-l reclame, dar, ea îl iasă să plece.

Situația devenea înspăimântătoare. Somali se arătau pretutindeni, ne-numărați, eșind ca dintr-o furnicărie. Și în acel negru îngrozitor, când fiecare lovitură, putea fi pentru un amic, nu se cuteza a se trage focuri de pușcă, sau a se da lovituri de topor.

Urletele mai încetase, dar se părea că maceul creștea și mai îngrozitor. În mijlocul tăcerii, aveau senzația de a auzi loviturile de cuțit, intrând în carne. Din când în când, se auzea căzând un corp, ori un gemăt, aci un horcâit selbatic. Trebuia să se apere, fără a vedea măcar dușmanul. Hazardul numai proteja pe luptători. Un miros de sânge se ridica.

— Vorbiți, vorbiți franfuzeste, le strigă Vaillant, ca în masura posibi-lă să nu iovim decât pe Somali...

— Dar pe unde vor fi intrat? întrebă Palangrotte. S'ar zice că ies din navă.

În adevăr, îi simțeau că se urcă pe punte prin scări, prin toate unghiurile; saioanele, cabinele, erau pline.

Sgomotul pe care 'l făceau, dădea a pricepe că caută pe cineva. În adevăr, bandiții aceia primiseră poruncă de a fura pe d-ra Angerolles cu ori-ce preț, și cum Abu-Bakar nu știa că naufragiații se instalaseră pe platformă, el le recomandase a scotoci bastimentul de sus până jos.

Landrin, înfiorat la gândul că la cel mai mic accident putea să izbucnească dinamita, abia își păstra sângele lui rece.

Ajutorul însă adus de Palangrotte aruncă nehotărârea printre Somali. Marinarii izolați, profitară pentru a se strânge cu trupa comandantului.

Somali aveau să fie zdrobiți; Torix, sigur că nu lovea în francezi, mătura unul câte unul din salbatici.

Focurile de salve făceau altă slujbă. În acest moment Tartyfume, crezându-se disprețuit de Jeana, intra ca un nebun, strigând:

— Așteptați-mă și pe mine.

Și naufragiații văzură înaintând spre ei, alergând cu turbare în inimă și furioși, o faianță irezistibilă, în fața careia Vaillant, Landrin, Palangrotte și chiar Tartyfume, se afundară, făcând găuri sângeroase.

Torix! Ce erou! El da cu coasa literalmente.

Nici George nu rămânea mai pe jos ca viteje. Landrin era demn de ei. Cei doi meridionali se acopereau de glorie și marinarii urlau și omo-rau.

Pe când câțiva din Somali păreau a căuta mereu ceva prin cabine, războinicii lui Abu Bakar se hotărau a se retrage. Curând fu o adevărată învălmășală. Alergau unii peste alții căutând vre-o eșire. Câțiva, pierzându-și capul, se aruncară înainte, ca și decisi a fi omorâți.

Torix apuca pe rând trei sau patru și i aruncă peste bord.

Intr'un colț Vaillant și Palangrotte, atacați de o duzina de turbați, dau și în dreapta și în stânga, apărându-și viața unui altuia în mai mult de zece randuri.

Se luptara crâncen.

Victoria era completă. Panlangrotte răcnea: Trăiască Franța!

Erau orele 4 dimineața.

XII

Cea mai elementară prudență cerea să se prevadă întoarcerea ofensivă a dușmanilor, cari fără a se ști cum, intrau și ieșeau așa de ușor.

Se puseră deci în gardă până la ziuă, înainte de orele 7.

Cu durere se constatase pierderi serioase în garnizona stâncilor. Cinci marinarii fusesera uciși, iar vre-o zece erau răniți. Doctorul îi transportase în ambulanța lui.

Landrin întrebă pe Barrison, de ce el, tânăr și voinic, nu venise să ia parte la pericolele pe cari le înfruntase toată lumea.

— Mai întâi, acolo sus aveam 4 răniți cari nu stau pe trandafir; datoria mea era să nu-i parasesc. Afară de asta, dacă nu aș fi făcut astfel, s'ar fi întâmplat multe și mari nenorociri.

— A!—făcu Landrin cam sceptic.

— Raniții mei și călătorii ar fi fost poate masacrați.

— Cum?

— Două sau trei, poate și patru Somali, au parvenit, nu știu cum, a intra pe platformă,—zise doctorul.

— Este cu putință?

— Pe unul din ei l'am culcat jos. D. Courville a ranit pe cel de al doilea, fără a ști ce face; ceilalți au scăpat.

— Dar pe unde au venit?

— Nu știu?

— Pentru ce au eșit?

— Nu știu nimic.

— Cu siguranță ne au în mână, zise Landrin. Este adevărat că le-am dat o lecție bună; ei au pierdut mai mult de o sută de oameni; iar noi cinci morți și zece morți. Încă vre-o

trei-patru victorii de acestea și nu mai rămânem cu nimeni!

Și Landrin avea multă dreptate.

Din fericire nici marinarii, nici Palangrotte, nici Tartyfume, nici Gobert, nu se gândeau la asta. Fericii și bucușii de triumful lor, își serbau succesul fără modestie.

Singur Vaillant și Torix stau zămbitori la câțiva pași de d-ra Angerolles.

Aceasta istorisise emoțiile sale, spaima ei și cum Stefan și cu d-rul îi scăpaseră viața.

Taxile adăogă și el:

— Păcat că n'ați fost jos, d-ră, să fi văzut aceea ce nu ați mai văzut: ploaia de săgeți otrăvite, etc... o! păcat, zău, că nu avem un ziar în care să povestim bătălia.

Cum sfârși aceste cuvinte, Savinian se împietici.

— Ei? Ce este? — îl întrebă marsiliezul.

— Nu știu ce am în spate...

— Adevărat, uite sânge... Vino să te vadă d-rul, scumpul meu!

— D-le Tartyfume, zise Jeana Angerolles, întinzând mâna lui Savinian, dă-mi voe să te felicit de victoria d-tale și să-ți mulțumesc că ai contribuit a ne scăpa.

— O, d-ră, răspunse gasconul, aș fi înțeles dacă aș fi avut norocul să îmi sfărâm capul pentru d-voastră.

— Îmi place mai bine că nu ți-ai sfărâmat nimic, zise Jeana zămbind, și nădăjduesc că rana d-tale n-o sa aibă nimic grav.

Savinian era radios. Taxile îl luă, pe când fermecătoarea artistă întindea mâna lui Gobert, Landrin și lui Vaillant.

Tartyfume, dus la doctor, fu numai decât desbrăcat de prietenul lui Taxile. Cum îl văzu, doctorul nu mai șovăi și îi spuse:

— Dragul meu Savinian, ai fost lovit de o armă otrăvită.

— Otrăvită? Atunci sunt pierdut! răspunse gasconul.

— A! Vai de noi! — gemu Palangrotte.

— Din fericire, zise doctorul, Somalii întrebuințează la otrăvirea săgeților lor substanțe ale căror efecte știm să le neutralizăm.

— Atunci răspunzi de prietenul meu, doctore?

— Răspund, răspund, da... dacă...

— A, zise Savinian, răspunzi de mine, fără a răspunde, vad?

— Așteptați! — reluă doctorul. De zece minute caut contra-otrava, fără a o găsi.

— Și dacă nu o găsești, atunci bună seara, așa e?

— Nu, reluă Barrisson; numai că voi fi silit a scoate carnea din jurul rănei, așa de adânc însă cât va cere pătrunderea otrăveii.

— Doamne! Asta e o perspectivă. O să stau o lună de zile în pat.

— Trebuie să găsești contra-otrava, doctore, trebuie, zise Palangrotte cu oare-care autoritate.

— Eri încă era aci! Am văzut-o. Trebuie să mi-o fi furat cineva!

— Ai vorbit cui-va despre ea?

— Da, în adevăr; d-na Corniau îmi vorbea eri de frica ce simte de a fi atinsă de o săgeată veninoasă și eu i-am arătat remediul.

— Așteptați dar, zise scurt marsiliezul, alergând la d-na Sigon.

— Să știți că dacă în zece minute nu mi dați înapoi sticla pe care ai șterpelit-o azi dela doctor, veți fi spânzurată.

— Vai de mine! urlă Celesta înspăimântată și dându-se înapoi.

Taxile, fără multe fasoane, se apropie de ea, o căută prin buzunare și i luă sticla.

— Iată sticla, doctore, zise el, aducând o lui Barrisson.

— Ești scăpat, d-le Tartyfume, zise Barrisson, căci aproape toți sunt ca d-ta.

— Asta mă mai ușurează, răspunse Taxile, mândru.

— O s'o vedem și pe asta, zise Stefan, sceptic.

— Poftim, bea zece picături și nu te strâmba.

— Așa... Acum să-ți torn pe rană câteva picături.

— Dar mă arde grozav, doctore! Pot să mă culc puțin?

— Da, dragul meu; după o asemenea noapte, puțin somn nu are să-ți facă rău.

Barrisson, după ce îngrijii și lega și pe ceilalți răniți, se duse să gasească pe Landrin, căruia îi zise încet:

— Comandante, îmi trebuie apă.

— Apa, nenorocitule?

— Da, pentru răniții mei. Ce vrei să faci un doctor fără apă? Nu pot spăla rănile decât cu apă fericată. Nu mai am decât un singur borcan; peste o oră n-o să mai am nici o picătură. Și deseară? Măine?

— O, scumpul meu, ce vrei să-ți spun? Știi bine că nu mai este!

— Dar atunci? Eu nu vreau să las să moară bieții oameni!

— Ce dracu doctore, răspunse căpitanul, așteaptă să mai răsuflu! Toată noaptea ne-am bătut. Abia ne-am potolit puțin. Dușmanii ni s'au ajuns la ei. Eu nu am închis ochii de 48 de ore. Vom vorbi despre asta deseară.

— Fie, pe deseară! zise Barrisson trist.

— Te rog nu te descuraja, doctore, tocmai acum când avem nevoie de curaj. Afia că nu mai sunt decât două sticle de apă cu sodă, pe care le păstrăm pentru d-ra Angerolles și

Micșunica. Bere nu mai e de loc.

— Și pe urmă?

— O să mai avem pentru opt zile rom. Și pe urmă Dumnezeu știe. Dacă însă prevederile mele sunt exacte, staționarul dela Obock, înștiințat de cererea mea de ajutor va fi aci în curând. Este vorba însă până atunci.

Barrisson se înclină.

— Altceva, adăogă el. Trebuie să-ți spun ceva foarte grav. D-na Corniau îmi furase unul din medicamentele cele mai necesare pe coasta asta.

— Cum? Furat!

— Da. Dacă d. Palangrotte nu ar fi bănuț-o de vinovată și nu i-ar fi luat cu sila sticla intactă, opt-sprezece marinarii și cu d. Tartyfume ar fi fost pierduți.

— E teribilă această nebună năzdrăvană! Am să iau măsuri. Pe deseară!

Ziua trecu fără nici o omiscare. Marinarii dormiră, morți de oboseală, până inserat. Noaptea următoare nu fu nimic.

D-ra Angerolles luase masa la ea, în tovărășia Micșuniceii.

Cele două sticle cu apă de sodă se isprăviră, cu toate că fuseseră economisite pe cât era posibil.

Micșunichi îi era așa de sete în ziua aceea și, îngrijată, întreba mereu: „De ce ți-e sete tocmai atunci când nu ai apă?”

— Ție nu ți-e sete, Torix?

— Așteaptă, scumpa mea, mă duc să-ți aduc.

El alergă la coliba d-rei Angerolles, intra, lăsa pe Micșunica lângă pianista și îi zise acesteia:

— Fa-i ceva ca să uite; moare de sete.

Eșind de acolo, Torix ca un nebun scobori înspre vapor, acolo se păstrau bauturile, și unde Somalii gosiseră atâtea sticle.

Acolo, bravul baiat se puse să scormonească gramada de sticle, ca să vadă, cine știe? dacă în avântul lor, nu uitase vre-o sticlă.

— Una singură! una singură! D-ra Angerolles, ascultând de dorința giganticului marinar scoase din cutar cate-va bucăți de stofă zicând:

— Micșunico, vreau să-ți fac o rochie și o pălărie, vreau să te fac frumoasă! Copila uită tot într-o clipă și începe a bate din palme, agățându-se de gâtul tinerei fete, strigând bucurătoare:

— O! rochiță! Ce fericire!

Intr'un colț, Jă, grav, și pe gânduri, bunul negru, vazuse pe Bianșeta și pe Torix vorbindu-și încet.

(Va urma)

Toți abonații la „ZIARUL CALĂTORIILOR”

Participă cu începere de azi, la următoarele mari și de valoare premii:

1) O sobă «Godin» No. 3, cumpărată de la cunoscuta casă : Industria Metalică «Marcu», B-dul Elisabeta, No. 5.

2) Una pușcă fină de vânătoare, cu 2 țevi, cal. 12, din vechia și renumita fabrică Pieper Bayard.

3) Un pistol automat de buzunar, Pieper-Bayard, modelul cel mai nou, fiind de calibru mare, 7.65, însă format redus, foarte portativ.

4) Una carabină de mare precizie, cal. 22, Pieper-Bayard, semi-automată.

Toate aceste 3 arme sunt cumpărate de la marele magazin B. D. Zisman, 44, calea Victoriei, furnizorul Curții Regale.

5) Una oglindă mare venețiană de cristal ;

6) Una măsuță de toaletă, cu oglinzi de cristal ;

7) Una mașină de cusut de mână ;

8) Două frumoase tablouri.

Toate aceste 5 obiecte sunt cumpărate de la marele magazin de mobile Marco Dattelkremer, str. Carol, No. 62.

9) Una pendulă de birou ;

10) Una chisea de argint de China, foarte frumoase obiecte, cumpărate de la magazinul de încredere Schmith & Stratulat, calea Victoriei, 53.

11) Un gramofon perfecționat ;

12) Una mandolină, din lemn de palisandru, ornată cu sidef, cumpărate de la marele magazin de muzică Jean Feder, calea Victoriei, 54.

13) Una fructieră, argintată și aurită, cu 12 cuțite pentru desert, aurite, cumpărată de la cunoscutul magazin de bijuterie Th. Radivon, B-dul Elisabeta, 9 bis.

14) Una toaletă de bambu veritabil, cumpărată de la bine asortatul magazin de mobile de trestie și bambu, D. Litmann, strada Lipscani, No. 3.

15) O duzină crema «Flora».

16) O » săpun «Flora».

17) O » pudră «Flora».

18) 2 ceasornice de argint, pentru bărbat.

19) 5 abonamente pe 6 luni la ziarul umoristic «Veselia».

20) 5 abonamente pe 3 luni la ziarul «Universul literar».

Toate aceste frumoase premii se oferă cu începere de azi, prin tragere la sorți, abonaților «Ziarului Călătoriilor».

Prețul abonamentului: Lei 5 pentru un an, Lei 2.60 pentru 6 luni.

NOUILE MARI PREMII

OFERITE DE ZIARUL

„UNIVERSUL“

ABONAȚILOR SĂI, CU ÎNCEPERE DE ASTAZI:

O NOUA VILA LA SINAIA

«Vila Theodora», construită anume pentru tragerea viitoare, pe strada I. C. Brătianu, în poziția cea mai splendidă din localitate

Un salonaș modern

compus din: o canapea, două fotoliuri, patru scaune și o masă de mijloc, foarte elegant, cumpărat dela fabrica de mobile de artă I. Brezoiu, calea Rahovei, 50, unde se găsește în permanență o bogată și aleasă expoziție de mobile de toate genurile

UN DORMITOR DE BRONZ

de mare valoare, cumpărat de la Industria metalică «Marcu», Boulevardul Elisabeta, No. 8.

O GARNITURA DE MOBILA PENTRU INTRARE

compusă din o canapea, patru scaune, două fotoliuri și o masă cumpărate de la cunoscutul magazin de mobile de trestie și bambu Littman, strada Lipscani, No. 3.

UN DORMITOR DE LEMN FIN

construit în marea fabrică de mobile de lemn Marin V. Ganea, șoseaua Mihai-Bravul, No. 37 și strada Șerbănică, No. 10.—Sucursala calea Victoriei, No. 107.

O SCOARTĂ ROMÂNEASCĂ ȘI O BLUZĂ (IE) DE MĂTASE

de la Bazarul Național de țesături românești de sub conducerea doamnelor Cosco și Duțescu, calea Victoriei, 110, cel mai efin și mai bine asortat magazin în toate felurile de lucrări românești de pânză, lână și mătase

UN SALONAȘ DE BAMBU

cumpărat de la cunoscuta fabrică de mobile în acest gen E. A. Pucher, calea Victoriei, No. 148.—Sucursala Boulevardul Elisabeta, No. 18, «La Cometa Haley».

O DORMEZĂ, DOUĂ FOTOLIURI ȘI UN PARAVAN ARTISTIC

lucrate în vechiul atelier de tapițerie Ioan Niculescu, strada Câmpineanu, No. 31.

O pendulă de stejar afumat și o tavă argintată, cumpărate de la magazinul de încredere Schmidt & Stratulat, calea Victoriei, No. 53.

O bicicletă, o pușcă de vânătoare și un pistol automat, cumpărate de la marele magazin de biciclete și arme B. D. Zissmann, calea Victoriei, No. 44.

Un gramofon, o vioară, un flaut și o harmonică, cumpărate de la cunoscutul magazin de muzică Jean Feder, calea Victoriei, No. 54.

1 pendulă de perete și 6 lingurițe de argint suflate cu aur, cumpărate de la cunoscutul magazin «Ceasornicaria Colței».

O splendidă rochie albă, lucrată artistic în ajururi.

O dormeuză, 2 fotoliuri și un paravan artistic, lucrate în vechiul atelier de tapițerie Ioan Niculescu, strada Câmpineanu, No. 31.

Un ceasornic de aur cu trei capace pentru bărbat

1 brățară de aur 14 kt. cu 5 perle fine.

2 ceasornice de aur pentru doamnă.

1 inel de aur cu rubin pentru bărbat.

1 pereche de cercei cu diamante și rubine Capuchon, de o mare valoare.

O frumoasă și prețioasă broșă.

1 inel de aur 14 kt., pecetar pentru bărbat.

6 ceasornice remontoir de argint cu câte 3 capace

1 ceasornic de metal emailat.

1 binoclu fin, 6 ceasornice remontoir de metal.

1 elegantă compotieră argintată de mare valoare.

50 cutii de cremă, pudră și săpun «Flora» în cutii speciale făcute anume pentru abonații noștri.

2 aparate economice de încălzit inventate de d. nu căpitan Castano.

20 plachete argintate reprezentând fotografiile Regelui și Reginei, comandate anume pentru premii.

Toți acei cari se abonează cu începere de azi mai primesc gratuit și un volum din: Memoriile Regelui Carol I.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

ȘI AL ÎNTÂMLĂRILOR DE PE MARE ȘI USCAT

COSTUL ABONAMENTULUI

Lei 5.—Pe un an în toată țara

« 2.60 » 1/2 « « « « «

Redacția și Administrația

No. 11, Strada Brezoianu, No. 11.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

Apare odată pe săptămână

— MARȚA —

După ce o legă, o lovi cu măciuca. — Vezi pag. 4952.

ABONAMENT

LA

"ZIARUL CALĂTORIILOR"

Pentru 1 an 5 lei; jum. an 2.60

MĂCIUCA

Era un ciomag frumos, pe care și-l țineau chiar el din pădure, pe platoul Djebel, unde se dusese să și strângă turmele, căci vremea la el în munți începuse să se sice. Cu multă plăcere își netezise și lătarise la loc buna lui măciuca, cu vârfulul ascuțit și de a căreia țâră Mussa era mândru. În mâinele lui ea era o armă adăvănată, pe care o mănusa cu multă ușurință. În lungul drum care duce în pre-Sahel, unde era dualul lui, tânărul Chaonias avusese ocazie să omoreze un epure din fugă.

Tatăl lui era șeful unei mici obștii de 12 colibe, unde toți—cu toate că nu erau sinceri—se susțineau și împărțeau aceleași bucurii, aceleași dureri și aceleași interese, pe cari de altfel legătura de rudenie le strângea și mai mult.

Mama sa, o Beraberă de pe marele Atlas, îl crescuse la adăpostul tuturor raselor cu moravuri atât de deosebite unele de altele.

De aceea, ori de câte ori o afacere însemnată trebuia a fi tratată, fie cu triburile din năuntru sau cu cei din Casabianca cea albă, care se vedea răsărind ca o floare între covorul vargat al șesului și câmpul azuriu al mării,—pe el îl însărcina s-o rezolve. Pentru acest cuvânt șeikul evita de a-l face să ia parte la campaniile de pradă, atât de placute unui marocan, fie el Arab sau Chaonias.

Până aci fusese un trimis necompromis.

Timpul semănatului apropiindu-se, șeikul Abdallah zise fiului său Mussa:

— Du-te la El-Amrah, care locuiește la Casabianca, lângă piața Târgului, și cere-i două saci de orz pentru semăntură. El îți va face o «cartă» (hârtie de recunoaștere) pentru trei saci, pe cari îi vom da înapoi la recolta viitoare.

Călare pe măgarul lui, armat cu frumoasa sa măciucă, pe tot drumul, sau mai bine, pe poteca care duce la Casabianca, fredonând un cântec plângător și cam pe nas, în treapătul ușor al măgarului, Mussa își aminti de frumoasa Ouada, fiica lui El-Amrah, pe care o văzuse în copilărie, în vizitele pe cari le făceau rudelor din partea despre Djebel.

În cea din urmă oară când se văzuseră, ea avea 10 ani, iar el 14, și deși bogată și frumoasă și deja cochetă, ea zâmbise umilului și săracului Chaonias și-i făcuse, lui și mamei sale, toate ono-

rurile în frumoasa locuință de pe țărmul Meja.

Acum trebuie să fie o adevărată femeie, în toată frumusețea celor 18 ani ai ei. Mussa se gândea prin ce mijloc, prin ce șiretlic o va putea vedea, pentru a-i vorbi și a se apropia de ea.

În seara aceleiaș zile, Mussa își lua bună ziua dela El-Amrah, cu cei doi saci de orz și cu toate bine-cuvântările lui Allah pentru el și toată familia lui.

La eșirea din oraș însă, în loc de a-și urma drumul în spre munte, el se grăbește a ajunge caravanseraiul. Își îndreptează măgarul unui păzitor și se reîntoarce spre locuința Ouaddei. Profitând de lipsa stăpânului, intră în casă, unde se ascunse, așteptând împrejurări mai prielnice.

— Vai, el nu putea crede că El-Amrah știa să și ascundă fiica tot așa de bine ca și tezaurile lui!

Când se făcu noapte, Mussa se strecură ca o umbră spre odaile femeilor.

Dar bătrâna care era însărcinată cu paza, zărindu-l, începu să țipe. Numai decât se adunară mai mulți oameni cari, crezându-l hoț, îl d-zarmară de prețioasa lui măciucă și-l duseră în fața cadului, care îl condamnă să primească 25 de lovituri de măciucă la talpile picioarelor.

Execuția acestei sentințe avu loc a doua zi dimineața chiar în curtea casei lui El-Amrah, în fața slugilor, a femeilor și a Ouaddei care, fără milă pentru nenorocit, nici nu-l recunoaște și lasă să se săvârșască până în sfârșit martiriul bietului Mussa. Când i se deslegară picioarele de stâlp, îi mai puseră pe rani oțet și sare și-l asvârliră în drum.

Sauș-ul care i slujise de călău îi dete măciuca plină de sânge, zicându-i ironic:

— Tine, păstrează-ți-o ca amintire. Poate că vei mai avea nevoie de ea!

Căți-va compatrioți milostivi îi legară rănile, după ce le unseră cu untdelemn, îl puseră pe măgar și-l duseră la dualul său.

Bătrânul șeik, aflând cele ce se întâmplase, își simți vinele de pe față umflându-se și inima lui de bandit și de Chaonias striga răzbunare contra lui El-Amrah și contra celor din oraș.

Puțin mai târziu, alte noi evenimente se produsera la Casabianca: câțiva europeni fiind găsiți asasinați, un număr oare-care de soldați, comandați de un căpitan de vapor, intrară în oraș și ocupară consulatul Franței și al Casabianului.

Profitând de aceste turburări, Chaonias-ii, excitați de șeful lor, navaliră asupra orașului și-l prădară. Singurul cartier european și câteva case europene de pe malul mării, cari au fost apărate de soldații francezi, putură ține piept acestui atac neprevăzut și locuitorii lor scăpară dela o moarte sigură.

Șeikul Abdallah și fiul său, Mussa, erau în fruntea devastatorilor. El-Amrah abia avu vreme să organizeze o mică a-

părare. Casa lui fiindu-i prădată și incendiată, el se refugia, împreună cu fiica și femeile sale, într-un loc dosnic, unde își ascunse comorile. Fură însă găsiți de Abdallah și fiul său.

Șeikul îi cruță viața în speranța unei mari despăgubiri.

În timpul acesta Mussa ridică de jos pe Ouadda, care era mai mult moartă decât vie, asigurând-o că nu i se va întâmpla nimic neplăcut. Prin cuvinte blânde, abia șoptite la ureche, o decise a fugi cu el departe de acele scene de grozăvie și carnagiu, cari se succedară încă două zile în orașul arab Casabianca.

O așeză pe un măgar, iar el, încălcând pe un cal, plecară. Încercătoare, Ouadda urmă ceasuri întregi pe acela pe care îl credea protectorul ei: și pe când în depărtare roșiaticul apus de soare se amesteca cu flacăra incendiului ei urcau coasta platoului deșert, în mijlocul căruia se ridicau fânețele.

Acolo Mussa făcu un bordei în care instală pe Ouadda, spunându-i vorbe blânde și dulci de îmbărbătare. După ce împiedică cele două animale, scoase șeaua de pe cal și o duse înăuntru spre a-i servi de scaun. Își puse apoi pușca într-un loc sigur și desprinzându-și măciuca care cu câte-va săptămâni mai înainte servise la execuția lui, i-o arată Ouaddei și-i zise în ton dulce și blând:

— Draguțo, frumoaso și mai dulce de cât toate, recunoști tu măciuca asta?

Ouada, sfioasă, nu răspunse. El reluă:

— Fără îndoială, iubita sufletului meu, vâlul te împiedică spre a mă vedea.

Și ridicând vâlul tinerei fete, îl aruncă la spatele ei.

Un moment contemplă ovalul limpede al feței, ochii lucitori, perlați de lacrimi, gura ei frumoasă, pielea albă și inelele parului ei auriu.

Încremenit, fără ca unul din mușchii obrazului lui bronzat să se miște, el se lupta cu admirația și răzbunarea lui.

Răzbunarea însă fu mai tare.

— Privește măciuca asta, care este încă pătată de sângele meu. Trebuie să-ți aduci aminte de chinul meu, din curtea tatălui tău. Tu nu ai fi avut de zis de cât un singur cuvânt, ca să nu mai mă lovească; prin deschizătura valului tău însă, ți-am văzut ochii licărind, și strălucind de mulțumire. Cu toate acestea, tot am suferit din cauza amorului meu pentru tine; de când te-am văzut la Meja, nu ți-am putut uita zâmbetul, și ca să te revăd, și să-ți vorbesc, mă ascunsesem în casă. Dar am fost tratat ca un hoț, disprețuit, și pedepsit ca un rob, asvârlit în ulița ca un câine, și în sfârșit, renegat de tine, care odinioară mă primiseși cu atâta dulce prietenie.

Tânără fată citi în privirea pretinsului ei salvator, toată ura care o cuprindea. Atunci, perdută, sprintenă ca o gazelă, dintr-o săritură, căută vre-o eșire ca să fugă, strigând să-i vină în ajutor. Dar, întocmai ca un tigrul, care se a-

runcă asupra pradei lui, Moussa o apucă numai de cât și o prinse. Ca s'o împedice de a mai fugi din nou, o leagă de picioare de un stâlp. Ea se roagă ca un copil:

— Iartă-mă Moussa! Iertare! Tatăl meu îți va plăti.

El își scoate burnuzul după el, își sumete mâinile, și armat cu măciuca lovește ca un ocnas. Corpul ei îndoit de durere, svârcolindu-se, la fie-care lovitură scoate câte un răcnet sălbatic ca o fiară. Apoi, încetul cu încetul acest răcnet se slăbește, până ce se stinse într'un suspin înăbușit.

La a 10-a lovitură Ouadda, leșinată, rămase nemișcată și mută.

Vroind să își guste răsbunarea complectă, ochi pentru ochi, dinte pentru dinte, Monssa se oprește și așteaptă punându-și lângă el instrumentul de supliciu.

La Casabianca, sub loviturile torturii și a amenințărilor de moarte, El Amrah puțin câte puțin descoperise secretul ascunzătoarei comorilor lui; dar pusesse ca condiție în hârtia pe care l silise a iscăli, ca flica sa, (pe care i-o furase Moussa) să i fie adusă vie și nevătămate. În acea hârtie, El Amrah recunoștea că dedese pe Ouadda, în gaj Șeikului, pentru o datorie de familie, o moștenire întoarsă și care revenea, urmând obiceiul berber, Myriamei, soția șeikului și mamei lui Moussa. Ouada rămâne deci, prizoniera șefului chaoniaz, până la vârsarea sumei de 20.000 douros, valoare prețuită în proprietatea după țarmul Méja. Martori din amândouă părțile, iscălise acest act antidotal de împrejurare. Acest act scris, El Amrah, jumătate mulțumit, jumătate silit, plecă cu banda spoliatorilor lui, în căutarea fii-sei, a cărei viață, i se părea lui, că e asigurată prin fagăduiala celor 20.000 de douros.

Pe data ce și regăsea copila, știa el ce face pentru a răscuci gâtul chaomișilor și a se răsbuna de ei.

În drumul lui, Abdallah, cugetă la sfârșitul mizeriilor lor. Cu 20.000 de douros, sunați pe multe, va putea să și facă pelerinajul său, la Meca, să cucerască titlul de *hadji*, și să devină personagiul cel mai însemnat din tribul lui.

Va avea un țarm fortificat, și de acolo va putea să răscumpere comercianții și călătorii cari vor intra pe pământurile lui. Populația dimprejurimi îi va plăti un impozit de protecție. Va fi marele senior care merita să fie. Cu gândurile aceste de speranță, grăbește mersul cavalerilor săi pentru a se lua după urma fiului lui, care pentru un moment ține cea mai bună parte a acestei averi, și riscă poate a o pierde.

Aurora se arăta la Orient, când ajunseră în ținutul lor. Șeikul se infuriă rău de tot, aflând că nici fiul lui, nici prizoniera sa, nu apăruseră în ținut. Atunci, fără a se mai odihni, urmat de

El Amrah, și de câți-va din cavalerii lui, reîncepu vânătoarea după fugarii.

Deteră în sfârșit de niște urme, și întind pașii pe platou în spre mijloc unde se afla un bordei, zărind fumul care eșea pe coș, văzură că sunt pe cale bună.

La un semn al șeikului, trupa se opri. Cu multă băgare de seamă un om se scobori după cal, dete hățurile unui camarad, și furișându-se pe la spatele tufișurilor de palmieri și zmochini, se apropie cu multă luare aminte de bordeiul misterios.

La un semn al omului, toată banda o pornește la galop și sosește în fața bordeiului.

Ouadda lungită jos pe pământ numai da semn de viață. Moussa cu ochii rătați, aplecat pe ea, ține încă în mână dreaptă măciuca plină de sânge. Râzând ca un nebun își arată crima nouilor sosiți.

Pe când groaza, uimirea și ciuda oprese pe toți tovarășii lor încremeniți pe loc, El Amrah, dintr'o săritură ajunge pe omorătorul copilei lui, îi smulge bațul și cu o lovitură strașnică la cap, din al cărui creier singele țâșnește, îl culcă la pământ. Apoi cu o putere supra-omenească infinge în corpul lui Moussa o țandără din măciuca frântă ascuțită care l țintuește pe iarba plină de sânge.

CĂLĂTORII ÎN ARDEAL

Pe valea Poșăgii

Văile laterale, de la Sălciva în jos, ce se deschid la stânga spre Arieș se pare că ne invită tainic a pătrunde în sânul lor. Ele au un fel de atracțiune asupra călătorului, atracțiunea necunoscutului, căci ele rămân tainuite pentru ochiul călătorului, ce trece pe calea de pe Arieș, de unde numai o mică parte, gura lor, ne cade în preajma vederei. Trebuie să străbatem pe ele în sus, ca să ne putem desfăta în lumea de stânci sălbatice și de coaste prăpăstioase, ce le împrejmuesc și le însoțesc, departe de la obârșie până la Arieș.

De la Sălciva în jos cea dintâi este valea Poșăgii. În ea, trecând pe lângă casarma de jandarmi, sosim în curând la comuna Poșaga-de-jos. De la sat în sus valea începe a fi tot mai romantică, trecem pe lângă stânci de forme variate și pe lângă priveliști pitorești. Nu peste mult ne vin în cale stânci pleșuve de calciu, cu laturi prăpăstioase. La poalele acestora dăm la un loc de două izvoare interesante. Unul este pe malul stâng al văii și poartă numirea de *Feredeau*. Apa lui în timp de iarnă e caldă, iar vara e rece,

ceea-ce provine din compoziția văroasă a terenului; ea conține mult var și poporul crede că are putere vindecătoare, de aceea i-a dat numele de baie (*feredeau*). Une-ori izvorul e slab, dar alte dăți apa isbucnește cu tărie și în mare cantitate din adâncimile pământului; aceasta se întâmplă de obicei odată în decurs de 24 de ore.

Mai interesant e însă celalt izvor, aflător pe partea dreaptă a văii, în aretul *Feredeului*, la o înălțime de abia o jumătate de metru peste fața apei din riș. Apa acestuia ese în anumite intervale, însoțită de un urlet suteran, apoi dispare, ca peste puțin să isbucnească din nou; curgerea ei ține cam un pătrar de oră, apoi înceată. Mai întâi ese puțină, o rază subțire, apoi tot mai multă, oprindu-se iarăși pe încetul. Acest fenomen să repetează tot la 10—20 minute, dar când e secetă mare trec și intervaluri de 40—50 minute, până ce isbucnește apa. Ea este rece, având temperatură de 7 gr. și e curată și vecinică să renoește, ca lacrima stoarsă de dor și bănat. Căci apa ce isbucnește nu este altceva de cât lacrimile unui mândru ciobănel, ce plânge după iubita sa pierdută.

În vreme ce așteptăm ca apa să se verse din nou, călăuzul nostru din Poșaga ne povestește întâmplarea tristă a ciobanului.

A fost odată ca nici odată — așa spune el — a fost pe valea Poșăgii o fată frumoasă, ca ruptă din soare, cu ochii negri ca mura și cu fața albă ca spuma laptelui. Ea era fată de păstor și păzea adese-ori turma tătăne-său pe valea Poșăgii în sus. Tot atunci trăia pe aici un tânăr cioban, înalt și zdravăn, ca bradul de munte, în cât multe căi și potecuri ar fi trebuit să calci, ca să dai de un voinic asemenea lui. Voinicul cioban și tânărul păstoriță s'au îndrăgostit foc unul de altul și ar fi voit să și jure credință la altarul Domnului, căci zău, spunând drept, bine s'ar fi potrivit și Doamne, o pereche mai potrivită nici că ai fi putut găsi în rotogolul acestor munți. Dar se vede că în cartea soartei le-a stat scris altcum. Tatăl fetei, un moșneag îmbătrânit în zgârcenie, n'a voit nici să auză de dorința tinerilor îndrăgostiți și a alungat din casa sa pe voinicul cioban ca pe un nemernic. Căci vedeți d-voastră, ciobanul era sărac lipit, iar bătrânul avea stare bunăsoară. Și ciobanul s'a dus, a pribegit în lume, fără să știe suflăt de om despre păsurile lui. La câți-va ani, când s'a întors c'o turmă de oi, pe care și-a agonisit-o, iubita sa, frumoasă păstoriță zăcea astrucată în mormânt. A omorât-o dorul, s'a uscat pe picioare, cum se usucă floarea lipsită de rouă, iar la capul mormântului i-a crescut un brad frumos. Ciobanul și-a făcut din el un fluer și cânta

seara la mormânt doine atât de înduioșătoare și de jalnice, de ți se rupea inima ascultându-le. Iar în urmă n'a mai putut purta durerea ce-i apăsa sufletul chinuit și de dor și de bănat s'a împietrit, s'a schimbat în stană de piatră, care și azi scoate gemete dureroase și varsă lacrimi după iubita pierdută...

Așa s'a făcut izvorul (isbuc) acesta, care dă urlete și varsă din când în când apă curată ca lacrima stoarsă de dor și de bănat... De aceea se crede că ea are putere fermecătoare. Cine își spală fața în apa aceasta, în noaptea de Sânzăiene, nu va fi înșelat nici când în iubirea sa.

Izvorul acesta este un frumos izvor intermitent, de cari se află de obicei în terenul de calciu. Ele au câte un basen suteran, în care se scurge apa prin crăpăturile stâncilor și când suprafața ei ajunge la înălțimea gurei izvorului, se varsă la lumina zilei. Intervalurile atârână de la cantitatea apei ce se adună în basen.

Incepând de la acest izvor, pe malul drept al vălei (în stânga noastră), se înalță culmea *Leașului*, care se estinde până la Muntele-Mare. Coastele lui sunt acoperite cu bogate păduri cari se exploatează. Mai sus pe țărmul stâng (în dreapta noastră), se apropie de vale coastele *Vulturesei*. Printre stâncile prăpăstioase ale acestor munți sosim la cele dintâi case ale *Belioarei*, o parte a *Poșagei* de sus. *Belioara* se estinde împrăștiată pe valea de asemenea numire, care este un crac din acele ce alcătuiesc valea *Poșagei*. Afară de ea cele mai de frunte sunt: Valea *Leașului* (numită și valea *Cortestilor*), care vine din muntele *Leaș*, apoi Valea *Ienceștilor* și valea *Săgăcei*, care își are obârșia pe coastele *Muntelui-Mare*.

Pe văile acestea, printre stânci uriașe și coaste acoperite în parte mare cu păduri de fag, se află răslețite, singurate sașii în grupuri casele, cari toate la oaltă sunt cunoscute sub numirea de *Poșaga* de sus. Poporul însă le numește separat, după valea în care se află așezate. Astfel, cele de pe valea *Leașului* și a *Ienceștilor* formează satul *Orești*; cele din valea *Săgăcei* alcătuiesc *Săgăgia*, care se întinde mai afund în munți pe la poala *Muntelui-Mare*, iar mai în jos e satul *Belioara*. Fiecare din ele formează o comună bisericească deosebită, cu școală și biserică proprie.

Scărișoarele

De la *Belioara* în sus valea se strimtează, și ne înfățișează cele mai diferite forme de stânci. După o oră de călătorie ne aflăm în fața colosului de munte al *Scărișoarelor*, cu stânci uriașe, cari se înalță înfiorător în fața noastră. *Scărișoarele* sunt brăzdate în mai multe locuri prin curmături adânc,

formate de puluoaie, căci isvoare și caderi de apă nu se află printre crăpăturile lor. Ele au de toate părțile pereți de stâncă prețipși ici-colo cu trunchiuri de formă piramidală. Pe latura din spre miază-noapte, coastele sunt acoperite cu pădure de brazi și fagi, printre cari se așterne o potecă în sus spre culme. La răsărit pădurea e rară și stâncile devin tot mai țepișe, dar cele mai înfiorătoare stânci ni-se înfățișează pe latura de către miază zi. Aceste se coboară drept în vale, cu pereți verticali și prăpăstioși, pe cari nu se mai vede nici un fel de verdeață. Poalele lor sunt spălate de undele *Belioarei*, ce grăbesc spre miază-zi în valea *Poșagei*.

Culmea cea mai înaltă a *Scărișoarelor* este de 1385 m. Urcarea pe creasta ei e anevoioasă, dar panorama de munte, ce ni-se deschide de acolo jur împrejur, până în mari depărtări, este admirabilă.

Capătul de către miazăzi-apus al *Scărișoarelor* e alcătuit din trei piscuri puternice, anume la mijloc e piscul *Belie*, de la care spre răsărit se înalță vârful *Negrilă*, iar spre apus, eșit mai în afară, *Colțul Bleanțului*. În coasta *Beliei*, sus în spre vîrf se află peștera *Belioarei*, a cărei intrare întunecată se zărește de departe din vale, asemenea unei guri de balaur. Peștera are mai multe încăperi, dintre cari una după forma ei se numește *Coș*. Ele au extensiune mare, așa că în cuprinsul lor pot încăpea mai multe mii de oameni. Fiind peștera această așezată sus și înconjurată de două părți cu pereți de stâncă ai *Negrilei* și *Colțul-Bleanțului*, ea are forma unei cetăți întărită de la natură și de aceea se mai numește de către unii și „cetatea „*Belioarei*“.

În cetatea aceasta naturală se refugiau dinaintea prigonirilor locuitorii din împrejurime și voinicii de codru, cari cutreerau odinioară munții și pădurile străvechi. În vara anului 1849 asemenea s'au scutit aici *Românii* din satele de la poalele *Scărișoarelor*, dinaintea urgiei cetelor ungurești, cari au prădat și au pustiit prin foc *Segăgia*, *Belioara*, *Orăștii*, *Runcu*, *Lunca* și comunele de pe valea *Ierii*.

De peștera *Belioarei* și peste tot de *Scărișoare*, în coastele cărora se mai află peșteri sau borte, este legată tradiția despre „*craiul Bela*“. Se zice anume, că în vremile de demult peste *Ardeal* era mare *craiul Bela*. Acest *crai* avea mari bogății și băi de aur în tot *Ardealul*, dar cele ce le avea în *Scărișoare* făceau capătul la toate. Aci avea el și „căsămanturi“ (casemate) pline cu scumpeturi și locul șteampurilor, în care se măcina peatra auriferă scoasă din băile lui *Bela*, cred oamenii, că se cunoaște și azi la *Sciolne* (unde e loc de fânat). Se zice, că „hoancele“,

(ridicături și gropi) de aici ar fi urmele acestor șteampuri.

Din bogățiile sale *craiul* trebuia să dea dare împăratului pe fiecare an cătane și câte o miertă (ferdelă) de galbini. După ce s'a întărit *Bela* n'a mai voit să dea darea. Împăratul a trimis împotriva-i pe fiul său, care însă necunoscând toate cotiturile din acești munți, căzu în prinsoare la *Bela*. Acesta porunci să-l ucidă și apoi îl umplu cu paie și-l trimise la împăratul.

Știind însă ce are să pățească, *Bela* nu mai așteptă sosirea împăratului ci adunânduși toate bogățiile, intră cu ele cu tot în o hortă și se ascunse în adâncimile pământului, astupând intrarea cu pietri și gllii. Pe unde a fost această intrare nu se știe, dar se zice că *craiul* a pus să o străjuiască patru draci, ca nimeni să nu poată intra în lăuntru. Se spune mai departe, că în ziua de *Rusale* un om ar fi aflat peștera deschisă și a intrat în ea. Aici a văzut pe *Bela* șezând la masă, cu capul răzimat pe mâini; el stătea nemișcat, căci era schimbat în peatră. Împrejur de el erau buți cu vin, grămezi de galbini și prin cuiere vase de aur. Omul a luat un pumn de galbini și a voit să-i ducă, dar n'a putut, căci o putere nevăzută l'a silit să pue galbini îndărăt de unde i-a luat...

Se crede, că *Bela* are să învie de odată cu *Alexandru-cel-Mare*.

S'ar părea, că de la numele *craiului Bela* se derivă numirea „*Belioara*“, care adusă în combinație cu cuvântul unguresc „*Belavara*“, a rinsemna „cetatea lui *Bela*“. Trebuie însă să observăm, că mulți, cari povestesc tradiția de mai sus, nu fac amintire despre numele *craiului*, iar numirea *Belioara* poate să fie un diminutiv de la *Belie*, (din rădăcina slavonă *bjel*-alb-suriu, cum sunt stâncile de aici).

RARITĂȚI ZOOLOGICE

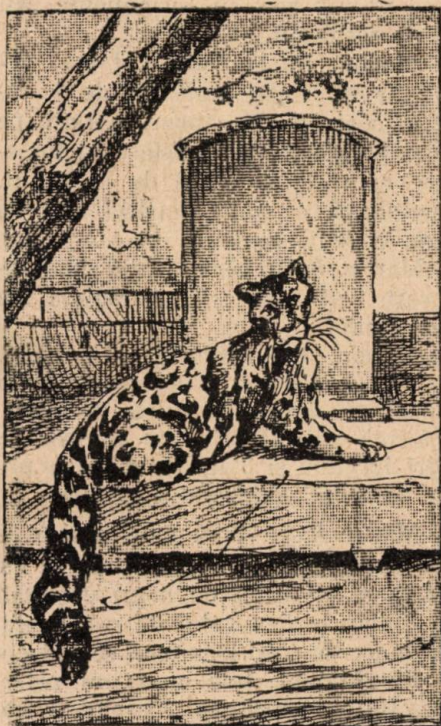
FELINELE DIN AFRICA CENTRALĂ

Nu trece an în care să nu se descopere în interiorul Africei mamifere de speță necunoscută. De curând chiar, un explorator a semnalat existența unui animal care va îmbogăți nomenclatura deja destul de variată a felineilor. Este un foarte grațios carnivor, care pare să fie rudă de aproape cu leopardul, de care totuși diferă prin mărime și prin alte detalii.

E aproape de grosimea unui câine de vânătoare. Blana îi este admirabil colorată de benzi și pete ca de catifea neagră, care se detașează armonios pe un fond mai limpede. Coada este de o formă absolut de remarcant.

Aproape tot așa de lungă cât corpul, este deasă și stufoasă și dă foarte mult aparența coadei de pranteă. Nu

Acest felin, a cărui blană e "admirabil colorată, a fost prins în pădurile Congului

care a fost adus în Europa (acela a cărui fotografie o dăm și noi) s'a domesticit cu înlesnire.

Celalt specimen de felin, a cărui fotografie o publicăm, are altă înfățișare, cu totul diferită.

Pe când congenerul său are blana dungată la fel cu a tigruului, el e dungat ca o panteră sau ca un jaguar.

Capul îi este mai rotund și expresiunea feței mai feroce.

Locurile pe unde trăesc sunt de altfel separate prin toată lărgimea continentului african, căci pe când unul se găsește pe coasta occidentală, celalt a fost descoperit în Uganda.

Cititorul cărui îi place să-și dea seamă de tot, va întreba însă cum a putut fotografii să facă pe aceste fiare să pozeze?

Vom arăta mijlocul la care a recurs naturalistul spre a obține rezultatul dorit.

D. Cherry Kearton, autorul acestui instantaneu și al altor fotografii asupra faunei africane, e un om în-sufletit de dorința de a-și îmbogăți colecția sa de clișeuri.

Mănat de dragostea aceasta, anul trecut a plecat în Africa centrală și a construit în păduri cabane de foi în care se închidea cu aparatul, după ce presăraseră pe afară bucăți de carne proaspătă.

Felinul acesta are blana pătată ca a jaguarului

posedăm decât foarte puține detalii cu privire la acest grațios animal, care trăiește între coasta africană și pădurile Congului. Singurul specimen

Fiarele mirosind, se apropiiau, mâncău și la siestă ochiul de sticlă al unui aparat le prindeau.

Vetor.

GREȘELI DE GEOGRAFIE

Se crede că se învață bine de tot geografia și totuși se întâlnesc la fiecare pas atât în ziare, cât și în convorbirile oamenilor celor mai „luminați” mari și ciudate greșeli geografice.

Am citit zilele astea că Hadramantul e în Caucazia, când el e în Arabia, pe aproape de golful Persic.

Henry Durand, în „Revue scientifique” ne dă o listă lungă de cele ce i s'a întâmplat să întâlnească mai des în Franța.

Așa, cam toți cred că Americile cele două se întind pe un meridian, cu coasta lor apuseană, deci de la miez-noapte la miez-zi. Și cu toate astea, America de miez-noapte e mult, foarte mult mai la apus de cât cea de miez-zi. Dacă ai întreba pe cineva: New-Yorkul ori Valparaíso (Chili) e mai la răsărit, ți-ar răspunde că New-Yorkul e mai la răsărit și când colo e din potrivă, deci, meridianul portului chilian e mai aproape de al nostru de cât al New-Yorkului.

Dela Capul Verde (Senegalia) până la Capul Roca (Brazilia), e abia a treia parte din depărtarea de la Hamburg la New-York. Acolo i-ar trebui unui vapor bun numai două zile spre a trece Oceanul.

Cine-ar crede că după ce se va dura calea ferată transsahariană, c'o ramură Saint-Louis în Senegalia și alta la Tanger și Ceuta, va fi cu puțință a trece în America dela Paris, prin Gibraltar, Saint Louis, Rio de Janoro, plutind numai două zile pe Ocean.

Tot astfel se crede că Italia se întinde de la miez-noapte la miez-zi, când în adevăr e de la Nord la S.-Est. Intre punctul cel mai apusean al Italiei (Bardonnèche) și Otranto cel mai răsăritean, e mai mare deosebire de longitudine decât între răsăritul și apusul împărăției germane.

Tot așa de mari și de multe sunt greșelile în privința latitudinilor geografice. Câți știu că New-Yorkul se află pe aceeași paralelă cu Neapolul și Washingtonul pe a Lisabonei, San-Franciscul pe a Tunisului și New-Orleans (Florida) pe a Cairului? Își dau mulți seamă că Tariful (Gibraltarul) și Matapanul (la Morea) se află mai la miez-zi de cât Algerul și că latitudinea lor e aceeași cu a culmilor Himalaei?

Ba și mai rău: Cine știe că Lizard (cap la Anglia) se află pe paralela orașului Mainz din Germania, ori că Londra e mai la miez-noapte de cât Bruxelles?

Mai nimeni nu știe că Berlinul e pe același paralel cu Petropavlosc, capitala Camciatcei și Bruxelles e mai aproape de pol de cât Vladivostocul și are latitudinea mijlocului insulei Sahalin.

De asemenea cine își dă seamă, că Lionul e pe paralela Milanului, că Toulouse e mai la miez-zi de cât Florența, Barcelona mai la miez-zi de cât Roma și Neapolul mai departe de equator de cât Madridul?

Iată ce însemnează a nu învăța geografia pe glob artificial, ci pe hărți despărțite și fără a căuta să ne dăm seamă de lucruri.

LUCIEN HUBERT

IN SENEGAL

— Note de călătorie —

II

IN BAKUL

11 Februrie. O centură de coloane înalte, care sunt poreclite aci munți, înconjoară Bakul, lăsând să treacă fluviul numai printr'un gât strâmt; dar tristețea se desparte repede din prima senzație de mirare. Nică un fel de vegetație nu e pe ele. Abia dacă câțiva mușchii sfrijiți mai sunt arși de soare. Aceste înălțimi sunt locuite de maimuțe cari în număr mare au o îndrăzneală destul de războinică; se citează, astfel: La 1 Ianuarie, maimuțele într'un batolion întreg au năvălit asupra poștei și nu s'au retras de cât după ce au căpătat ca cadoș o serie întreagă de gloanțe. Ei soseau în tiralii pe 2 linii, comandați de cei mai bătrâni și cu o statură mai mare.

12 Februrie. Vântul a încetat și e o căldură teribilă. Din cauza aceasta repausul este imposibil; dacă ar încerca cineva să doarmă, s'ar redeștepta nu după mult ud de sudoare. Către seară, am plecat să facem o plimbare pe drumul înconjurat de mimoze; nu se mai poate respira, atât e de greu aerul. Seara, de pe platoul de unde dominăm o bună parte a orașelului, asistăm la un spectacol curios și măreț tot de odată în ciudașenia lui. Bakul luminat de becuri de gaz sau de rășină. Luminile nasc din toate părțile și-ți dau senzația unui oraș al Franței; colina din față imi reamintește Montmartre *).

13—14 Februrie. Clima din Bakul este renumită și cu drept cuvânt, ca cea mai rea; este un bălcu de cele mai rele și primedioase boale. Anul trecut, orașelul a fost vizitat de febra galbenă care a făcut nenumărați morți; un European n'ar putea trăi acolo mai mult timp fără să cadă pradă febrei tifoide.

15 Februrie. Zi rea; am avut o noapte de friguri.

16—17 Februrie. O zi mai rea; oboseală mare, nu m'am mișcat din casă.

18 Februrie. Frigurile m'au părăsit și am putut să călăresc prin orașel. O notă: hoți destui pe aci.

20 Februrie. Orașelul este comercial; târgul împrejurimilor; se găsesc case vânzătoare de ceară, gumă, curmale. Toate firmele principale din Saint Louis sunt reprezentate aci; toți reprezentanții sunt negri, afară de

unul singur. La Bakul s'a format și un tribunal comercial.

21 Februrie. Mi s'a afirmat că sunt și aci persoane care mor de foame. Această tradițională ospitalitate către a lor săi a dispărut? Se pare că da. Aci, pentru ca să mănânci, trebuiesc așa zisii „kaliss”. Impreunarea lor cu albi, spiritul comerțului, veselia și caracterul rapace, au făcut traiul dificil negrilor săraci cari toată ziua și-o petrec la umbra boababilor, acelor copaci uriași, ascultând sau povestind povești, de alt fel destul de interesante; de asemenea și prostituția se practică pe o scară destul de întinsă. Tipul localnicului, în general se apropie de acel din rasa Egipteană, ochii mari și negri, nasul drept, buzele relativ fine, și un corp care întrece așteptările.

22 Februrie. Frigurile nu vor să mă lase, au reînceput.

23 Februrie. Sunt mult mai bine. Bakul numără cam 9.000 locuitori. Foarte multe—2 treimi—de case sunt de pietre, altele de lut, și au camerele luminoase și încăpătoare—mari chiar. De la Saint Louis—Kayes est cel mai important oraș al fluviului Senegal. El este astăzi politicește anexat Sudanului care cu nici un preț n'ar permite să-i fie luat.

24 Februrie. Nu sunt încă complet restabilit. Trebuie să respirăm aerul pestilential și asta ne omoară. Dimineața, totdeauna pentru cel neobișnuit capul îi e greu, stomacul tot așa, frigurile se simt.

25 Februrie. Zi îngrozitoare de caldă. N'am putut respira.

26 Februrie. M'am vindecat complet. Frigurile din Sudan au această particularitate că încep brutal de dureroase, încetează însă brusc. Eri mă țaram cu greutate, azi călăresc.

27 Februrie. Este mereu cald; dar sunt bine; și ce plăcut e să fii sănătos! Ce prețioasă e și sănătatea. În câteva zile vom pleca din Bakul.

1 Martie. Este ultima noastră zi la Bakul, și nimeni din noi n'o regretă. Suvenirul pe care-l luăm cu noi e departe de a fi plăcut. Imi reamintesc de prima senzație ce mi-a făcut-o orașul: aspectul curios al lui, lărgimea străzilor, animația pietri, confortul peștei, micii munți cari alcătuiesc centura păzitoare, frumuseța femeilor, vreau tot să uit, căci am suferit prea mult.

2 Martie. (De la Bakul la Crunian 12 km.) Am părăsit în zori Bakul pentru ca să ne continuăm drumul. Prima stație e Gunian, situat la 12 klm. Drumul a fost parcurs pe jos. Țara e de o pustietate extraordinară plină doar de oaze feruginoase. Sunt cam bolnav.

3 Martie. (De la Gunian la Gabu 15 km.) Astăzi mergem călare, eu însă abia mă țin, soarele e arzător, și sunt

complet dezolat în intrarea la Gabu—reședința unui fel de împărat al Bundului. N'am putut să văz împrejurimile ci am dormit. Suntem ca într'o etuvă cu 43 sub zero în permanență. Nu baș de cât ceai.

4 Martie. De la Gabu—Marsa (17 km.) Ne-am sculat mult înainte de răsăritul soarelui. Ne oprim la Balu pe râulețul Faleme. Țara este cam tot aceeași cam și parcursul de la Bakul, feruginos, cu mici copăcei arși de soare, enormi boababi.

6 Martie. Balu. Încă puțină slăbiciune care însă sper c'o să dispară în timpul zilei.

7 Martie. Balu. Cortul nostru este sub un copac uriaș, el se compune din 3 încăperi, despărțite unele de altele, în formă pătrată. Fiecare măsoară 2 metri lărgime și 3 lungime. Abia putem suporta căldura dogoritoare.

8 Martie Balu. Vom mai rămâne la Balu încă câteva zile pentru ca să așteptăm o caravană de negri emigrați din Sudan la Senegalul de jos. Ceata, mai mare de 4000 locuitori, se îndreaptă spre Matam. Iată cum imi petreces timpul: răsăritul soarelui, vânatoarea de prepelițe în mare cantitate, iepuri, căprioare.

Către 8 dimineața, soarele devine puternic. Pe la 10 mâncăm. Dimineața trecu repede.

9 Martie. Balu. Astăzi am organizat o expediție să pescuim. Pește destul.

10 Martie. Balu. Vreau să vă fac o vedere asupra fizionomiei țării, cu toate că încercând aceasta aș deveni monoton. Bundu produce o cantitate foarte mare de miere și face un însemnat comerț de ceară. Veți întreba însă ce-i cu pâinea? O facem noi singuri: punem coca bătută de noi cu mâna într'o oală sub care aprindem un foc bun. Dacă făina lipsește întrebuițăm biscuiții soldaților pe care îi lăsăm câte o zi să mai se înmoaie. Cât privește vânatoarea e abundentă cu prepelițe, iepuri, boi sălbatici. Fără laudă, omor în fie-care zi o cantitate care nu e de lepădat. Ouăle sunt rare. Cât privește restul o ducem așa și așa. Lapte și puț nici vorbă. Legume însă sunt: fasole, morcovi, napi fac o salată excelentă; și orez se găsește. În fine oarecare conserve nu tocmai grozave; unt în cutii. Jocuri—ei! asta e ceva ce place negrilor. Seara, în toată goliciunea, fac dansuri sălbatice în aerul cald și cerul arzător de stele.

12 Martie. Avantgarda emigranților a apărut la răsăritul zilei, traversând Falme și în locul acela aruncându-se în Senegal. Coloana a defilat până la prânz în fața noastră. Oamenii cari o compun au aerul foarte sărăcăcios, numai puțin femeile. În satele pe unde au trecut au mâncat ce a dat Dumnezeu; mulți, foarte mulți mor

*) Quartier din Paris.

de foame. Ei merg sub conducerea unui căpitan de artilerie din Kayes.

13 Martie. *Balu*. Mare sărbătoare în onoarea căpitanului din Kayes.

14 Martie. *Balu*. Zi foarte neplăcută.

15 Martie. *Balu*. Vom pleca mâine. E foarte cald.

16 Martie. De la Balu la Tata-Guimber (15 km.) Mărgini roșii, stufig, boabă. Nici un câmp cultivat. Astfel Bundul nu se anunță a fi productiv. Din cauza relei stări a calului meu am mers pe jos. După ce am trecut printr'un sătuleț mic de al cărui nume nu îmi amintesc am sosit la Tata-Guimber pe la 10. Satul cam vre-a 1000 locuitori, e așezat pe țărmul Falmenului și e în cea mai mare parte locuit de emigranți. Râul cruce adânc și plin de caiman.

17 Martie. De la Tata-Guimber la Selen (18 km.). Pe drum ne-am întâlnit cu o armată de căprioare. Ele mergeau fără grabă și frică. Surprinse un moment de prezența noastră, au rămas mirate și curioase: curând au luat-o în spre Sud. Intraram într-o pădure. Mica potecă dispărea sub ramurile stufoase și sub verdețea ederei sălbatică care se târa când pe pământ când pe arbori. Trebuia în fiecare moment să ne aplecăm, luând toate precauțiunile ca să ne apărăm obrazul. Noapte penibilă. Un vânt arzător a început pe la 5 dimineața.

18 Martie. De la Selen la Senudebu (18 km.) Pădurea a încetat, cedând locul părăginișului înțepător. N'am văzut de când am plecat din Bacul, cu toate că străbătusem 410 km., vre-un aspect mai mizerabil în sărăcia lui. Am întâlnit un orașel Alema. Se povestește că ar fi însemnat ceva dar azi e ruină; pe urmă trecurăm prin Guila compusă doar din câteva colibe sărace de tot, în fine am ajuns la Senodebu, vechia capitală a Bundului. Imaginația noastră foarte bogată ne-a procurat o tristă decepțiune. Orașelul n'are mai mult de 2000 locuitori; casele sunt foarte depărtate unele de altele. Priveliștea este chiar îngrozitoare; vechiul fort e în ruine și servește acum de reședință șefului satului. Temperatura e în umbră 42 sub zero; dar în soare!!! Vai de noi! Dacă am consulta o statistică am vedea cât de mulți morți sunt Europeni.

19 Martie. *Senodebu*. Femeile sunt urâte dar foarte ușoare. Vechii locuitori erau mai ospitalieri. Ei ofereau pasagerului alb fiicele cele mai frumoase; acest cado era de marcă regală. Bundu prosperează grație locuitorilor foarte războinici. Ne aflăm în epoca sărbătorilor lor. Ce dansuri mândre—îngrozitoare!! Astăzi termometrul a arătat 47 sub zero! Grozav de... frig.

Trad de Ioan T. M.

ALPHONS DAUDET

Obiceiuri din Algeria

În orașul Blidah, luxos și plin de voluptăți, trăia înaintea invaziunii Franțuzilor un arab Sidi Ladkar, saū cum îl numiseră locuitorii „leneșul”. Nu era de mirare să fie leneș într-o asemenea localitate unde parfumul lă-mâilor, portocalelor, teiului te îmbătau adus de o adiere dulce a zefirului; ei bine, dintre toți însă cel mai leneș era de sigur trântorul Ladkar.

La el această lene se ridicase până la înălțimea unei profesii. Doar străinii saū dintre cei mai vrednici, mai se ocupa cu cismăria, cu băcănia, brânzăria; Sidi era însă leneș.

Tatăl saū îi lăsase ca moștenire un paradis de grădină, cu ziduri albe și unde se răsfățau banani, curmali, lămâi și unde vre-o două, trei izvoare cu apă limpede și curată sticleau prin iarbă de un verde catifelat.

Aci își căpătase el obiceiul să-și petreacă viața întins în toată lungimea lui, nepăsându-i dacă furnicii, gândacii saū „ochiul boului” îi inunda barba. Când i se făcea foame întindea mâna și lua vre-o smochină saū vre-o banană turtită de iarbă, dar ar fi murit mai bine de foame de cât ca să se fi sculat să ia vre-una din pom.

Lucrul acesta a contribuit la putrezeala fructelor căzute din pom și neluate de nimeni.

Această lene grozavă îl făcuse foarte popular și tot de odată respectat ca un bun sfânt. Toți cari îl întâlneau i se prostenaū, doar „drăcoșii” de copii nu se astâmpărau și supărau aruncând în el cu fel de fel de pietricele și curmale.

În zadar, orî ce ai fi făcut, el nu se misca.

Doar rar, din când în când, striga cam cu jumătate gură din tufis:

— Lăsați voi, v'apăteu când mă voi scula.... dar el nu se scula nici odată și aceasta o stiau băieții.

Se întâmplă însă că unul din ceata de copii prinzând gust de această viață, dete fuga acasă și nici una nici două declară tatălui saū că nu mai vrea să meargă la școală ci vrea să se facă leneș.

— Leneș tu?... zise tatăl (un ciubucar harnic cum nu-s mulți) îndată ce-l auzi: Tu leneș? tu putoare?... Ei! ai să vezi tu! drace?

— Da tată... vrea să mă fac și eu tot așa ca Sidi Ladkar.

— Ba bine că nu! Să-ți scoți asta din cap. Ai să te faci și tu meseriaș ca mine saū avocat ca frate-tău mare Ali, nici odată însă nu voi face din tine un leneș. Haide, iute, într-o clipă la școală; saū dacă n'ai plăcere faci cunoștința ciomagului ăsta ce l'am cum-

părat astăzi și n'are să-ți meargă bine. Iute, leneșule!!!

Bățul, cum era și de prevăzut, făcu minuni, băiatul nu mai stăruia și plecă, se infundă însă în pod și se ghemui pe niște covoare persiene, întins pe spate cu ochii spre felinarele, pungile de pânză de toate culorile, ciucurile aurite ce se zăreau.

Din ziua aceea astfel își omora el ziua întreagă.

Ulciorul nu merge însă des la apă, așa fu și cu băiatul nostru. Având nevoie de ceva, tatăl dete peste el. Toate răcnetele și toate bețele rupte nu folosiră însă la nimic; geaba fură ele. Copilul spuse încăpățânat:

— Vrea să mă fac leneș; vrea să fiu ca Sidi Ladkar. Ce făcea, ce învățea trebuia să dai de el întins în vre-un colț. Obosit de toate bățiile ce le dăduse și sfătuit fiind de rude tatăl luă o hotărâre pe care o și puse în practică.

— Ascultă, zise el fiului saū, de oarece ai dorința acestei meserii am să te duc la Sidi, care dacă te va examina și te va găsi apt ca dispozițiunii îl voi ruga să te ia ca ucenic.

— Ce bun ești—răspunse fiul.

Și nu mai trziu de cât a doua zi, amândoi se duseră în grădina leneșului. Oamenii noștri găsind poarta deschisă intrară și găsiră pe leneș la locul lui obicnuit, sub smochinii din fund, într'un vârtej de păsărele și buruene; el îi primi cu un mormăit.

— Domnul fie cu tine Sidi Ladkar, zise tatăl după formula obicnuită cu mâinile încrucișate evlavios pe piept. Iată pe fiul meu, care cu orice preț vrea să se facă leneș. Ti-l'am adus ca să-l examinezi și să vezi dacă are vocațiune. Dacă cumva vei fi mulțumit cu el te rog ia-l ca ucenic. Plata mă privește. Leneșul fără să răsunză făcu semn băiatului să se așeze lângă el. Tatăl se așeză jos iar băiatul se culcă, primul semn bun. Și rămaseră muți fără să vorbească vre-unul uitându-se unul la altul. Era tocmai amiază. Căldura era dogoritoare și lumina te orbea. Grădina părea că doarme. Doar murmurul izvoarelor se auzea nedeslușit în iarbă și cântecul ciripitor al păsărelelor. Din răstimp câte o curmală coaptă prea tare cădea rostogolindu-se. Atunci Sidi întindea mâna și cu aer de vădită oboseală o ducea la gură. Băiatul nu-și da măcar nici a această osteneală. Cele mai frumoase smochini și curmale cădeau lângă el fără ca să și întoarcă capul măcar. Sidi observă în tăcere și cu coada ochiului dar tăcea. O oră, două ore, trei ore trecură în același mod. Tatălui i se făcuse foame și i-se părea prea lungă ședința, totuși el nu îndrăzni să turbure tăcerea cu vre-o vorbă.

De odată însă o smochină mare

rupe din pom și cade turtindu-se pe obrazul băiatului lângă nas. O sublimă smochină, pe Alah! roză, plină de miere, zaharată, parfumată ca niște faguri de albine. Pentru a o face să intre în gură, copilul n'avea de cât s'o împingă cu degetul său numai o mică mișcare cu capul; dar el—culmea—găsi și acest lucru prea obositor și rămase locului nemișcat, cu fructul rupt pe obraz. Dar oricum, ispita devenise prea mare, el deci făcu cu ochiul (vădit obosit și de acest lucru) tatălui și zise a lene:

— Tată, pune-mi-o în gură...

La aceste cuvinte, Sidi Ladkar care ținea în mână o smochină o aruncă și ca împins de un resort se sculă și zise adresându-se tatălui:

— Ce! acesta-i copilul ce vrei să mi-l dai ca ucenic!!!... dar el, nebunule, se cade să-mi fie dascăl! el să-mi dea lecțiile.

După aceasta căzu în genunchi înaintea băiatului și zise prosternându-se:

— O, tată al lenei, mă închin și te salut.

Trad. de T. I.

Manta-parășut pentru aviatori

Accidentele mortale cari au îndoliat în 1910 lumea aviației n'au descurajat pe cuceritorii aerului, după cum au probat ultimele încercări. Ba chiar aceste accidente au stimulat ingeniositatea inventatorilor cari visează dacă nu să împiedice căderile aeriane, cel puțin să le micșoreze pericolul.

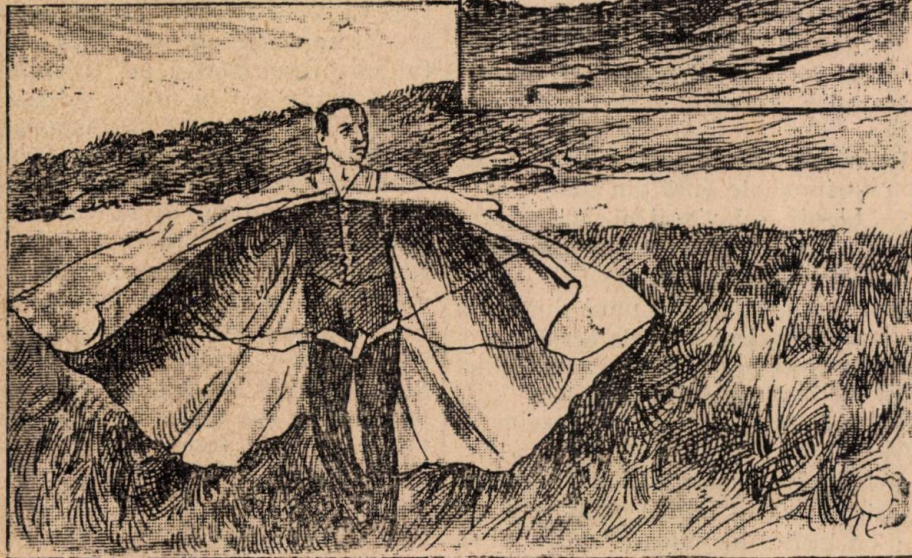
Acum câteva săptămâni, unul din acești inventatori a propus un aparat care acoperă cu camere de aer bustul, brațele și capul aviatorului și care are proprietatea de a înlătura ori-ce ciocnire bruscă.

Un tânăr sportsman german a oferit, în același scop, aviatorilor și aeronauților, o manta destinată a servi de parașut.

Ne este imposibil pentru moment să descriem tehnic aparatul, cecă

talice destinate să mărească rezistența în timpul căderii și să împiedice ca mantaua să nu se întoarcă pe capul aviatorului.

Cei cari au asistat la experiențe,

Manta-parășut. — O experiență a aviatorului berlinez

inventatorul, care nu a căpătat încă brevetele, îl ține secret. Studînd însă cu atenție diferitele fotografii ce ni s'au trimis și din cari producem și noi în această pagină, ușor să constatăm că mantaua este într-o stofă în același timp ușoară și rezistentă, prevăzută cu balene me-

executate în împrejurimile Berlinului, spun că mantaua nu e mai grea ca un pardesiu obicinuit. N'are mâneci și se fixează de umeri. Gulerul este elastic permițând astfel ca mantaua să poată fi îmbrăcată de oameni grași.

Inventatorul recomandă cu insis-

tență aviatorilor sau aeronauților ca înainte de a se sui în aparate să încheie mantaua de sus în jos. Altfel nu ia forma rotundă în timpul căderii.

Nu putem să spunem dacă încercările au reușit pe deplin, căci aviatorul berlinez care le-a executat s'a mulțumit să se lasă a cădea de la o înălțime de șapte metri pe un câmp bine pregătit pentru aterisare.

Dar această performanță, orî cât de modestă ar fi fost, va fi suficientă spre a atrage atențiunea interesatilor asupra acestei curioase invențiuni.

Doru

VIATA SIBERIANA

Cei doi arestați

— Mișcă-te! nerodule! — strigă cu vocea seacă ofițerul de cazaci, în timp ce învățea cu furie cnutul în aer. Arestatul, căruia i erau adresate aceste cuvinte—și care se opri nedumerit în loc — făcu repede doi pași înainte, pentru a fi în rând cu ceilalți tovarăși de suferință. Mina cea apropiată își luase deja obicinuita-i mișcare și loviturile de târnăcoape se alterna cu strigătul și cu mișcarea cărușilor ce veneau pe 'nghesuite înaintea și îndărătul „puțului” de eșire. Ccazacii se băga — depărtați ca la 15 pași unul de altul—printre arestanți cu cnutul nedespărțit în mână, gata în ori-ce moment a se servi de dânsul, pentru cel mai obscur motiv. Cei doi condamnați, ce mergeau înaintea convoiului, erau însoțiți de un ofițer și trei cazaci; traversară miniera, trecând prin diferite galerii și ținând mereu ridicate lămpile mici de siguranță—de cari erau preparați — până când ajunseră la un punct, unde rumoarea și animația erau mai slabe, și galeria aproape desartă.

— Miniera cea nouă! bolborosi unul dintre cazaci. Tăcere! ordonă ofițerul și ridică din nou cnutul în sus. Opriți-vă!! Voi trebuie să intrați în acel colț pentru a săpa; este de nevoie a pătrunde mai cu ușurință și a întrebuința timp mai puțin în această lucrare. În altă parte însă, lumea va merge mult mai mult încet; uneltele le găsiți aici!”

Cei doi arestați cărora le erau adresate aceste cuvinte — se închină — și plecară amândoi a strânge uneltele cari necesitău acestei lucrări; și se depărtară unul după altul printr-o strâmtă gaură ce se deschidea în obscura galerie, ținând câte-o lampă în mână, și cu alta, adunând de ici de colo, câte-o sapă, câte-un ciocan. Mai merșeră înainte câteva minute, apoi

se oprirea pentru că drumul le era închis.

— Aici! zise unul dintr'înșii. Astăzi, poate, ne vor lăsa liniștiți, și vor înceta poate de-a ne mai bate!—Da! poate! însă pentru aceasta va trebui să lucrăm — căci ei vor asculta toate levițurile de sapă date de noi! Sau poate îți este silă să lucrezi? întrebă celalt. Mie? asta nici odată, dar o spuneam pentru tine! Tăcură apoi câteva minute, căutând a găsi o poziție mai comodă în acea mică încăpere pentru a putea lucra împreună—și după ce dădură câte va lovitură de sapă, ei începură a discuta—veseli—în acea adâncime fără a fi supărați de nimeni.

Unul dintr'înșii era mic și slăbănog, avea ochii negrii și adânci—iar obrazul uscățiv și palid, urmat de o mâhnire adâncă, ce părea fructul mai mult al durerilor morale, de cât al torturilor fizice. Celalt, mare și robust, cu barba lungă și neîngrijită, cu privirea veselă și plină de viață—avea un aspect sever și în același timp măreț; părea un tip nervos și inteligent; desigur că trebuia să fie destul de energic. Tu ești numărul 224, și te numești Ivan—nu-i așa? întrebă acest din urmă. Da, e adevărat; mă numesc Ivan Kirchoff—și altă dată tot așa mă numeam. Acum însă sunt numărul 224 — răspunse cu vocea seacă și plină de mâhnire—cel mai mic. Am avut puține ocazii de a ne întâlni și vorbi amândouă—până aici; însă în tot timpul drumului, tu mi te-ai arătat foarte simpatic. Te-am voit, și te voesc bucuros să-mi fii tovarăș în celula mea. Eă sunt numărul 347 și mă numesc Vasili Melwich. Tu trebuie să fi de mult timp aici; am auzit vorbindu-se de tine, încă de când eu eram prin lume—de când trăiam!—Știi atunci, teribila acuzare ce mi s'a adus? Este o trădare! 'ți-a amintești? Inșă eu jur pe D-zeu că sunt nevinovat! Vasili se apropie atunci mai mult de tovarășul său. Ești nevinovat?—întrebă el, și se depărta iarăși la auzul acestei destăinuirii—cam nedumirît—căci acel cuvânt de „nevinovat“, îl punea pe dânsul într-o stare cu mult mai inferioară. Eă, —poate ști—zise el după o pauză,—sunt corupător—și poate mai nenorocit de cât un corupător. Eă m'am răsvrătit—și chiar am ucis! Deci — vezi foarte bine, că mâinele mele nu sunt ca ale tale! Se întrerupse; după aceea, ridicându-și capul, reluă: —Și dac'ăi și Ivan, cum mă ustură aceste lanțuri, cari îmi strâng picioarele! Dac'ăi putea să-ți închipui câtă durere îndur eu toată ziua! Lucrul îmi place, —de asta nu mă pot plânge—dar, iată, eu nu pot să mai sufăr aceste barbarii ale cazacilor! Este o singură lumină, ce, mai licărește pentru mine; o lumină ce reînsufățește viața mea, și care

mă face a suporta totul în tăcere; o flacăra ce îmi curge prin vine, fără de care eu de mult a-și fi fost mort! Eă... iubesc! Ivan, iubesc cu toată forța ce mi-o dă tinerețea și sunt și eu iubit! Iuka, iubita mea Iuka, e gata orișicând să mă urmeze.

Eă sunt acum aici, și mă chinuesc prin aceste unghere ale închisoarei, pe când dânsa este acolo, la Irkutsk, —în oraș—și mă așteaptă—singură că tovarășia ei va putea a-mi insufla o forță supra omenească, cu ajutorul căreia voi putea sdrobi, și a mă libera de aceste blestamate lanțuri!

Vorbea cu vocea 'nceată, dar violent, și privirea sa era fulgerătoare. Arunca-se la pământ sapa și târnăcopul și cu ochii fixați ciudat numai pe el însuși, bătea cu piciorul în peretele pietros al galeriei. Fă ca mine! zise el—poate că vor simți că nu lucrăm de loc! Da, ai dreptate, răspunse Ivan cu vocea liniștită; și imediat începură amândoi a bate cu picioarele în pământ. Vezi, zise Vasile, eă am o teribilă sete de libertate, eă vreau cu alte cuvinte să fug! Toți dintre noi, se gândesc mai mult sau mai puțin la aceasta, dar în mine se petrece ceva cu totul deosebit, și după cât mi se pare, acei câini de cazaci aă mirosit aceasta și mă supraveghiază din ce în ce mai cu atenție. Și eă dac'ăș putea ajunge până în oraș, Iuka cum are preparate mijloacele de salvare, pașaport în regulă, aș putea pleca astfel cu dânsa departe, fără a fi de nimeni turburați! Eă sunt bogat, și cu bani se poate face totul; eă am putut să învăț aceasta, „vezi“?

Vasile chiar și eă mă gândesc la fugă, și nu mai puțin de cât tine! Eă nu am un vis strălucitor, sau un mândru viitor, plin de fericire; nu, dar eă am o mamă, vezi—o mamă pe care n'am putut s'o văd de când m'aă arestat. Era atunci cea bolnavă! Și dânsa nu știe, înțelegi, nu știe că fiul său stă închis fără să fie vinovat! Știaă cu toții că în jurul meu se urzește un torent de intrigi și calomnii — din care tot eă rămăsei învins — și mama mea acum—poate—e pe moarte, blestemându-mă!! Și după cum îți închipui, eă voesc a o vedea, voesc a-i striga în față că sunt nevinovat, că totul a fost numai o nerușinată infamie! Un sughiț sec și adânc eăi din pieptul său, în timp ce două lacrimi fierbinți începură a uda obrajii săi uscați. Înțelegi Vasile, reluă el după o mică pauză, cu vocea mult mai clară și cu mult mai decisă. Noi avem o singură și aceeași idee, care ne frământă: Noi trebuie să fugim! Eă aș putea mult mai lesne s'o fac...—Tu? esclamă Vasile punând mâna pe umărul lui. — Da, eă! lasă-mă să termin. Aș fi putut și chiar s'o fac, dar odată fugiți, unde ne vom ascunde, căci de vom merge direct spre

casă, mergem la sigur în fața morței, căci cum vom fugi, ei vor fi pe urma noastră și drept acasă vor merge, unde ne vor găsi, și atunci...? Eă aș voi să am un tovarăș. În doi este mai mult curaj și mai multă putere...—Da, da, dar spune-mi cum vei reuși a face aceasta? — Iată: Eă lucrez aici, la această galerie de câte-va zile. Dac'ă ai putut observa, la jumătatea ei este o deschizătură. Ei bine, mergând pe acolo, vom putea fi salvați. Vezi, dac'ă deschid această porțiță, găsim un puț pe unde putem eăi, ascuns într'un loc—care, după cum am putut afla, e sub un mic depozit de munițiuni, de arme și pulbere. Și dac'ă vom putea ajunge până acolo, viața noastră este liberă!

Ioan, tu îmi redai viața, deci eă am să-ți fiu veșnic îndatorat! zise Vasili, cu oarecare bucurie și mâhnire.

Tăcură după această conversație, ascultând în depărtare ecoul unei fluerături. Se ridicară; strânsă u-neltele, apoi în cea mai desăvârșită tăcere plecară, mergând amândoi cu carul plecat prin lungul coridor. Mai merșeră câteva minute până la un loc unde se făcea o deschizătură în zid; își strânsă mâna unul altuia, și după vre-o 30 de pași se pierdură în galerie, urmăriți de privirea severă și oarecum bănuitoare a acelor doi neînduplecați cazaci, ce făceau garda la acea extremitate.

Bucuria, entuziasmul atât de dulce al victoriei, fuga ce plănuseră și care va reuși atât de bine, acum îi mai liniștise puțin pe amândoi. Cei doi condamnați ședeau acum iarăși împreună, într-o galerie a minei părăsite, discutând în tăcere. A fugi acum imediat afară, ar fi fost de sigur curată nebunie. Amândoi ar fi fost prinși și puși la torturile cele mai îngrozitoare. Mai bine s'aștepte încă câteva zile, până vor socoti că a sosit momentul potrivit, și a putea astfel ajunge cu ușurință și neobservați de nimeni, în oraș. Dar întretimp, trebuia să caute o ascunzătoare, în care la nevoie să poată să se retragă amândoi sau a nu lăsa impresia produsă de fuga lor.

Și cei doi arestați după ce se gândiră și judecară, începură a umbla cu mare băgare de seamă prin obscurele galeriei. După câțva timp se depărtară prin tainicele și întunecoasele colțuri ale minei, până când Ioan zări o deschizătură, ce ducea la depozitul de munițiuni, despre care vorbisera mai înainte. Imbucătura era atât de strâmtă și îngustă, pentru că se deschidea în colțul unei galerii la spatele unui munte de „fosil“.

Nu simțiseră încă sgomote suspecte, dar erau două ore de când pleaseră, și fuga lor poate nu fuseseră descoperită. Astfel că de la un timp, ei simțindu-se liberi cu totul, hotărâră a se

stabili în acea văgăună pentru 2-3 zile. Intrară după aceea printr'altă deschizătură și înaintară câțiva pași, într-o poziție destul de incomodă, apoi de odată izbucniră amândoi într'un strigăt grandios: O boltă subterană, în mijlocul căreia era un mic lac. O lumină puternică și destul de clară se oglindea în apa lacului, provenită de sigur dintr'o deschizătură în tavan. Locuința aceasta le era foarte potrivită și ferită de orice cercetare.

Cei doi evadați, își clădiră un frumos adăpost pentru câteva zile ce vor petrece acolo; apoi esiră din nou afară, pe furis, pentru a vedea dacă următorii mai dau ceva semne de viață. Fiind peste tot numai liniște, ei reîntrară în locuință pentru a se mai odihni.

Era acum nevoie ca unul singur să stea de pază, pentru ca orice sgomot suspect să le ajungă numai de cât la ureche, dar cum erau neprevăzători, și tot persistând în ideea că de acum nu mai sunt căutați, adormiră pentru prima dată, într'un somn dulce de libertate și fericire. De-abia trecuse o singură oră de la aceasta, și de odată un teribil urlet de durere eși din pieptul lui Vasili. Ivan, se deșteptă și el iute, speriat, și văzu două puncte tremurătoare, licărind în cea mai adâncă întunecime. Inspăimântat și dânsul de urletul înfiorător al tovarășului său, apronse repede un felinar; și-i apărură atunci în față—incertă în umbră, figura unui lup, cu gura deschisă, gata să se repeadă și asupra lui.

Cu curajul ce i-l dădu disperarea se aruncă la rândul său asupra bestiei, și trăgând un cuțit din cingătoare, i-l înfipse cu furie și tot atât de iute în ochiul stâng, unicul punct de țintă în acea fantastică obscuritate. Lupul, de sigur, intrat în mină, prin vre-un punct necunoscut lor până acum, se împletici și căzu apoi ca trăznit, ucis de lama ascuțită, ce în acea singură lovitură îi perforase și creierul.

Ivan, după ce văzu bestia căzând la pământ, se repezi iarăși la dânsa lovind-o de nenumărate ori cu arma în-sângerată, până când se încredință că nimic în lume nu ar mai putea să o readucă la viață.

Liniștit de această siguranță, se îndreptă către tovarășul său, care, după ce scosese acel teribil strigăt, nu se mai mișcase din loc. Aprinse din nou lampa—și-l privi: Vasili, părea mort, înconjurat de un lac de sânge. Avea pulpa piciorului drept cu totul sfâșiata de dinții sălbaticului animal; o rană destul de dureroasă dar probabil pentru moment nu inspira nimic grav. Va căuta a-l îngriji pentru câțiva timp, căci sângele curgea din carnea sfâșiata a piciorului. Repede, Ivan, văzând că acolo nu putea găsi să aveau vr'un

ajutor, rupse cămașa după sine și făcând mai multe fâșii, le înmuiă în apa lacului și înfășură apoi cu mare băgare de seamă piciorul tovarășului său.

Fusesse aceasta o întâmplare neprevăzută, o întâmplare destul de dureroasă, dar Ivan, tot nu și-a lăsat tovarășul rănit în acea singurătate și fără nici un ajutor de nicăieri. Il îngriji și dânsul pe cât i-a fost posibil cu o iubire adevărat frătească. Dar acum din cauza acestei nenorociri, trebuia să rămână pe loc; și chiar se hotărâră a sta acolo vre-o 15 zile, în care timp Vasili se putea face bine, și vor fi în putință de a putea merge înainte, de a ajunge cel puțin la gura puțului de esire, pe care în tot timpul din urmă ei o căutaseră cu râvnă.

Trecură după aceasta și 15 zile. Rana lui Vasili se îmbunătățea din ce în ce și putea să se ridice, să umble câte puțin; dar acum, după ce pierduseră atâta timp, trebuia ca și el să poată merge înainte mai cu ușurință.

În două singure rânduri ei auziseră sgomote suspecte: pașii cadențați ai cazacilor, ce explorați mina cea nouă, și câteva voci pe neașteptate pătrunse la dânsii prin subredul părete al unei galerii.

Următorii erau de sigur pe urmele evadaților; și erau în măsură de a face totul numai să poată să-i prindă: nu lăsaseră necăutat nici un colțisor al minei și li se părea în urmă că evadații nu mai sunt în mină, ci vor fi eșit chiar,—judecând după cuvintele ce pătrundeau prin pereții subțiri ai galeriilor. Însă de o altă părere erau atât soldații cât și ofițerii, ce nu voiau să se dea învinși! Poate aveau și dânsii dreptate, nu?

Acum trecuse destul timp și cei doi evadați, fiind în pericol de a putea fi descoperiți, trebuia să negreșit să plece. Și chiar atunci plecară. Trecuseră 16 zile de când fugiseră din celula lor, și acum părăsiră și adăpostul acesta din urmă. Plecară. Ivan înainte și Vasili după dânsul, pentru a putea să-și fe-rească rana de la picior. Traversară vre-o 4—5 galerii, trecând din una în alta, până când văzură departe, lucind o lumină în fundul galeriei principale!

— Libertatea! Libertatea! strigă cu bucurie Vasili, arătând cu mâna spre locul de unde venea lumina.

— Tăcere! nu mai striga; poate că dânsii sunt tot aici!

Vasili tăcu, îndoindu-și cu ușurință corpul, și începură a merge amândoi plecați, prin scunda galerie, către lumina ce se arăta din ce în ce mai mare. De odată se auzi un zgomot de pași și o împușcătură răsună în fundul galeriei.

— Ah! suntem descoperiți! strigă

Ivan, frângându-și mâinile de spaimă.

— Mergi mai repede! și o luă atunci la fugă până când ajunseră la gaura de esire, de unde începea puțul nărsit, ce răspundea tocmai afară, pe drumul liber!!

Era acolo, la intrarea în puț, la fund, o gaură poate mai încăpătoare și mai mare ca de 20 metri, dar diferiți bolovanii și două cărute—ce nu mai puteau fi întrebuintate—erau îngrămădite la intrarea puțului astupat, și astfel că prin acea gaură nu puteau intra de odată de cât un singur om.

Cei doi evadați se așezară pe brânci; orice sentiment uman pierise acum dintr'insii! Instinctul de a trăi, frica de a se reîntoarce iarăși printre acei teribili cazaci, și a îndura toate cruzimile și neomeniile lor, fu pentru dânsii mai tare de cât orice sentiment. Se aplecără, amândoi, unul lângă altul, ținându-se de mână, și privindu-se cu ochii injectați de sânge.

Urmă atunci o nouă împușcătură și pașii și strigătele cazacilor ce se apropiau din ce în ce mai mult.

— Lasă-mă! gemu Ioan.

— Nu! voi merge eu întâi! răspunse cu curaj Vasili.

Ivan fixă cu asprime pe acela pe care-l readusesse la viață, și căruia îi dăduse libertatea, și cu vocea tremurândă, aproape sufocată de spaimă repetă.

— Lasă-mă, Vasili, eu am o mamă acasă; mama mea care este muribundă, care nu știe....

— Și eu am acasă pe Iuka, Iuka care este frumoasă, tânără și care mă iubește!

Dintre amândoi Vasili era cel mai puternic, cu toate că avea o rană la picior ce nu era încă vindecată. Pasiunea într'insul era acum deasupra conștiinței, și-i înmulțea forțele; strânse deci cu violență pe Ivan, ce era aproape sufocat, apoi, neisbutind, îl apucă de odată de braț și cât ai clipi din ochi, îl aruncă cu furie la pământ. Și se îndreptă spre gura puțului, neavând curajul de a mai privi pe cel ce gemea la pământ.

Două gloanțe șuerară pe lângă urechile sale, dar el nu mai privi în urmă, ci, cum isbuti să intre prin acea gaură, unde intră în puțul părăsit—și găsind frînghia lăsată în jos, se urcă numai de cât pe ea, și putu astfel ajunge cu bine afară.

Atunci, când se văzu scăpat și fără nici o grijă, se apropie iarăși de puț, trase cuțitul de la brâu, și tăia frînghia ce singură fusese scăparea sa; apoi aruncă o privire înăuntru: Ioan, era în genunchi, palid, cu o privire ce inspira milă, pe când cazacii năvăliți asupra lui, îl loveau cu picioarele și cu cnutul. Și dânsii, nu puteau și nu voiau a ști, că sârmanul Ioan, avea o mamă ce era pe moarte....

Când Vasili intră în oraș, era oșesit cu totul și rana de la picior îl făcea să umble ca un schiop. O inimă bună de femeie îi dăduse niște haine țărănești ca cari se travestise și intrase în oraș cu această îmbrăcăminte și cu barba cu totul rasă. Nu-și putu învinge neliniștea și chiar în acea seară el merse spre casa iubitei sale Iuka.

Cu inima ce-i bătea puternic de emoțiune și cu sufletul muncit de o stranie turburare, în care mai era și puțină bucurie, ameteire și teamă, el bătu la poartă. Iuka însăși îi deschise. Era destul de frumoasă, avea părul negru ca abanosul, și doi ochi albaștri, profunzi, ce licăreau cu ciudățenie; corpul său era ușor, plătând și grațios.

Văzând figura descompusă a lui Vasili, de odată nu putu s'o recunoască, și-l fixă cu atenție, apoi pe obrazul său se arătă o durere adâncă—însă prefăcută.

— Oh, Vasili, tu ești?...

Vasili o măsură cu ochii înecați în lacrimi. Turburarea din acel moment îl îneca și vorbele parcă nu mai voiau să iasă din gura sa.

— Da! murmură el—am venit... pentru... tine!

După aceea Iuka, intră cu dansul într'un salonaș continuând a-l privi cu curiozitate, și cu oarecare ciudă.—Eă... credeam... că nu te vei mai întoarce... zise dânsa puțin după aceea. Cât ești de schimbat acum! și cu acestea vorbele sale luară un accent nesfârșit de amar.

În urmă, piciorul bandajat a lui Vasili, îi atrase atenția sa.

— Vasile, ce ai tu la picior?... Ce ți s'a întâmplat?

— Un lup, răspunse el încet, cu vocea seacă și cu inima din ce în ce mai strânsă de durere.

— D-zeule! ce oroare. Și Iuka se ridică în picioare.—Așteaptă Vasili, zise ea. Mă întorc imediat! Și eși din mica odăiță, în timp ce Vasili, răpus de durere, căzu tremurând pe un scaun. După câteva minute, Iuka reîntră, ținând în mână un pachetel.

— Ține Vasili, aici e aceea ce am preparat pentru salvarea ta! E tot ce-ți trebuie înăuntru, și bani, în fine tot de ce vei avea nevoie.

Vasili se ridică. Simțea că gâtul i se strânge tot mai mult; inima îi svâcnea în piept cu putere, și o sudoare rece simțea pe frunte. Nu putea nici să vorbească, limba îi rămăsese închisă între dinți. Cu mâinile tremurând luă pachetul ce dânsa îi întinsese și eși iute pe ușă, fără a îngâna nici o mulțumire, fără nici un: „bună ziua!”

În tot timpul nopții umblă ca și un nebun, cu capul înflăcărat, și cu o teribilă durere în suflet. Primirea cea rece ce i-o făcuse Iuka, îl aruncase în

culmea disperării. Dimineața, nemai putând rezista acelei dureri ce îi rodea sănătatea se întoarse iarăși la locuința „ei” și o văzu radiindă de fericire și de frumusețe eșind din casă, la braț cu un tânăr, cu o figură străină, blond, cu trăsături energice. Simțind că inima îi va eși din piept, vru să-i urmărească și îi văzu că se îndreaptă amândoi către apropiata stațiune. Atunci nu mai putu să reziste și merse repede spre dânsii cu o sălbatecă lumină în privire. Tânărul cel blond îl văzu și ghicindu-i intenția, îl opri apucându-l cu mâna de piept.

— Cine ești, și ce vrei?

— Vreau pe Iuka, este a mea! răspunse cu un accent dureros Vasili.

— Dar nu vezi că ești un nebun?...

— Nu, nu, voesc pe Iuka...

— Isprăvește odată! Iuka este... logodnica mea!!!

La auzul acestor vorbe, Vasili simțise o zguduitură violentă ca și cum ar fi primit o lovitură de pumnal în piept; lăsă să meargă înainte pe tânăr împreună cu Iuka—ce în timpul acesta nici nu-l privise—și căzu de odată la pământ, în timp ce sughițurile și inima svâcnindă, stăteau ca să-i spargă pieptul. Și rămase în mijlocul drumului, tăcut... culcat la pământ... și nu s'a mai sculat...!

Chiar în acea zi, Ivan Kirchoff, evadatul care fusese prins—fostul tovarăș a lui Vasili—se bătea cu capul de pereții celulei sale din închisoare, când îi sosi vestea că mama lui murise!! A doua zi de dimineață, cazacul de pază, îl găsi în celulă... spânzurat!!!

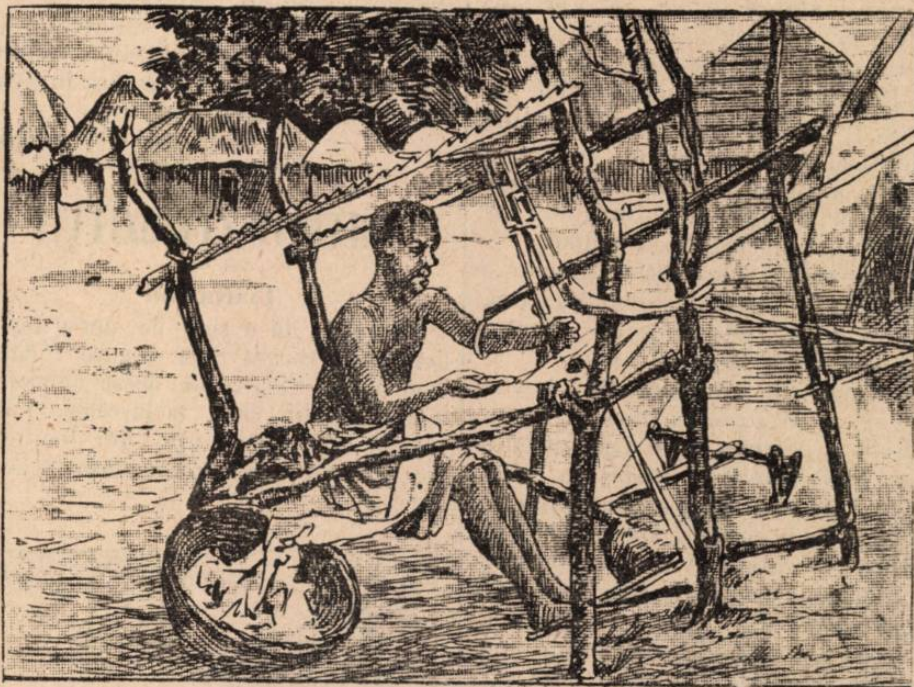
Trad. de G. Rădulescu-Mileov

ÎN ÎMPREJURIMILE TOMBUCTULUI

O INDUSTRIE PRIMITIVĂ

Nu e sat în Sudan unde să nu se întâlnească, așezat în plin aer în fața

vizat din trunchiuri și ramuri cu scoarța pe ele încă, este foarte rudimentar și plin de cea mai pitorească rusticitate. Lucrul se face cu o conștiință de muncă deosebită și dă produse de o trăinicie încercată

Un «război» cu un țesător sudanez

unei colibe, un țesător ocupat cu fabricarea a lungi fâșii de bumbac, în genere albe sau albastre.

După cum se poate vedea din ilustrația ce publicăm, războiul, impro-

Adesea țesătorii din jurul Tombuctului își exercită răbdarea lucrând imense cuverturi a căror confecționare durează câte șase luni.

Blaz.

EFFECTELE FULGERELOR asupra animalelor și oamenilor

Opera înfricoșată a fulgerului se manifestă deopotrivă și asupra animalelor

și oamenilor. Până și din cazurile din Romos și Turdaș, destul de rare, ne putem convinge despre diversitatea în care se manifestă scânteia asupra corpului animal. Ar trebui volume întregi

dacă am voi să înregistrăm multe exemple asupra efectelor ce le poate manifesta. Mă voiî margini în schimb la indicarea lor pe scurt :

Haine da—leziuni ba (cazul din Romos); hainele interne da—cele externe bo; leziuni da, haine ba; descoaserea hainelor,—și aruncarea lor; desbrăcarea victimelor; amețiri, paralisări; omoruri; fulgere picide.

Din toate actele fulgerului, unul din cele mai uimitoare e de a-și lăsa victima în atitudine ce o avea înainte de surprindere. Cardan amintește un exemplu extraordinar de acest fel. Pe timpul unei furtuni violente, opt secerători punându-se la prânz sub un stejar toți opt fură surprinși de același fulger, a cărui descărcare se auzi până departe. Când trecătorii se apropiară să vadă ce e, secerătorii petrificași de fulgerul omorător, păreau că-și continuă prânzul liniștit. Unul își ținea paharul al doilea își ducea pâinea la gură, al treilea își ținea mâna pe farfurie, etc. Moartea i-a surprins și i-a lăsat în poziția ce o aveau în momentul trăznitului.

O particularitate a fulgerului, provenind din mișcarea-i săltărească, se costată în felul lui de a lovi alternativ.

Arago amintește că în Flavigny (Cote-d'Or, Francia), cinci cai se aflau într'un grajd, în care pătrunse fulgerul. Primii doi cai și ultimii doi cai periră. Cel din mijloc rămase neatins.

Intr'o zi fulgerul isbind în câmp deschis, a surprins cinci cai aflători într'un șir. Primul și ultimul au fost omorâți, cei din mijloc aa scăpat.

În alte cazuri, alegerea victimelor e și mai meticuloasă. E omorâtă una scapă a doua, cade a treia, scapă a patra și așa mai departe.

Pe timpul unei furtuni din August 1901, ce se produse în ducatul Posen, fulgerul a pătruns, prin ușa întredeschisă, într'un grajd, unde se aflau douăzeci de vaci. Zece au fost omorâte, începând de la cea mai aproape de ușă. A doua fu cruțată. A treia omorâtă și așa mai departe : toate cele de număr impar au căzut victime. Văcarul, aflându-se tot în grajd, după un moment de asurzire, s'a ridicat, fără să i se fi întâmplat ceva accident. Fulgerul nu a aprins nimic, de și grajdul era plin de paie.

Unele persoane par a se bucura de privilegiul de a primi des vizitele fulgerului, fără s'ăsuferă pe urma acestor atacuri repetate. Sunt aievea persoane atractive.

Astfel se spune despre Mithridat, că a fost fulgerat de două ori în viața sa.

O doamnă din Bourgogne fu atinsă în repetite rânduri de scânteie fulgerului, fără să simtească alt rău de cât ceva sbiciuiri și câte-va trăsături livide pe braț și pe picioare.

Se cunosc cazuri, în cari unele persoane au fost fulgerate mai de multe ori în cursul aceleiași furtuni, fără să fi sucombat acelor asalturi multiple.

Pe bună dreptate trebuie să relevăm și fulgerele terapeutice, în cari scânteia electrică se arată rivală cu cei mai devotați învățați ai lui Esculap.

Pe timpul furtunei din 1 August 1901, un trăznet s'a descărcat în casa lui Wolf Menyherth din Németsaroslak. Femeia lui Wolf zăcea bolnavă în pat, de săptămâni, fără să-și poată mișca membrele. În momentul furerului însă a sărit din pat și fără nici un ajutor a alergat în curte.

Kraft Ebing a demonstrat, în diferite cazuri, cum unele paralizii provin din autosugestia persoanelor isterice. Efectul vindecător al fulgerului poate consta deci nu numai în electricitatea scânteii, ci tot pe atât și în autosugestia persoanelor atinse, în cutremurarea vointei de a scăpa de biciul teribil.

Vedem din faptele înșirate, cât de tainic, cât de groza ve fenomenul fulgerului, cât de variate îi sunt efectele. Dacă s'ar putea prinde și cârmui după plac, serviciile ce le-ar aduce neamului omenesc ar fi nenumărate.

Franklin a făcut de mult (1752) primul pas. Alții au continuat și vor continua. Să sperăm că cu timpul, focul înfricoșat al cerului, săgețile năpraznice ale lui Jupiter se vor lăsa înjugate spre tot ajutorul omului.

Gavril Todică

DIFERITE CURIOZITĂȚI

Tridacna

Mai mult de o sută de persoane nu pot epuiza carnea unei singure tridacne la o masă. Se zice că acest animal ar face parte din clasa molușcelor. Patru oameni abia o pot urni din loc, căci are trei sute kilograme și măsoară peste trei metri.

Se vără un ciomag între valvele tridacnei

Pentru a ne putea face mai bine idee despre mărimea valvelor tridacnei, e destul să spunem că ele servesc ca a-

ghiasmatare în marea biserică din Paris, „Saint-Sulpice“. Tridacnele trăesc de obicei pe malurile mărilor și apelor mari. Felul de a se deschide valvele tridacnei e foarte important.

În masa voluminoasă a abdomenului se înfige un par, care pătrunde printre fibrele musculare. Acestea, rupte dela locul lor, ies printr'o deschizătură afară, îmbrățișând astfel cu o forță uimitoare stâncă pe care e așezată. Numai acest fapt ne poate da o idee mai lămurită despre puternicile organe ale acestui animal.

Locuitorii acestor ținuturi sunt nevoiți să se servească de securi, topoare și pari enormi, pentru a putea deslipi filsele de stâncă. Trebuie să remarcăm că locuitorii de acolo mănâncă carnea lor cu o postă uimitoare.

Câteodată valvele tridacnei sunt întredeschise. Atunci locuitorii veghiază zile întregi momentul potrivit pentru a le tăia. Ei înfig un par în valvele întredeschise ale tridacnei. Animalul strânge atunci valvele și astfel parul rămâne înăuntru.

Un om stă pe valvă și cu o secure o despică, scoțând astfel carnea gustoasă a acestui animal.

Din fotografia de mai sus putem observa cât de pipernicit se simte omul față de acest colos.

O statistică puțin asigurătoare

Se știe cât de mari sunt pungășiile în alte țări, în special în Franța. Ca să ne facem o idee de numărul pungășilor parizienii, e destul să consultăm statistica făcută în anul 1910, în care se citează 156,766 de indivizi găsiți în... „exercițiul funcțiunei“ și 430 de arestați pe zi.

Un om care are pe haine 6 milioane nasturi

De curând s'a prezentat la concursul de măgari ce s'a deschis la Londra un stăpân care a venit cu un măgar. Stăpânul măgarului de care vorbim a atras atenția tuturor prin faptul că pe toată îmbrăcămintea lui erau puși „6 milioane nasturi“.

Din fotografia de mai sus ne putem face o idee mai lămurită de îmbrăcămintea acestui om, unic în genul lui.

Traducere de G. Rosin, Focșani,

Regină de-o zi IN ȚARA SOMALILOR

— Urmare —

Emoțiunea uriașului, nu scăpase ochilor ageri ai lui Jă, el știa că lipsește apă, că nu mai e de loc. Ideea că Micșunica și mai ales Jeana Angerolles sufereau de sete, și puteau să moară, îi făcea foarte rău. Seara plecă ca de obicei. Landrin îi dăde porunca de a cerceta pe Somali, și de a afla ce proiect nutrea Abou-Bakar.

Când se reîntoarse, a doua zi de dimineață, în zorii de zi, Jă se furisă ca o fantomă printre marinarii somnoroși cari pândeau intrarea lui Nour, urcă binisor pe terasă, și se duse de se așeză pe o stâncă, aproape lipită de coliba d-rei Angerolles.

Nimeni nu-l vedea, nici unul, acum nu se mai îndoia de devotamentul lui. La picioarele lui, puse ceva prețios, după aparență, căci voia să-l ascundă sub o pulpană de a mantalei sale. Cum văzu pe Jeana, că deschidea coliba, negrul, apucă misterioasa greutate, se uită în jurul lui dacă nu-l vedea cine-va, și liniștit în privința asta, intră la d-ra Angerolles, sfios, umil și cu ochii strălucitori de orgoliul sacrificiului.

D-ra Angerolles, văzându-l nu-și putu stăpâni o mișcare de spaimă. Aceasta fu de ajuns pentru a instrui pe bietul băiat, care știind că nu știe limba ei își depuse cana pe unul din cufere.

Apoi judecând că darul explica în destul persoana lui acolo, Jă, începu a râde de bucurie.

— Apă! strigă d-ra Angerolles, apă! A! bietul om.

Jă, explică prin gesturi că adusese binefăcătorul lichid pentru ea și pentru Micșunica.

— O! mulțumesc, dragul meu, și îți mulțumesc mai cu seamă pentru mititica mea!

Jeana îi luă de mână, și i le strânse cu recunoștință și prietenie. Negrul era beat de fericire, nu mai putea, îi svăcnea inima.

Delicata artistă, știind că și Barrisson are nevoie de apă pentru răniții săi, se duse la el, fără a se mai îngriji de conveniențele sociale, și îi încredință în secret, depozitul acelei bogății neprevăzute.

Cum să spunem, emoțiunea doctorului aflând că Jă adusese apa.

Când se întoarse Jeana la Micșunica, se apucă cu bucurie de lucru, ca să-i facă o rochiță și cu chipul acesta să se distreze amândouă de atâtea gânduri negre și triste.

Landrin, după cum se prevedea, nu găsisese mijlocul de a procura oamenilor lui apa care lipsea.

Marinari, odihniți, se simțeau din nou cuprinși de sete. Rom mai era încă destul, dar cei cari beau, le era și mai mare sete.

Vaillant, Courville și ceilalți călători începeau a fi chinuți de sete. Sub influența acestui chin de moarte, atât moral cât și fizic, spiritele se iritau. La marinari iritația lor creștea oarbă, nesocotită.

Aproape toată ziua, o petrecură scormonind și întrebând orizontul pentru a descoperi nava promisă. Marea era pustie, monotonă, nepăsătoare.

Pe la orele cincii, în spre seară, o agitație se manifestă pe terasă. Câțiva oameni foarte excitați, spuneau că ei nu vor să moară acolo.

— Ce mai așteptăm?

— Suntem niște proști!

— Cine știe dacă în acest moment nu suntem trădați?

— Ce vreți să facem?

— Să plecăm?

— Unde?

— La Aden, răspunse un imbecil.

— Dar știți ce drum să apucați?

Cunoașteți limba acestei țări? Cea mai mare parte din acești nenorociți erau buni la suflet; le lipsea răbdarea.

Douăzeci și cinci dintre ei, se repeziră la puști, își luară topoarele și înaintară amenințatori în spre Landrin care fu luat pe neașteptate.

— Destul noi vrem să plecăm! Vrem apă, sau să murim! Torix, Colombet, și alți douăzeci fără a mai socoti pe Courville, Palangrotte, Vaillant, alergară lângă Landrin, care foarte exasperat strigă:

— Jos armele! Care din voi are pretenția să mă facă să-mi fie frică?

— Noi nu vrem de cât apă!

— Să plecăm!

— Cel care va face un pas înainte îi sbor creierii! strigă iar Landrin. Situația devenea îngrozitoare.

De-o parte și de alta se prevedea o nenorocire ireparabilă.

Tocmai în acel moment, d-ra Angerolles sfârșise rochița și pălăria Micșunice. Rochița, de un roz dulce, o prindea de minune. Pălăria făcută, ca un munte din val subțire, îi cădea pe spate, pentru ca s'o apere de soare, și îi încadra figura frumos de tot.

De și rochia și pălăria fusese abia

sfârșite. Micșunica cu ochii vioi, și plină de o cochetărie copilărească, frumușică s'o mănâncă, scăpă din colibă, nerăbdătoare de a o vedea Torix, și marinarii, toți prietini ei.

Sprintenă, sglobie, ne mai putând de bucurie, în mândria ei copilăroasă, alergă pe platformă, și fără a bănuși cele ce se petrece, intră, ca o nebună, în spațiul care despărțea cele două partide, țipând:

— Uitați-vă la mine, ce frumoasă sunt!

Vie, grațioasă ca o păstoriță, răs-pândind în jurul ei farmecul arzător al unei fericiri absolut femeiești, Micșunica se răsuci învârtindu-se pentru a se lăsa a fi admirată. Câte întâmplări tragice și funeste se schimbă, în dulci și reparatoare înțelegeri, dacă un copil, o femeie, trimisă de destin, sosesc tot-d'auna la timp pentru a întrerupe și a face să dispară ireparabilul. Dumnezeuiască Blanșeta! copilă ideală!

— Prietena mea Jeanna mi le-a făcut!

De prisos a mai spune că acei lupi de mare, orbiti de dulcea apariție își văzură potolită furia. Câți-va zimbeau chiar. Torix, nebun de fericit, o mânca cu ochii, în extas.

— Nu e așa că sunt frumoasă? Ea se apropie de un marinari, îi întinse poalele rochiei și luându-i mâna lui aspră îi zise cu familiaritate.

— Ia pipăe, să vezi ce moale e!

— De ce ești supărat, d-le Landrin?

Dumnezeu vrei însă ca unul din răzvrătiți, sedus, să nu se poată stăpâni și să ia pe Micșunica în brațe, și sărutând-o, să-i răspundă:

— Nu e supărat de nimic, micuț.

Se sfârșise. În acei creeri până aci turburați ca un germen, ca o licărire sănătoasă, era gândul că o luptă de orî-ce soi și în orî-ce chip s'ar fi sfârșit, ar fi avut rezultate îngrozitoare, mai ales acela de a fi lăsat pe Micșunica pe mâna Somaliilor ucigași.

Și asta nici unul din ei nu ar fi voit.

După o clipă de ezitare, toți marinarii se apropiară de copilă; fie care, cu rândul, voiau să vadă ce moale îi era rochița.

Liniștită și vorbăreată, Micșunica întreba, răspundea, întindea fruntea la sărutări, ridea cu hohot, în fine umplea platforma de viață și de veselie.

Cu o mare prezență de spirit, Landrin profită de aceste dispoziții pentru a zice deodată foarte vesel:

— Șireților! Și vroiați să faceți să se creadă că nu sunteți oameni cum se cade!

Apoi, luând și el pe Micșunica în brațe, o acoperi de sărutări și îi zise:

— Fii liniștită, micuța noastră. Nu este nici unul dintre acești descree-rați care să nu-și sboare creeri pentru tine. Și acum, copiii mei, aidem să ne înțelegem ca niște frați.

Un murmur de aprobare se auzi.

— Nu vă cer decât un lucru: mai așteptați încă 24 de ore nava care trebuie să fie pe drum, pentru a ne scăpa. Dacă poimăine dimineață nu va fi aci, vă voi întreba pe toți ce rezoluție trebuie să luăm.

— Așa, zise Palangrotte; până atunci vom face și noi ca cămilele: nu vom bea.

— Ura! Trăiască Micșunica! strigă toți în cor.

La câțiva pași, la spatele grupurilor acum liniștite, sta d-ra Angerolles nemișcată, gânditoare, privind la doi inși care păreau întunecați și decepționați: Erau Cook și Celesta Corniau.

Ai fi jurat că ei erau legați printr-o complicitate nesănătoasă, de o parte, și stupidă de alta. Jeanna însă era prea cinstită și imediat se scutură de bănușele ei ca de o idee urâtă. Micșunica îi întindea brațele. Ea rugă pe Torix să i-o aducă: mica nebunică însă îi șopti mai întâi la ureche:

— Mi-ai mototolit rochia, d-le Landriu, dar nu face nimic, sunt mulțumită.

Pe la orele 9, Jă eși. Noaptea era splendidă, puțin mai răcoroasă ca de obicei; totul se liniștise.

XIII

Singură Jeanna Angerolles, care deși nu fusese față la începutul răsvrătirei înțelesese însă sălbaticul pericol, și sta deșteaptă, și băntuită de presimțiri întunecate.

Pricepuse ea atențiile ofițerilor principali, și ghicise, de mult, că aproape toți aspirau la mâna ei. Se înfioră de tristețe, prevăzând discordia care avea să nască din această rivalitate. Nu toți o lăsau indiferentă. De mult, din potrivă, o afectuoasă înclinare o atrăgea în spre unul din ei.

A doua zi, Jă, mai aduse câți va litri de apă limpede. Jeana își opri puțină; Barrisson consumă restul cu bolnavii lui.

Negrul veni cu știri grave. De la el, Landrin și Courville aflară că Abou Bakar avea spioni.

— Cine ți-a spus ție, Jă?

— Una din femeile lui Abou Bakar. Aseară, sultanul aștepta încă un semnal.

— A! vra să zică avem trădători printre noi? Nu poate fi de cât Cook.

Landrin, adânc îngrijat de descoperirea ce-i făcuse Jă, se plimba prin jurul puțurilor, încet, prin fața fiecărei colibe.

— Ce mai faci, scumpul meu domn? întrebă comandantul pe Tartyfume.

— Ce să fac? bine, mulțumesc! dar ași avea ceva să-ți comunic.

— Ceva de glumă?

— Nu. Cred că cucoana Sigon și Cook completează amândoi. Mereu vin unul la altul. Îi vezi șopocăind. D-na Sigon, pare că are aerul să ademenească și câți va din marinari.

— Ești sigur?

— Aproape sigur. Eri, înainte de venirea Micșunichii, care a liniștit răsvrătirea, această mizerabilă a avut conferințe cu englezul.

— Și nu ai auzit nimic?

— Nimic; dar pe când începuse răsvrătirea, Cook privea în spre partea Sultanului cu o ciudată încăpăținare, și apoi când fata a potolit furia marinariilor, el a intrat în cortul lui foarte supărat, se vedea bine.

— După d-ta, ar schimba cu dușmanul semne?

— Cam așa ceva! Acești doi șerpi când sunt împreună, nu pot făuri de cât ceva scârbos. De când sunt rănit, i-am văzut de mai multe ori ca niște câini gata ca să muște.

— Mulțumesc! Asta e bună de știut. Acum te simți mai bine?

— Mai binișor. Dacă stau încă în pat este mai mult pentru a-i supra-veghea. Crede-mă; păzește-te de ei! ei pregătesc vre-o boroboată.

— Ascultă, d-le Tartyfume, zise Landrin, pe care descoperirile gascconului îl făcuse încrezător.

— Vă ascult; sunt numai urechi.

— Am aflat că avem un trădător.

Landrin povesti cele ce-i descoperise Savinien.

Tartyfume, cu instinctul lui aproape banal, întrevăzuse puțin adevăr. Cook era o fire violentă și șireată totdeauna. Aceea ce vroia era să pedepsească pe Jeana care l' desprețuise. Surprinzând conversația între Landrin și Courville în care se vorbea de monstruoasă propunere a lui Abu-Backar, hotărîse, într'un moment de sălbatică ură, a încerca totul pentru ca sultanul să devie stăpânul aceleia care l' desprețuise.

Comunicase cu Nour prin puțuri și-i dictase condițiile.

Ideia de a face să fie distruse stocurile cu băuturi, pentru a provoca revolta, venea dela el.

Puțin îi trebuia, ca să nu reușească a da pe Jeana, pe când s'ar fi încins bătălia pe vapor, care nu avu alt scop de cât a strînge pe toți jos, pe când doi sau trei oameni îndrăzneți să risce încercarea. Din fericire, asaltul Somalilor fusese respins; și încercarea furtului nu avu succes.

În sfârșit intervenția Micșunichii, stinsese îngrozitoarele speranțe ale

Celestei Corniau, care dușmănea și ea pe Jeana.

Pe la orele 12, se puseră la masă ca de obicei.

Celesta Corniau, acra ca o lămăie începu a mormăi:

— Două sticle pentru 8 persoane, mulțumesc. Asta nu e viață! Eu vreau apă!

Vreau apă! Am văzut eu că apa se ascunde, pentru d-ra Angerolles, și pentru...

Barrisson se ridică de odată și dând cu pumnul în masă vociferă:

— Ești cea mai scârboasă vrăjitoare.

— Vrăjitoare, eu?

— Vrăjitoare nu ar fi nimic, răspunse Landrin, dar a fi hoată, asta nu prea se poate tolera.

— O hoată! miorlăi Celesta.

— Da, căci s'a găsit asupra d-tale leacurile răniților noștri, al curagiosilor noștri luptători, care au luptat pentru d-ta, altfel, ai fi pierit.

— Și de asta imi zici hoată?

Asta însă împiedică ca să nu am apă, pe când aiți înnoată?

— Minți, răspunse Barrisson. Eu am avut apă pentru răniții mei, vre-o 4-5 litri.

— Adevărat? și cine ți-a dat? întrebă comandantul.

— D-ra Angerolles, care a preferit a-mi oferi mie.

— Vedeți! Da, are apă și noi murim de sete! repeta sgrîpțoroaică.

— Destul, să isprăvim! zise Landrin care făcu un semn lui Colombet s'o ducă pe sus.

— Dacă e așa, să se știe, că fără d-nee, am fi toți plecați și în siguranță. Sultanul ne-a oferit... și d-nii aceștia.

— E nebună de legat, zise Jeanna prăpădită.

— Luați-o d'aci, Colombet!

— D-nii aceștia... pretendenții d-sale... înțelegeți. Sultanul vroia s'o ia de nevastă, atunci!

— Torix, închide-i pliscul, porunci Vaillant.

— Svânturat-o!

— Da, sultanul ar fi făcut-o sultană... Ca și când nu ar fi fost o noare pentru ea. Nu trebuia de cât să primească, nu s'ar fi omorât nimănui...

Toate aceste se auzeau încă pe când era ridicată pe sus, și dusă în coliba ei, unde Torix îi dete un pumn peste gură de văzu stele verzi.

Aci i veni o criză de nervi.

D-ra Angerolles, cu ochii plini de lacrimi, sta nemișcată, neînțelegând nimic din acest necalificabil atac.

(Va urma).

Toți abonații la „ZIARUL CALĂTORIILOR“

Participă cu începere de azi, la următoarele mari și de valoare premii:

1) O sobă «Godin» No. 3, cumpărată de la cunoscuta casă : Industria Metalică «Marcu», B-dul Elisabeta, No. 5.

2) Una pușcă fină de vânătoare, cu 2 țevi, cal. 12, din vechia și renumita fabrică Pieper-Bayard.

3) Un pistol automat de buzunar, Pieper-Bayard, modelul cel mai nou, fiind de calibru mare, 7.65, însă format redus, foarte portativ.

4) Una carabină de mare precizie, cal. 22, Pieper-Bayard, semi-automată.

Toate aceste 3 arme sunt cumpărate de la marele magazin B. D. Zisman, 44, calea Victoriei, furnizorul Curții Regale.

5) Una oglindă mare venețiană de cristal ;

6) Una măsuță de toaletă, cu oglinzi de cristal ;

7) Una mașină de cusut de mână ;

8) Două frumoase tablouri.

Toate aceste 5 obiecte sunt cumpărate de la marele magazin de mobile Marco Dattelkremer, str. Carol, No. 62.

9) Una pendulă de birou ;

10) Una chisea de argint de China, foarte frumoase obiecte, cumpărate de la magazinul de încredere Schmith & Stratulat, calea Victoriei, 53.

11) Un gramofon perfecționat ;

12) Una mandolină, din lemn de palisandru, ornată cu sidef, cumpărate de la marele magazin de muzică Jean Feder, calea Victoriei, 54.

13) Una fructieră, argintată și aurită, cu 12 cuțite pentru desert, aurite, cumpărată de la cunoscutul magazin de bijuterie Th. Radivon, B-dul Elisabeta, 9 bis.

14) Una toaletă de bambu veritabil, cumpărată de la bine asortatul magazin de mobile de trestie și bambu, D. Litmann, strada Lipscani, No. 3.

15) O duzină crema «Flora».

16) O » săpun «Flora».

17) O » pudră «Flora».

18) 2 ceasornice de argint, pentru bărbat.

19) 5 abonamente pe 6 luni la ziarul umoristic «Veselia».

20) 5 abonamente pe 3 luni la ziarul «Universul literar».

Toate aceste frumoase premii se oferă cu începere de azi, prin tragere la sorți, abonaților «Ziarului Călătoriilor».

Prețul abonamentului: Lei 5 pentru un an, Lei 2.60 pentru 6 luni.

NOUILE MARI PREMII

OFERITE DE ZIARUL

„UNIVERSUL”

ABONAȚILOR SĂI, CU ÎNCEPERE DE ASTAZI:

O NOUA VILA LA SINAIA

«Vila Theodora», construită anume pentru tragerea viitoare, pe strada I. C. Brătianu, în poziția cea mai splendidă din localitate

Un salonaș modern

compus din: o canapea, două fotoliuri, patru scaune și o masă de mijloc, foarte elegant, cumpărat dela fabrica de mobile de artă I. Brezoiu, calea Rahovei, 50, unde se găsește în permanență o bogată și aleasă expoziție de mobile de toate genurile

UN DORMITOR DE BRONZ

de mare valoare, cumpărat de la Industria metalică «Marcu», Bulevardul Elisabeta, No. 8.

O GARNITURA DE MOBILA PENTRU INTRARE

compusă din o canapea, patru scaune, două fotoliuri și o masă cumpărate de la cunoscutul magazin de mobile de trestie și bambu Littman, strada Lipseană, No. 3.

UN DORMITOR DE LEMN FIN

construit în marea fabrică de mobile de lemn Marin V. Ganea, șoseaua Mihai-Bravul, No. 37 și strada Șerbănică, No. 10.—Sucursala calea Victoriei, No. 107.

O SCOARTĂ ROMÂNEASCĂ ȘI O BLUZĂ (IE) DE MĂTASE

de la Bazarul Național de țesături românești de sub conducerea doamnelor Cosco și Duțescu, calea Victoriei, 110, cel mai estin și mai bine asortat magazin în toate felurile de lucrări românești de pânză, lână și mătase

UN SALONAȘ DE BAMBU

cumpărat de la cunoscuta fabrică de mobile în acest gen E. A. Pucher, calea Victoriei, No. 148.—Sucursala Bulevardul Elisabeta, No. 18, «La Cometa Haley».

O DORMEZĂ, DOUĂ FOTOLIURI ȘI UN PARAVAN ARTISTIC

lucrate în vechiul atelier de tapițerie Ioan Niculescu, strada Câmpineanu, No. 31.

O pendulă de stejar afumat și o tavă argintată, cumpărate de la magazinul de încredere Schmidt & Stratulat, calea Victoriei, No. 53.

O bicicletă, o pușcă de vânatoare și un pistol automat, cumpărate de la marele magazin de biciclete și arme B. D. Zissmann, calea Victoriei, No. 44.

Un gramofon, o vioară, un flaut și o harmonică, cumpărate de la cunoscutul magazin de muzică Jean Feder, calea Victoriei, No. 54.

1 pendulă de perete și 6 lingurițe de argint suflante cu aur, cumpărate de la cunoscutul magazin «Ceasornicaria Colței».

O splendidă rochie albă, lucrată artistic în ajururi.

O dormeuză, 2 fotoliuri și un paravan artistic, lucrate în vechiul atelier de tapițerie Ioan Niculescu, strada Câmpineanu, No. 31.

Un ceasornic de aur cu trei capace pentru bărbat

1 brățară de aur 14 kt. cu 5 perle fine.

2 ceasornice de aur pentru doamnă.

1 inel de aur cu rubin pentru bărbat.

1 pereche de cercei cu diamante și rubine Capuchon, de o mare valoare.

O frumoasă și prețioasă broșă.

1 inel de aur 14 kt., pecetar pentru bărbat.

6 ceasornice remontoir de argint cu câte 3 capace

1 ceasornic de metal emailat.

1 binoclu fin, 6 ceasornice remontoir de metal.

1 elegantă compotieră argintată de mare valoare.

50 cutii de cremă, pudră și săpun «Flora» în cutii speciale făcute anume pentru abonații noștri.

2 aparate economice de încălzit inventate de d. nu căpitan Castano.

20 plachete argintate reprezentând fotografiile Regelui și Reginei, comandate anume pentru premii.

Toți acei cari se abonează cu începere de azi mai primesc gratuit și un volum din: Memoriile Regelui Carol I.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

ȘI AL ÎNTÂMPLĂRILOR DE PE MARE ȘI USCAT

COSTUL ABONAMENTULUI

Lei 5. — Pe un an în toată țara
" 2.00 " 1/2 " " "

Redacția și Administrația

No. 11, Strada Brezoianu, No. 11.

ZIARUL CĂLĂTORIILOR

Apare odată pe săptămână

— MARȚA —

Mișcat ușor de vânt ca o limbă de pendulă, Erick sta spânzurat de clopotul funebru. Vezi pag. 4968

ABONAMENT

LA

„ZIARUL CALATORIILOR”

Pentru 1 an 5 lei; jum. an 2.60

CLOPOTUL MORTILOR

Înainte de a deschide ușa casei sale, a cărei chereștea scârția sub amenințarea furtunei, bătrânul Druce, se întoarse îngrijat înspre mare.

Lumina cenușie, bolnăvicioasă, care era aproape să se stingă pe oceanul pustiu, vestea deja lunga noapte de iarnă, de care în timp de șase luni arhipetagul Shetland este înăpădit. Repede, capul Sumbbrogh se înecă în ceață.

Păsărelele albe îndreptau zborul lor în spre stânci spre a-și căuta un adăpost, și se zăreau și păsările de apă aliniat pe țărm, fălfăind ca o lungă eșarfă neagră.

Pescarul împinse în ușa țepănă și intra.

La foc, nevasta sa, bătrâna Barbara, fierbea niște linte.

— Nu are să fie bine pe coastă în noaptea asta, zise el. Iarna va fi timpurie și aspră.

Ea nu ridică de loc capul.

— Slavă Domnului, mormăi ea, că avem pește, miel sărat și găște afumate cu cari putem aștepta luni întregi. Poate lemne să ne mai trebuiască, dacă de azi până la primăvară nu s'o mai sfărâma vre-o corabie de stâncile noastre.

Bătrânul își scosese vesta de piele de focă, își agăță în cui cuțitul cu care spinteca balenele și veni de se așeză în fața focului.

— Lemnele pe cari ni le aduce marea, sunt bine-venite, zise el, dar nu trebuie să dorim pierderea unei corăbii, căci asta ne-ar putea aduce nenorocire.

Multă vreme tăcu, încălzindu-și mâinile la flacăra.

Bătrâna, din când în când îi arunca câte o privire pe furis și îngrijată.

— Ai văzut băiatul, întrebă în sfârșit bătrâna. Prea întârziează mult pe afară.

El tresări.

— Fără îndoială s'o fi dus până la Iar-Shof ca să ceară amănunte... asupra morții lui Jack Flecher.

Bătrâna se ridică în sus înspăimântată.

— Jack Flecher... mort?

— Da... asasinat.

— Asasinat... (își făcu cruce). Dar cum? când?... O asemenea crimă în insulele noastre... O! nenorocire!

— L'am găsit noi adineaori în stânci, cu un cuțit înfipt între umeri. Cădavrul era încă cald.

— Bietul Jack... îl iubeam mult. Era prietenul din copilărie al lui Erich al nostru. Dar de cine o fi fost săvârșită crima asta îngrozitoare?

— Nu știu nimic. Băiatul ăsta vesel și milos cum era, nu putea avea dușmani.

— Cu toate astea de când se logodise cu Mary Kirk, părea trist și preocupat parcă devenise *fey* *).

Bătrânul șopti:

— Devenise, firește, de oare-ce iată-l că a murit.

Afară vântul șuiera lugubru, și țipetele păsărilor de mare aruncau note discordante.

— Numai de nu ar păți ceva băiatul nostru, din cauza morții bietului Felcher; toată lumea știe că se certaseră amândoi din pricina lui Mary Kirk.

— Eu prevestisem pe Erich! zise pescarul înfuria și dând cu pumnul în masă. A! când doi pescari se amorezează de aceeași fată, nu es nici odată la un sfârșit bun.

— Dar unde o fi el acum? Trebuia să se întoarcă acasă, în loc să cutreere prin sat, ca să mai dea de bărfit cleveților și calomniilor.

— Nu cred să întârzie, zise bătrâna, mai mult ca să se liniștească pe ea. Aide, vino la masă, că e gata.

Se așezară tăcuți la masă, dar nici unul nici altul nu aveau foame. Abia atinsă din mâncare. La fie-care clipă întindeau urechile, crezând că aud un zgomot afară, dar singur zgomotul talazurilor și mugetul furtunei turburau noaptea.

Acum bătrânii nu mai cutează a vorbi, chinuți de grije. Focul aproape să se stingă, dar ei nici gândeau să-l mai aprindă.

— Dacă te-ai duce tu... murmură bătrâna.

El se sculă fără a-i răspunde; punându-și haina de piele, mâinile-i tremurau; în momentul însă de a eși, se opri brusc în prag.

— Uite-l! zise el.

Era Erich, în adevăr. Apăru galben și cu capul gol, cu ochii rătăciți ca un nebun.

Bătrânul înspăimântat îl apucase cu putere de mâini, îl duse la lumină și scoase un răcnet:

— O! sângele ăsta pe cămașa la... De unde vii?

Mama căzuse în genuchi, sguduită de suspine înăbușite. Se făcu o tăcere adâncă câte va clipe, o tăcere înăbușită de zdrobitoare, în cât afară, furtuna părea că încetase pentru a asculta.

* *Fey*, se zice de persoanele la cari se observă o schimbare bruscă în caracter. La Shetlandezi această schimbare era un indiciu de moarte apropiată.

— Ascundeți-mă, zise băiatul, cu un glas schimbat... Ascundeți-mă... Au să vie...

Bătrânul se împletici; i se păru că vântul îi desrădăcinează coliba și se prăvălește asupra lui.

— Tu l-ai ucis, bolborosi el, tu, copilul meu... un asasin!...

Erich părea că nu pricepe. Se uita rătăcit la cămașa roșie, la mâna goală și moale cu care ținuse cuțitul.

— Nu mă știu!... nu mă știu!

Bătrânul pescar, făcând o sfortare mare, se ridică. Încet, fără a zice un cuvânt, cu un sânge rece îngrozitor, luă de pe masă un pahar cu rachiu și-l bău dintr'o înghițitură, apoi se îndreptă înspre ușe.

— Pe sfântul Ronald, ce vrei să faci? strigă femeia.

El nu răspunse. Deschise ușa mare și zise:

— Pleacă!

Erich se întoarse către el rugător.

— Pleacă! repetă el hotărât.

Și băiatul, disperat, se depărtă în noaptea întunecoasă.

Un moment i se auziră suspinele în dosul ușei, apoi nimic.

Bătrânul căzuse pe scaunul lui zdrobit. Buzele i se mișcău încet; își repeta groaznicul lucru, ca pentru a se convinge:

— Fiul meu... asasin!... asasin!

Din colțul întunecos, pe care lampa fumegândă nu isbutea să-l lumineze, veneau gemete înăbușite. Mama, abătută, și plângea durerea nemărginită.

Nu-și mai vorbira nimic. Nu le era cu putință, prea suferise mult. Focul se stinsese. Frigul începuse a se urca dincolo de pulpe, dar ei nu mai aveau conștiință de mine, ca niște naufragiați aruncați pe un țărm, după ce văzuseră moartea în față.

Dar la miezul nopții, bătrâna se ridică de odată, cu figura prăpădită, luminată de o privire ca de nebună.

— Auziși?... Sună clopotul... Clopotul morților.

El dete din cap.

— Ți s'a părut, sărmana mea Barbara. Durerea ți-a pierdut mintea.

— Nu, îți spun că am auzit bine un clopot funebru. Ascultă, iar!

Gâfâind, încercau a distinge în văzduh sunetul clopotului sinistru.

Agățat pe marginea stâncilor de pe mare, pe un soi de furcă pe care furtunile numeroaselor ierni o încovoiasă, odinioară slujea a călăuzi pescarii perduți în ceață. Dar de ani de zile, nimeni, pentru o avere întreagă, nu ar mai fi îndrăznit a trage de lanțul lui ruginit. Din cauza unei legende lugubre, la toți le era teamă de uriași și de spiriduși.

I se dăduse numele de clopotul morților, căci acum suna singur și când vântul legăna de-a lungul coastei ecoul

slăbit al sunetului lui funebru, era neapărat o prevestire de moarte.

— Ai auzit acum? Doamne! și Eriche este afară! Al de ce l-ai gonit? Ori-ce ar fi, e copilul nostru!

— Nu, nu mai e copilul nostru.

— O, asculă îngrozitorul clopot. Il auzi cum sună a moarte?

— Da, răspunse bătrânul, îl aud și eu acum.

Clopotul suna în depărtare, un sunet ciudat, mat. La început părea foarte îndepărtat, dar vântul aducea sunetul misterios și îndurerat mai apropiat. Apoi totul, încetul cu încetul, se perdea într'un murmur plângător.

Cei doi bătrâni, tremurând de frică, ascultau încă. Coliba scârțâia din toate părțile, ca o corabie bătută de talaz; îngrozitorul clopot tăcu în sfârșit.

Strânși unul lângă altul, tremurau fără a zice un cuvânt, înmărmuriți de durere și de frică.

Trecură ceasuri întregi; nu mai știa, nu mai aveau noțiunea timpului; bătrânul însă eși din amorteala lui îndurerată, când văzu o lumină la ferăstruie.

Furtuna se mai liniștise puțin. I se păru că se deșteaptă dintr'un vis greoi.

Mașinalicește—pentru a face ceva—deschise ferestra.

Aerul înghețat al dimineții îi trecu pe obraz, îl deșteptă de tot. Era ziuă, o zi cenușie, infumurată.

Oceanul mugea jos, nevăzut încă, și capul Sunburgh eșia încet din noapte.

Bătrânul urmărea cu ochii coasta răpoasă.

De odată se dote înapoi cu un răcnet și cu mâna întinsă.

Nevastă-sa sări la el, ca împinsă prin instinct, și aproape ca o sălbatică.

Taiată pe cerul întunecos, silueta lui țepănă, legănată de vânt printr'o mișcare înceată de ceasornic, Erich, fiul lor, era spânzurat de clopotul funebru. Se slujise de brâu lui cel lung, și în spatele lui, foarte departe, soarele răsară uscat în ceață, dându-i o aureolă sinistă.

CALĂTORII IN ARDEAL

DETUNATA

La marginea dinspre miază-noapte a Buciumanilor, în mijlocul unei regiuni romantice, înconjurată cu frumoase păduri de brad și cu îmbelșugate livezi se înalță ca un mărgean din valuri verzi, stânca *Detunata goală*. Ea în Ardeal nu are pereche și chiar și în alte părți ale Europei rar mai găsești stânci de asemenea formațiuni. Această e cauza că *Detunata* e cercetată în timp de vară de mulțime de străini,

din toate părțile Europei, cari vin parte să facă studii geologice, parte să admire curioasa ei formațiune. Și rar e acel strein care să uite *Detunata*, dacă a privit-o de la poale și și-a pus piciorul pe culmea ei prăpăstioasă. „Cine consideră *Detunata* numai cu un deal, — zice neamțul Bergner — va fi poate puțin încântat de ea, dar cine știe puțin raritatea astor fel de formațiuni și cine are simț pentru apariții de asemenea natură, aceluia nu i se va șterge nici-când din memorie imaginea acestei rarități a naturii”.

Visitarea *Detunatei* se face de obicei de la Abrud, prin Buciumani. Mai întâi apucăm calea ce duce la țară spre Zlatna, apoi ne întorcem la stânga, trecând prin Șasa. Calea ne duce prin livezi, apoi se infundă în o pădure de brazi, la marginea căreia ni se înfațișează deodată urșul perete al *Detunatei*. Stânca întreagă se înalță pe coama unui deal, și are coaste prețipoșe. Laturea cea mai prețipoșă și de tot goală este cea întoarsă spre apus, de la care își are stânca numirea de „*goală*” în contrast cu *Detunata flocoasă*, care se află în apropiere spre miază zi și e acoperită de brădet.

Aastă lature saă mai bine acest perete al *Detunatei* goale, stoarce admirația vizitatorilor. El are în lungime la 2000 de metri, se ridică în înălțime la 100 metri și e alcătuit din *stâlpi de basalt*, cari se par a fi așezați unul lângă altul de mână omenască. Stâlpii au câte patru, șase saă opt laturi, sunt așezați treptat în sus și în spre vârf staă puțin încovoiați simetric în afară, în cât se pare că peretele este începutul unei uriașe boltituri frânte. Stâlpii sunt de culoare sură saă surie întunecată. La poalele peretelui se află o mare grămadă de frânturi de stâlpi, răsturnați jos de apele ploilor și de trănțele cari isbesc în puternica stâncă. Printre frânturi crește feregă și alte plante de pădure, apoi brazi, singuratici saă în grupe mai mici. Mulți scriitori susțin că *Detunata* și-ar fi primit numirea de la tunetele ce o lovesc și de la detunătura ce o fac stâlpii prin căderea lor.

Se poate însă ca stânca s'a numit astfel pe baza tradiției prin care poporul ne explică formarea ei între fulgere și tunete.

Era de mult, foarte de mult, când pe frumoasele plaiuri ale Ardealului se luptau pentru stăpânire *urși* cu *zânele*. Și se spune, că în ținutul încântător, unde se află acum Buciumanii și *Detunata*, a tăbărit o ceață de uriași și au luat în stăpânire plaiurile și codrii pustii. Căpetenia lor era cel mai neîmpăcat dușman al zanelor; era vai și amar de aceea zână care cădea în mâinile lui, aceea nu mai vedea soa-

rele cu ochii, căci strașnicul căpitan jurase moarte tuturor zanelor.

Voinicul uriaș avea un fecior frumos, și drept ca bradul din munte și viteaz mare minune. Singura plăcere a acestuia era lupta vitească, iar când luptele conteneau, pleca la vânat prin codrii ca să se lupte cu urșii și bourii, ce se aflau pe acele vremuri în munți; în lupta cu ei, feciorul de uriaș își stămpăra dorul de vitejie, dorul de război... Odată străbătând foarte departe prin aceea codri fără potecuri, înopă prin pădure. Neștiind încotro să dea, se puse să doarmă peste noapte la rădăcina unui brad. Dar n'apucă să ațipească, când zărește prin pădure încolo o mică rază de lumină și în urechi îi străbate sunetul unui glas care cânta o doină atât de dulce și atât de fermecătoare, cum nu mai auzise până atunci nici o dată... era un glas dulce de femeie... Voinicul sări drept în picioare, mai ascultă un minut răpitorul cântec, apoi își îndreptă pașii spre lumina ce licărea printre brazi. Și ce să văză? În o mică poeniță, lângă un foc de vreascuri, ședea cântând o fată fecioară, frumoasă și ademenitoare ca un vis plăcut din noapte senină... era o *zână*, dintré acele cărora tatăl său moarte le jurase... Zâna, văzându-l voi să fugă, dar voinicul o opri și mult mult au stat ei povestind și glumind la olaltă.

Focul de vreascuri a aprins în inimile lor un alt foc mai puternic, focul dragotsei pătime și mistuitoare. Din acel cias voinicul uriaș se schimbă cu totul, nu era ca mai înainte. O tristețe adâncă îl copleșise și nu avea alt dor de cât să plece prin codri, unde îl aștepta zâna cu cântecul ei fermecător.

Tatăl său, bătrânul uriaș, avea bănuială de acest lucru și odată îi urmări pașii însoțit de o mare ceață de uriași. Și ce să văză? Feciorul său se afla în brațele unei zâne, tocmai pe locul unde se înalță azi *Detunata*.

Un strigăt de mânie și biata zână căzu străpunsă de spada bătrânului. În mnutul următor însă și bătrânul se rostogoli alături, lovit în inimă de pumnul fiului său.

Iarba și muschii se colorară cu sânge, iar feciorul urla și mugea frânt de durere, cum mugește vita în agonia morții. Dr atunci, o minune! la glasul lui răsunară tunete și trăsnete înfiorătoare, de se cutremurau munții și văile.

Pământul se crăpă și înghiți la moment pe cei doi îndrăgostiți, iar trăsnetele și limbile de foc ce eșeau din măruntăle pământului, schimbă în stanuri de piatră trupul crudului bătrân și pe ceilalți uriași.

Și așa au rămas cu toții până în ziua de azi, căci din trupurile lor s'au format stâlpii *Detunatei*.

Astfel ne talmăcește tradiția poporală origine *Detunatei goale*.

Am amintit mai înainte, că în apropiere de Detunata goală, spre miază-zi se află *Detunata flocoasă*. Aceasta e o stâncă de formă conică (tuguată) și e acoperită cu brădet; numai în partea din spre miază-noapte-apus are un perete plesuv, care asemenea e alcătuit din stâlpi.

În Ardeal formațiunile de basalt sunt cam rare și se află mai mult ca stânci singuratică cu alte formațiuni geologice. În Munții-Apuseni singurele stânci de basalt sunt cele două Detunate. Ele sunt împrejmuite cu gresie carpatină în unele părți cu conținut de aur) și cu munți de trachit, mai cu seamă spre răsărit, cum sunt între altele munții *Giamăna*, *Suligata*, etc.

Detunata goală este cea mai frumoasă stâncă de basalt a Ardealului și întrece cu formațiunea stâlpilor ei multe alte stânci de acest soi. Astfel d. e. ea este mai frumoasă și mai interesantă ca stâncile de basalt de la *Aussig*, de pe valea Elbei (Boemia de miază-noapte) și-și are o vrednică păreche numai în columnele de basalt din peștera lui *Fingal*, de pe mica și stâncoasă insulă *Staffa*, aparținătoare Scoției.

Astfel este Detunata noastră: o minune a naturii, despre ce aceia din noi, cari avem prilejul a o vedea adeseori, nu ne dăm seama indetul. Munteanul, care-și păste liniștit caprele pe la poalele Detunatei, se miră când vede, că vin să admire stâncile lui călători din țări depărtate. El însă trebuie să știe, că o stâncă măreață, cum e Detunata, nu se găsește ori și unde și trebuie să mergi departe, până în Scoția, ca să-ți afli părechea!

Mai amintim aci, că lângă Detunata se află o casă forestieră, în care sunt cuartire pentru călători, iar la poalele ei, în partea de miază-zi-apus, ascuns în brădet, se află un mic *ghetar*, un izvor, îngrădit cu pietri, unde și în cel mai cald timp de vară se găsește ghiață.

Icoana ce ne-o plăsmuim despre Detunata, numai așa poate fi desăvârșită, dacă ne urcăm pe culmea ei. La marginea răsăriteană a stânței se află așternută o potecă prețipise, care ne conduce sus pe vîrf, unde este construit un mic chioșc din bърne de brad. Chișcul e în șase unghiuri și e legat de stâncă cu copeii de fer, ca să nu fie doborât jos de viforele ce bătut cu furie la această înălțime. Din ferestrele chioșcului ni-se deschide o privire largă jur împrejur. Spre apus vedem puternicul *Vulcan*, cu culmea lungăreață, iar în ceața depărtării ni se arată muntele *Găina*. Urmează apoi în cerc, spre miază-noapte-apus, culmile de trachit, ce înconjoară Roșia și peste ele munții Bihariei; spre miază-noapte se zărește în mare de-

părtare, dincolo de valea Arieșului, coama lungă a *Muntelui-Mare*, spre miază-noapte-răsărit și spre răsărit din mulțimea de piscuri mai apropiate și mai depărtate apar, ca niște uriași, piscurile *Poienița* (1440 m.) și *Colțul Cioranului*, apoi stâncoasa *Suligata*, cele două piscuri ale *Giamănei*, coama lungă a muntelui *Căpățina*, din preajma Mogoșului ș. a. În sfârșit spre miază-zi privirea ni-se oprește dincolo de Detunata flocoasă, de munții *Negrileasa*, *Vulcoi* sau *Corabia* (1351 m.) și *Boteș*, cari sunt acoperiți cu brazii și închid valea Buciumului spre miază-zi. La *Vulcoi* și *Boteș* se află în lucrare mai multe mine bogate de aur. Aici, ca și la Roșia, băieșitul e foarte vechi. Românii încă au avut aci mine și urmele lor se cunosc până azi. Se crede, că ei au făcut tăietura uriașă de pe *Vulcoi*, care despica muntele și de la care i-se trage

numele al doilea: *Corabia*. Apoi tot aici, lângă *Corabia*, s-au descoperit două vechi cimitire romane, unul pentru soldați și altul pentru selavi, lucrători în mine. Aceste condiționează o localitate romană în apropiere.

Detunata goală are o înălțime de 1182 m. peste fața mării, iar Detunata flocoasă este ceva mai mică, având 1168 m.

De la Detunata putem merge spre miază-noapte peste muntele Hărăguș, pe căi de munte, cari se aștern în mari serpentine, în valea Arieșului, la *Lupșa*. Calea aceasta care trece pe la *Lupșa-Șasa* și lasă în dreapta *Suligata* și frumoasa stâncă *Mărgaia*, e lungă și ostenicioasă. O altă cale mai scurtă duce spre apus, trecând pe la *Bucium-Muntari*. Urmând-o pe aceasta sosim la locul cel mai vestit de băisaguri, la *Roșia*.

Ceva despre obiceiurile chinezilor

Chinezii sunt o făptură de oameni mici și gârbovi, cu fața muerească și urâți de mama focului.

Aproape cu desăvârșire toți chinezii cari se află în Statele-Unite ale Americii, sunt veniți din Canton (China) și foarte puțini sunt cari să nu fi venit din ținuturile de pe lângă Canton.

Viața lor acolo în China este din cele mai mizerabile și lipsa îi împinge de multe ori la cele mai mari desnădejdi. Patru sute și cincizeci de milioane chinezi locuiesc indesați unul într'altul și în câte un loc sunt așa de înghesuți, că poți călători chilometri de-arândul printre case și nu știi casa cutare sau strada cutare de care oraș ține.

Plata muncitorului chinez este una din cele mai mici plăți ce se pome-

O stradă cu diferite prăvălii în Peking.

Cantonezii sunt pribegii Chinei și îi putem întâlni rătăcind prin toate părțile Imperiului Ceresc vânzând și cumpărând diferite articole, așa după cum pribegesc prin Transilvania Moții vânzând smoală și rășină.

Muncitorii chinezi sunt mai îndurători ca muncitorii noștri, și putem vedea de exemplu pe spălătorul (laundry) chinez lucrând din greu din zorile zilei până la 12 și 1 noaptea. Pot să îndure lucrul timp de douăzeci de ceasuri fără întrerupere.

nește pe lume, și pentru o zi întreagă de muncă un lucrător chinez nu capătă mai mult de o jumătate de cent, iar în alte părți 3 cupe de orez. Și cu câștigul acesta micuț un tată este dator să-și susțină familia, care cam de regulă se compune din câte zece-douăsprezece persoane și chiar mai multe, de oare-ce femeile chineze dau naștere de regulă la câte 2-3 și 4 copii deodată, și un tată care are mai mulți feciori se bucură și mai mult, fiindcă își face soco-